

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vazba v trestním řízení

Plzeň 2013

Barbora Žaloudková

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: **Barbora Žaloudková**
Osobní číslo: **R08M0373P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Vazba v trestním řízení**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Petr Kybic, Ph.D.**

Katedra trestního práva

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma Vazba v trestním řízení zpracovala samostatně a že jsem vyznačila všechny prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2013

Barbora Žaloudková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala mému vedoucímu JUDr. Petru Kybicovi, Ph.D. za jeho vstřícný a obětavý přístup, podněty a odborné konzultace při zpracování této diplomové práce.

Obsah:

Seznam použitých zkratk	1
Úvod	2
1. Vymezení pojmu a účelu vazby	4
1.1. Zajištění osoby	4
1.1.1. Předvolání.....	6
1.1.2. Předvedení.....	7
1.1.3. Zadržení	8
1.1.4. Zadržení osoby ve zkráceném přípravném řízení.....	11
1.1.5. Příkaz k zatčení	12
1.1.6. Vazba	13
2. Právní úprava institutu vazby de lege lata	17
2.1. Důvody vazby.....	19
2.1.1. Důvod vazby podle § 67 písm. a) TrŘ (vazba útěková).....	20
2.1.2. Důvod vazby podle § 67 písm. b) TrŘ (vazba koluzní).....	24
2.1.3. Důvod vazby podle § 67 písm. c) TrŘ (vazba předstižná).....	27
2.2. Rozhodování o vazbě	29
2.2.1. Rozhodnutí o vzetí do vazby.....	30
2.2.1.1. Rozhodnutí o vazbě v přípravném řízení	32
2.2.1.2. Rozhodnutí o vzetí do vazby ve stadiu řízení před soudem	35
2.2.1.3. Stížnost proti rozhodnutí o vazbě.....	37
2.2.2. Vyrozumění o vazbě	41
2.2.3. Přezkoumávání důvodnosti vazby	42
2.2.3.1. Přezkoumávání důvodnosti vazby z úřední povinnosti	43
2.2.3.2. Přezkoumávání žádosti o propuštění z vazby na svobodu	44
2.2.4. Rozhodování o dalším trvání vazby	46
2.2.5. Vazební zasedání	49
2.2.5.1. Situace před novelou trestního řádu.....	50
2.2.5.2. Současná úprava	56
2.2.5.3. Příprava a účast na vazebním zasedání	59
2.2.5.4. Průběh vazebního zasedání	60

2.3.	Nejvyšší přípustná doba trvání vazby	62
2.4.	Nahrazení vazby.....	65
2.4.1.	Nahrazení vazby zárukou zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby	67
2.4.2.	Nahrazení vazby písemným slibem obviněného.....	68
2.4.3.	Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka	69
2.4.4.	Nahrazení vazby peněžitou zárukou	70
2.5.	Úprava ve věcech mladistvých	72
2.5.1.	Trvání vazby.....	74
2.5.2.	Nahrazení vazby	75
3.	Srovnání se zahraniční úpravou	77
3.1.	Právní úprava vazby ve Slovenské republice	77
3.1.1.	Důvody vazby	78
3.1.2.	Rozhodování o vazbě.....	79
3.1.2.1.	Slyšení obviněného v rozhodování o vazbě.....	81
3.1.3.	Trvání vazby.....	84
3.1.4.	Nahrazení vazby	87
4.	Závěr a úvahy de lege ferenda	88
4.1.	Úvahy de lege ferenda.....	88
4.2.	Závěr	90
5.	Seznam použité literatury a pramenů	92
5.1.	Komentáře, učebnice, monografie	92
5.2.	Odborné články.....	93
5.3.	Právní předpisy	96
5.4.	Judikatura	97
5.5.	Internetové zdroje	99
	Resumé	101
	Přílohy	103

Seznam použitých zkratek

- EÚLP - Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5, 8 a 11 vyhlášena 4. 11. 1950 Radou Evropy v Římě, sdělení č. 209/1992 Sb., ve znění sdělení č. 41/1996 Sb., č. 243/1998 Sb., č. 114/2004 Sb.m.s. a č. 48/2010 Sb.m.s.
- ESLP - Evropský soud pro lidská práva
- LPS - Listina základních práv a svobod, vyhlášena předsednictvem České národní rady č. 2/1993 Sb., jako součást ústavního pořádku České republiky ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- MPL - Mezinárodním pakt o občanských a politických právech, vyhlášena pod č. 120/1976 Sb. dne 23. 3. 1976
- ObčZ - Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- PolČR - Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- TrŘ - Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- TP - Zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
- TrZ - Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- VýkV - Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů
- ZSM - Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Rt - Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek trestní části
- Sb. n. a usn. - Sbírka nálezů a usnesení
- ÚS - Ústavní soud

Úvod

Vazba je jedním z nejspornějších a nejdiskutovanějších institutů trestního řízení. Z pohledu laické veřejnosti bývá velmi často zapomínáno na zásadu presumpce nevinu a vazba je z jejího pohledu vnímána jako obdoba trestu. V očích veřejnosti téměř ve většině případů platí, že „kdo byl obviněn, je zcela jistě i vinen“.¹ Účelem vazby však není trestat, nýbrž zajistit obviněného pro účely trestního řízení. Vždy je nutno respektovat základní lidská práva a svobody garantované Ústavou, Listinou základních práv a svobod, Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodním paktem o občanských a politických právech a mnoha dalšími mezinárodními smlouvami a zasahovat do nich jen v nezbytných případech a pouze na základě zákona. Přes veškeré úsilí o dosažení toho, aby vazba trvala co nejkratší možnou dobu a do osobních práv obviněného bylo zasaženo jen v nejnutnější míře, nelze úplně a zcela zabránit negativnímu působení vazby na obviněnou osobu.

V této diplomové práci se pokusím nejprve nastínit úpravu zadržení osob, jelikož právě zadržení podezřelého často předchází samotnému vzetí obviněného do vazby. Následně se budu zabývat současnou právní úpravou institutu vazby, a to také ve vztahu k velkým novelám trestního řádu, konkrétně novele č. 265/2001 Sb. a č. 459/2011 Sb. Nejprve nastíním hmotněprávní úpravu vazby a následně pak úpravu formálněprávní. V souvislosti s novelou č. 459/2011 Sb. byl do trestního řádu zaveden zcela nový institut vazebního zasedání. V návaznosti na moji účast v grantovém projektu, ve kterém jsem se touto problematikou hlouběji zabývala a o tomto tématu též napsala odborný článek, se budu institutu vazebního zasedání podrobněji věnovat i v této diplomové práci. V důsledku detailního zpracování této oblasti se po dohodě s mým vedoucím práce nebudu zabývat zvláštními typy vazebního řízení, konkrétně vazebním řízením ve věcech s mezinárodním prvkem a dále pak výkonem vazby, neboť se jedná o problematiku velmi rozsáhlou a v diplomové práci už pro tyto okruhy není prostor. Ráda bych však stručně popsala úpravu vazebního práva mladistvých. Dále bych ráda nastínila právní úpravu týkající

¹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. VII.

se prostředků vazbu nahrazujících, neboť je znatelná snaha využívat těchto opatření v co nejširší míře, aby byla splněna podmínka subsidiarity vazby. Ve své práci bych se také ráda zaměřila na úpravu institutu vazby v zahraničí, a to konkrétně ve Slovenské republice. Nejprve stručně popíši slovenskou úpravu týkající se vazby, kterou následně porovná s úpravou naší s tím, že se budu snažit porovnat, která úprava se mi v dané problematice zdá vhodnější. V této části bych se v návaznosti na hlubší zpracování institutu vazebního zasedání ráda zaměřila na problematiku slyšení obviněného v rozhodování o vazbě upravenou slovenským trestním řádem. Na závěr bych se pokusila navrhnout některé mé úvahy de lege ferenda, a to i přesto, že nedávno, již zmiňovanou novelou č. 459/2011 Sb., byla úprava vazby detailně přepracována, a nebude proto v budoucnu asi příliš měněna.

1. Vymezení pojmu a účelu vazby

Institut vazby je specifickým institutem trestního řízení, kterým se obviněný zajišťuje pro trestní řízení. Zajišťovací prostředek vazby je zvláštní v tom, že lze použít pouze proti osobě obviněné, tedy proti osobě, proti které bylo zahájeno trestní stíhání. Ostatními zajišťovacími prostředky, které náš trestní řád upravuje, je možné zajistit přítomnost širšího okruhu osob, které jsou pro trestní řízení důležité. Jak uvádí V. Mandák, *„Vazba se označuje jako „ultima ratio“, jako nutné zlo trestního řízení. O „zlo“ tu jde proto, že osobní svobody se zbavuje někdo, o němž teprve v budoucnu bude možno s určitostí říci, zda se dopustil trestného činu. Tím se ztěžuje i jeho obhajoba.“*² Jako zajišťovací institut nemá vazba povahu sankční ani výchovnou. Z faktu, že je obviněný vzat do vazby, nelze dovozovat, že jej soud uzná vinným ze spáchání trestného činu, pro který je stíhán.³

V úvodu své práce bych se ráda zaměřila na obecný výklad jednotlivých zajišťovacích prostředků, které se aplikují v našem trestním řízení. Na závěr této kapitoly bych se ráda vrátila k institutu vazby, který bych konkrétněji rozebrala jako téma mé diplomové práce.

1.1. Zajištění osoby

Pro dosažení účelu trestního řízení je důležité především zajištění přítomnosti osob, bez nichž nelze trestní řízení konat. Jedná se zejména o obviněného (v řízení po podání obžaloby mluvíme o obžalovaném a po právní moci odsuzujícího rozsudku o odsouzeném), o osobu podezřelou ze spáchání trestného činu a o jiné osoby (svědek, znalec, tlumočník, zúčastněná osoba a další). Do základních práv a svobod jiných osob než obviněného se zasahuje zdaleka v menší míře, než je tomu v případě obviněného.⁴ Proto v případě obviněného

² MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 67-68.

³ VANTUCH, Pavel. *Důvody vazby*. Právní rádce. 2003, č. 2, str. 56.

⁴ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 233 – 234.

zákon zajišťuje právo na obhajobu a v některých případech dokonce zavádí nutnou obhajobu obviněného již v přípravném řízení (§ 36 TrŘ).

Trestní řád upravuje zajištění osoby pěti možnými způsoby. Předvoláním, předvedením (§ 90 a § 98 TrŘ), zadržením (§75 TrŘ), přičemž se rozlišuje zadržení obviněného a zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu (§76 TrŘ) včetně zadržení ve zkráceném přípravném řízení (179b odst. 2 TrŘ), příkazem k zatčení a s tím souvisejícím vydáním zatýkácího rozkazu (384 TrŘ) a vzetím obviněného do vazby (§68 TrŘ). Úkony směřující k zajištění osob jsou zpravidla spojeny s použitím donucení. Výjimkou je institut předvolání, který však hrozbu takového donucení v sobě zahrnuje v případě neuposlechnutí. Jedná se o projev donucovací moci orgánů činných v trestním řízení na základě výslovného zákonného zmocnění.⁵ Zajišťovací prostředky, používané vůči obviněnému (podezřelému), mají povahu nezbytného omezení občanských práv, nikoliv trestní sankce. Tato omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena. Ústavní soud ve svém nálezu Pl. ÚS 2/97 vymezil, že se základních práv na osobní svobodu ve smyslu čl. 8 odst. 3 LPS lze dovolávat přímo na základě tohoto ustanovení. Případné navazující zákony, pokud se tohoto práva dotýkají, nemohou překročit hranice, které stanoví Listina v citovaném ustanovení. *„Má-li být respektován časový limit zadržení, uvedený výslovně v čl. 8 odst. 3 Listiny, musí jej jako výlučný stanovit pouze trestně procesní právní předpis, tedy trestní řád. Ustanovení § 14 odst. 1 písm. d), e) zákona o policii⁶ však vytvořilo formálně právně další "prostor" pro omezení osobní svobody osoby podezřelé, tj. přistižené při spáchání trestného činu nebo podezřelé na základě kriminalisticky doložitelných informací z přípravy, pokusu či spáchání trestného činu. Tím vybočilo z ústavněprávního rámce, který by mělo jakožto navazující zákonná úprava respektovat a jež vymezuje čl. 8 odst. 3 Listiny.“*

⁵ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 11.

⁶ V současné době ustanovení § 26 zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

1.1.1. Předvolání

Předvolání je nejběžnějším způsobem zajištění účasti obviněného na procesních úkonech, zejména při jeho výslechu v přípravném řízení a v hlavním líčení. Jedná se o procesní úkon orgánu činného v trestním řízení, na základě kterého je obviněnému uložena povinnost, aby se ve stanovené době dostavil na určené místo k výslechu či jinému procesnímu úkonu. K předvolání dochází většinou písemně do vlastních rukou obviněného. Není však vyloučeno předvolání krátkou cestou (osobně, telefonicky) nebo telegraficky a telefaxem.⁷ Jak jsem již uváděla výše, předvolání není spojeno bezprostředně s donucením vůči předvolanému. Předpokládá se, že se tato osoba k orgánu činnému v trestním řízení dostaví dobrovolně. V opačném případě, kdy se bez řádné omluvy nedostaví, může být předveden a lze mu uložit pořádkovou pokutu jako sankční prostředek. Na tyto případy musí být upozorněn v písemném předvolání (§ 90 odst. 1 TrŘ).⁸ Jestliže se však na předvolání nedostavil opakovaně a nepodařilo se jej předvést či jinak zajistit jeho účast na úkonu trestního řízení, může být dle ustanovení § 68 odst. 3 písm. b) TrŘ vzat i do vazby.⁹

Předvolat lze kromě obviněného též svědka, znalce a další osoby, přičemž musí být v předvolání uvedeno, v jakém procesním postavení je konkrétní osoba předvolána. Obviněnému se musí doručovat do vlastních rukou bez možnosti předání písemného předvolání jiné osobě, jak je tomu např. u předvolání svědka.

⁷ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Tomáš GRIVNA, Světlana KLOUČKOVÁ, Václav MANDÁK, František PÚRY, Bohumil REPÍK a Antonín RŮŽEK. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 240.

⁸ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 305.

⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 18/98: „Ze skutečnosti, že se obžalovaný nedostavil k hlavnímu líčení, ač byl k němu řádně předvolán, nelze zjistit mechanicky vyvozovat obavu, že se trestnímu stíhání vyhýbá. Vynaložil-li však soud veškeré úsilí k tomu, aby jeho účast u hlavního líčení zajistil tím, že ho opakovaně předvolával všemi způsoby, které příslušný procesní předpis (trestní řád) umožňuje, a plyne-li z chování obžalovaného nepochybně, že se účasti na hlavním líčení vyhýbá ať už tím, že se nezdržuje na adresách, které sám uváděl, nebo že soudní písemnosti odmítá převzít, ačkoliv i ze sdělovacích prostředků, kterými byla jeho věc sledována, dobře věděl o snaze soudu jej k hlavnímu líčení předvolat a nic mu nebránilo v tom, aby předvolání přijal a hlavního líčení se zúčastnil a má-li soud za to, že výslech obžalovaného je nutný a poskytuje se mu tím možnost před soudem se obhajovat a vyjádřit se ke všemu, co je mu kladeno za vinu, jsou tyto okolnosti, nelze-li jeho účast zajistit ani jinými prostředky předpokládanými v § 90 trestního řádu, dostatečným a rozumným důvodem k tomu, aby byl obžalovaný vzat do vazby, neboť je odůvodněna obava, že nastane důsledek předvídaný v § 67 písm. a) trestního řádu a kdyby soud nepoužil tohoto prostředku, hrozilo by nebezpečí, že trestní věc nebude moci projednat.“

V případě, že se nepodařilo doručit předvolání obviněnému a následně se ukáže, že se v místě doručování nezdržuje, nelze brát tuto skutečnost jako možnost použití proti němu bezprostředního předvedení nebo jiných důraznějších prostředků podle trestního řádu. Je třeba, aby policie vypátrala pobyt obviněného a eventuálně aby bylo uplatněno prostředků proti nepřítomnému obviněnému.¹⁰

O některých úkonech se obviněný pouze vyzumívá. Děje se tak v zájmu obviněného, aby mohl vykonat své právo, například vyzumění o termínu určeného policejním orgánem pro prostudování spisu po skončení vyšetřování (§ 166 odst. 1 TrŘ).¹¹

1.1.2. Předvedení

V případě předvedení musí být splněny zákonné podmínky, neboť zde již dochází k určitému zásahu do osobní svobody. Předvedení musí předcházet řádné předvolání k výslechu příslušným orgánem činným v trestním řízení, ke kterému se dotýčný nedostavil a dostatečně se neomluvil. Další podmínkou, která musí být splněna, je, že o možnosti předvedení byl v předvolání poučen. Zákon však upravuje i případy, kdy nemusí předcházet předchozí předvolání, jestliže je to nutné k úspěšnému provedení trestního řízení (§ 90 odst. 2 TrŘ). Jedná se o případy, když se obviněný skrývá nebo nemá řádné bydliště. Předvedení vykonává policejní orgán. V případě předvedení osob ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody předvádí tyto osoby Vězeňská stráž.

Předvedení svědka přichází v úvahu za splnění stejných podmínek jako v případě předvedení obviněného. V obou situacích se jedná o fakultativní a nikoli o obligatorní opatření. Vůči svědkovi nelze kromě předvedení a pořádkové pokuty použít žádné jiné donucovací opatření, jak je tomu u osoby obviněné. Naopak podle platné právní úpravy se možnost předvedení nevztahuje na znalce nebo tlumočníka.

¹⁰ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 18.

¹¹ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA, Světlana KLOUČKOVÁ, Václav MANDÁK, František PÚRY, Bohumil REPÍK a Antonín RŮŽEK. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 241.

Těmto osobám lze v případě neuposlechnutí příkazu nebo výzvy uložit pouze pořádkovou pokutu jako sankční prostředek.¹²

1.1.3. Zadržení

Jedná se o krátkodobé zbavení osobní svobody obviněného nebo osoby podezřelé z trestného činu, proti které nebylo dosud zahájeno trestní stíhání. Účelem zadržení je v naléhavých případech a za podmínek uvedených v zákoně předběžně zajistit obviněného, popřípadě osobu podezřelou, jsou-li dány důvody vazby nebo v případě přistižení osoby při činu a úkon zadržení je nezbytný pro zjištění její totožnosti, k zamezení jejího útěku nebo k zajištění důkazů. Od procesního zadržení je třeba rozlišovat zajištění osoby policistou, které je bezpečnostním opatřením, nikoli procesním. V případě, že však postup policie neplní jen pořádkový účel, je zapotřebí, aby se celá doba omezení osobní svobody započítávala do lhůty procesního zadržení uvedené v § 77 odst. 1 TrŘ.¹³

Trestní řád rozlišuje čtyři druhy zadržení: zadržení obviněného policejním orgánem (§ 75 TrŘ), zadržení osoby podezřelé (§ 76 odst. 1 TrŘ), omezení osobní svobody osoby přistižené při spáchání trestného činu (§ 76 odst. 2 TrŘ), zadržení osoby přistižené při spáchání činu nebo bezprostředně poté ve zkráceném přípravném řízení (§ 179a a násl. TrŘ)¹⁴

Dle § 75 TrŘ může policejní orgán zadržet obviněného pouze v případě, je-li dán některý z důvodů vazby uvedený v § 67 TrŘ a neodkladnost věci neumožňuje orgánům opatřit si předem rozhodnutí o vazbě. Policejní orgán musí bezodkladně nahlásit státnímu zástupci, že byla osoba zadržena, následně mu předat opis protokolu, který sepsal při zadržení a další potřebné materiály pro státního zástupce tak, aby v případě potřeby mohl podat návrh na vzetí do vazby. Tento návrh soudu musí podat nejpozději do 48 hodin od zadržení obviněného, jinak musí být obviněný propuštěn na svobodu.

¹² RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 262 - 263.

¹³ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA, Světlana KLOUČKOVÁ, Václav MANDÁK, František PÚRY, Bohumil REPÍK a Antonín RŮŽEK. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 243.

¹⁴ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 306.

§ 76 odst. 1 TrŘ se vztahuje na situace, kdy je možné v naléhavých případech zadržet osobu podezřelou ze spáchání trestného činu, proti níž dosud nebylo zahájeno trestní stíhání, je-li dán některý z důvodů vazby dle § 67 TrŘ. Aby bylo možné osobu podezřelou zadržet, je k tomu třeba předchozího souhlasu státního zástupce. Bez tohoto souhlasu lze zadržení provést jen tehdy, kdy věc nesnese odkladu a souhlasu nelze předem dosáhnout. Jde zejména o případy, při nichž je osoba přistižena při trestném činu nebo je-li zastížena na útěku. Tato osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení a vyslechnuta, aby nedošlo k porušení článku 8 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Zákon nikde nevysvětluje pojem „osoba podezřelá z trestného činu“. Není tedy jasné, o jaký stupeň podezření se musí jednat. P. Baláž a M. Jiskra se tento pojem osoby podezřelé z trestného činu ve svém článku pokusili komplexně vymezit.¹⁵ M. Růžička a J. Zezulová vymezují pojem osoby podezřelé ze spáchání trestného činu tak, že „*prověřováním podle § 158 TrŘ zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, a zároveň je dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, vůči níž však z důvodů neodkladnosti nebylo možno zahájit trestní stíhání.*“¹⁶

Otázce důvodnosti vazby dle § 67 TrŘ se budu věnovat v kapitole 2.1.

§ 76 odst. 2 TrŘ uvádí, že kdokoli smí omezit svobodu osoby, která byla přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté, pokud je to nutné ke zjištění její totožnosti, k zamezení útěku nebo k zajištění důkazů. Kdo takové omezení provedl, je povinen tuto osobu předat ihned policejnímu orgánu, u příslušníků ozbrojených sil též nejbližšímu útvaru ozbrojených sil nebo správci posádky. V případě, že takovou osobu nelze ihned předat, je vzniklou skutečností třeba bez

¹⁵ BALÁŽ, Pavol a Miloš JISKRA. *K postaveniu osoby podozrivej zo spáchania trestného činu*. Kriminológia. 1993, č. 1, s. 54 – 55, citováno v RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 299 – 300.

¹⁶ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 302.

odkladu oznámit některému z orgánů. Tato doba omezení se nepřičítá do maximální doby 48 hodin pro zadržení podle § 76 odst. 4 TrŘ.¹⁷

Policejní orgán ihned po zadržení poučí zadrženého o jeho právech, zejména o právu zvolit si obhájce, radit se s ním již v průběhu zadržení a žádat, aby byl obhájce přítomen při jeho výslechu. Zadržená osoba má obdobná práva jako osoba obviněná, avšak ne úplně všechna. Jako příklad práv, která zadržená osoba ve srovnání s osobou obviněnou nemá, mohou uvést právo nahlížet do spisu či právo na ustanovení obhájce. Policejní orgán dále zadrženou osobu vyslechne a o výslechu sepíše protokol. V protokolu uvede podstatné informace o zadržení, dále uvede osobní údaje zadržené osoby a podstatné důvody zadržení.¹⁸

Policejní orgán je povinen propustit bezodkladně podezřelou osobu na svobodu, jestliže bude rozptýleno podezření ze spáchání trestného činu nebo odpadnou-li z jiného důvodu příčiny zadržení, a to zejména tehdy, neshledá-li policejní orgán důvody vazby. V opačném případě je povinen zahájit trestní stíhání této osoby, současně vyhotovit usnesení o tomto zahájení a předat toto usnesení spolu s protokolem o výslechu státnímu zástupci tak, aby tento mohl případně podat soudu návrh na vzetí do vazby. Tento návrh musí policejní orgán podat bez odkladu, aby byla dodržena lhůta 48 hodin pro odevzdání osoby soudu od okamžiku jejího zadržení. V opačném případě musí být propuštěna na svobodu. Lhůta 48 hodin je společná pro policejní orgán i pro státního zástupce.

Následně musí soudce vyslechnout zadrženou osobu a do 24 hodin od doručení návrhu buď rozhodnout opatřením o propuštění zadržené osoby na svobodu, nebo rozhodnout usnesením o vzetí do vazby. Překročení doby 24 hodin pro vzetí zadržené osoby do vazby je vždy důvodem k rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu.

¹⁷ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA, Světlana KLOUČKOVÁ, Václav MANDÁK, František PÚRY, Bohumil REPÍK a Antonín RŮŽEK. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 244.

¹⁸ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 307.

1.1.4. Zadržení osoby ve zkráceném přípravném řízení

Zkrácené přípravné řízení o trestných činech, o nichž v prvním stupni rozhoduje okresní soud a pro které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, je možné konat v případě přistižení podezřelé osoby při činu nebo bezprostředně poté. Hovoříme zde o osobě, která byla přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté jak policejním orgánem tak kýmkoli dalším podle § 76 odst. 2 TrŘ.¹⁹ Ve zkráceném řízení nehovoříme o zadržení obviněného, neboť trestní stíhání se zahajuje až okamžikem, kdy byl soudu doručen návrh státního zástupce na potrestání. (§ 314b odst. 1 TrŘ). Z důvodu této skutečnosti nemůže být ve zkráceném přípravném řízení rozhodnuto o vazbě, neboť do vazby lze vzít pouze osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. (§ 68 odst. 1 TrŘ). O vazbě rozhodne soud, kterému je zadržený podezřelý předán společně s doručeným návrhem.²⁰ Ve zkráceném přípravném řízení má podezřelý stejná práva jako obviněný (§ 33 odst. 1,2 TrŘ). Podezřelá osoba má právo zvolit si obhájce a radit se s ním bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu zadržení. V případě, že bude podezřelý předán s návrhem na potrestání soudu k provedení zjednodušeného řízení a ve stanovené lhůtě si sám nezvolí obhájce, je třeba mu obhájce ustanovit (§ 38 TrŘ). O těchto právech musí být podezřelý poučen před jeho výslechem, aby mohl plně uplatnit svá práva.

Zadržení má povahu opatření. Nejedná se tudíž o rozhodnutí, proti němuž by byla přípustná stížnost. Otázkou je, zda je přípustná stížnost proti rozhodnutí o propuštění na svobodu dle § 77 odst. 2 TrŘ. J. Fastner uvádí, že „*trestní řád nikde explicitně neuvádí, zda pod termínem "rozhodnutí o vazbě", který používá např. v rubrice § 68 nebo v ustanovení § 74 odst. 1 o stížnosti, míní obě tyto formy. V ustanovení § 77 odst. 2, se hovoří o povinnosti soudce" ...rozhodnout o propuštění zadržené osoby, anebo rozhodnout, že ji bere do vazby". Celá IV. hlava trestního řádu upravující zajištění osob a věcí, resp. její 1. oddíl (Vazba) i 2. oddíl (Zadržení),*

¹⁹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 325. Srov. JELÍNEK, Jiří. A KOLEKTIV. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 3. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 810.

²⁰ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA, Světlana KLOUČKOVÁ, Václav MANDÁK, František PŮRY, Bohumil REPÍK a Antonín RŮŽEK. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 245.

však vycházejí z ústavních předpisů, konkrétně z Listiny základních práv a svobod, podle jejíhož čl. 8 odst. 3 věty 3 soudce musí "zadrženou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě nebo ji propustit na svobodu". Z citované dikce je tedy zřejmé, že Listina za rozhodnutí o vazbě považuje pouze rozhodnutí o vzetí zadržené osoby do vazby, nikoli též její propuštění na svobodu, u kterého formu "rozhodnutí" ani nepředpokládá. Jazykový výklad tohoto institutu použitého primárně v Listině a v návaznosti na ni též v trestním řádu tedy přisvědčuje názoru, že rozhodnutí podle § 77 odst. 2 TrŘ - jímž soud propustil zadrženou osobu na svobodu, protože neshledal důvody pro její vzetí do vazby - nelze považovat za rozhodnutí o vazbě podle § 68 TrŘ, proti němuž je přípustná stížnost (§ 74 odst. 1 TrŘ).²¹ J. Fastner dále uvádí, že pro správnost výrazně převažujícího názoru nepřipouštějícího stížnost do rozhodnutí podle § 77 odst. 2 TrŘ o propuštění zadržené osoby na svobodu svědčí i systematický výklad ustanovení obsažených v prvním a druhém oddíle čtvrté hlavy trestního řádu. Ustanovení o stížnosti proti rozhodnutí o vazbě (§74 TrŘ) je obsaženo v prvním oddíle a sporné ustanovení § 77 odst. 2 TrŘ, které upravuje propuštění zadržené osoby na svobodu, je obsaženo v druhém oddíle týkající se zadržení, do něhož však již nepatří ustanovení § 74 odst. 1 TrŘ o přípustnosti stížnosti do rozhodnutí o vazbě.²²

1.1.5. Příkaz k zatčení

Příkaz k zatčení se použije v případě, že osoba, proti které bylo zahájeno trestní stíhání, není dosažitelná. Jedná se o případy, kde jsou dány důvody vazby, avšak obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu. Za takové situace vydává v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce a v řízení před soudem předseda senátu popřípadě samosoudce příkaz, aby byl obviněný zatčen. Příkaz k zatčení je rozhodnutím svého druhu, nemá formu usnesení, proto proti němu není přípustná stížnost.²³ V případě, že v průběhu řízení pominou důvody pro vydání příkazu k zatčení, soudce, předseda

²¹ FASTNER, Jindřich. *Je proti rozhodnutí soudu o propuštění zadržené osoby na svobodu přípustná stížnost?* Právní rozhledy. 1998, č. 6, s. 320.

²² Tamtéž, s. 320.

²³ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA, Světlana KLOUČKOVÁ, Václav MANDÁK, František PÚRY, Bohumil REPÍK a Antonín RŮŽEK. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 247

senátu či samosoudce příkaz odvolá. Soudce není vázán návrhem státního zástupce.²⁴

Zatčení provádí policejní orgán. Následně musí být obviněný neodkladně, nejpozději však ve lhůtě 24 hodin dodán soudu, který příkaz vydal. V případě, že není možné dodání v této lhůtě naplnit, zejména z důvodu značné vzdálenosti místa zatčení od sídla soudu, musí být v této lhůtě dodán jinému věcně příslušnému soudu. Běh této lhůty není možné přerušit, stavět ani ji nelze prodlužovat. Nestane-li se tak, musí být obviněný propuštěn na svobodu (§ 69 odst. 4 TrŘ). Soudce musí následně obviněného ve lhůtě 24 hodin vyslechnout a rozhodnout o jeho propuštění na svobodu nebo o vzetí do vazby. Obviněný má právo požadovat přítomnost svého obhájce, pokud je v uvedené lhůtě dosažitelný.²⁵ Není-li rozhodnuto v zákonné lhůtě 24 hodin, musí být obviněný propuštěn na svobodu.

Rozhodnutí o vzetí do vazby i o propuštění zatčené osoby má vždy formu usnesení, proti kterému je možné podat stížnost.

1.1.6. Vazba

Institut vazby v mnoha případech navazuje na výše uvedené zajišťovací prostředky, konkrétně na zadržení a příkaz k zatčení, které vazbě mohou předcházet. Nemusí tomu tak ale být vždy, neboť je možné o vazbě rozhodnout i bez předchozího zadržení obviněného. Jedná se o procesní úkon, kterým se obviněný zajišťuje pro účely trestního řízení a pro výkon trestu. Tím se nijak neliší od předchozích dvou zajišťovacích úkonů. Dalším účelem vazby je zabránit obviněnému v maření nebo ztěžování provádění důkazů, vyhýbání se trestnímu řízení nebo trestu či zabránit obviněnému v pokračování v trestné činnosti, pro kterou je stíhán, v dokonání trestného činu, o který se pokusil nebo ve vykonání trestného činu, který

²⁴ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 284.

²⁵ Rt 34/1994 „Soudce rozhodující k návrhu státního zástupce o vazbě zadržené osoby podle § 77 odst. 2 tr. ř. musí respektovat lhůtu 24 hodin, a není povinen vázat se na možnosti obhájce zúčastnit se výslechu zadrženého. Jeho povinností je - pokud o účast obhájce zadržená osoba požádala - toliko obhájce vyzkoušet, je-li dosažitelný. Tato povinnost je splněna, vyzkouší-li vhodným způsobem advokátní kancelář obhájce.“

připravoval nebo kterým hrozil.²⁶ Vazba představuje citelný zásah do osobní svobody občana, a proto je třeba při uplatňování vazby dbát zásady přiměřenosti a zdrženlivosti. Z toho vyplývá, že by se mělo vždy použít opatření, které nejlépe povede k dosažení účelu trestního řízení, ale naproti tomu nebude nepřiměřeně zasahovat do základních práv a svobod osoby, vůči níž je uplatňováno, a bude šetřena její osobnost v mezích daných povahou příslušného omezení, což je výrazem humanizace trestního řízení a úcty k lidským právům a svobodám.²⁷ Orgány činné v trestním řízení jsou při aplikaci práva povinny respektovat Ústavu, Listinu základních práv a svobod a mezinárodní smlouvy týkající se oblasti lidských práv.

V Ústavě je tato problematika obsažena v článku 4, který stanoví, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci. Podle článku 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod je nedotknutelnost osoby a jejího soukromí zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem. Podle odst. 2 nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu. Podle článku 8 Listiny je osobní svoboda zaručena. Dále jsou zde uvedeny podmínky zadržení, vzetí do vazby a zatčení. Odstavec 5 uvádí, že nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Orgány činné v trestním řízení musí respektovat minimální práva fyzických osob obsažená v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech, který ČR podepsala dne 23. 3. 1976 a k jeho vyhlášení došlo pod č. 120/1976 Sb.,²⁸ konkrétně čl. 9 MPL. Dále orgány činné v trestním řízení musí vycházet z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále "EÚLP"), která byla vyhlášena Radou Evropy a ČSFR podepsána dne 21. 2. 1991 a vyhlášena pod č. 209/1992 Sb. ve znění novelizovaném ustanoveními Protokolu č. 14 (CETS č. 194), který vstoupil v platnost 1. června 2010. Pro oblast týkající se vazby je důležitý článek 5, který zaručuje právo na svobodu a osobní bezpečnost a článek 6, který vymezuje spravedlivé řízení. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně uvedl, že

²⁶ ŠÁMAL, Pavel, Miroslav RŮŽIČKA, František NOVOTNÝ a Josef DOUCHA. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 224.

²⁷ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 310. Srov. ŠÁMAL, Pavel. A KOLEKTIV. *Trestní řád*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 464.

²⁸ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 301-304.

vazba je mimořádný prostředek omezení osobní svobody a nelze ji brát jako samozřejmou součást trestního stíhání každého závažnějšího trestného činu. Ústavní soud při posuzování ústavnosti vazby hledí na to, zda představuje toliko nezbytné omezení osobní svobody, u něhož platí princip presumpce nevin, jež garantuje čl. 40 odst. 2 LPS. Vazba nesmí být chápána jako prejudikování odsuzujícího rozsudku o vině obviněného, neboť by to bylo v rozporu danou zásadou.²⁹ Dále se ústavní soud zaměřuje na to, zda smyslem tohoto omezení je umožnit orgánům činným v trestním řízení uskutečnění a ukončení tohoto řízení.³⁰ Jako příklad v rozhodovací činnosti ústavního soudu mohu uvést nálezní Pl. ÚS 4/94, který vymezuje, že: *„K omezení základních práv či svobod, i když jejich ústavní úprava omezení nepředpokládá, může dojít v případě jejich kolize. Základní je v této souvislosti maxima, podle které základní právo či svobodu lze omezit pouze v zájmu jiného základního práva či svobody. V případě závěru o opodstatněnosti priority jednoho ze dvou v kolizi stojících základních práv, je nutnou podmínkou konečného rozhodnutí rovněž využití všech možností minimalizace zásahu do druhého z nich. Tento závěr lze odvodit i z ustanovení čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, a sice v tom smyslu, že základních práv a svobod musí být šetřeno nejenom při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod, nýbrž analogicky rovněž v případě jejich vzájemné kolize.“* Kromě toho také uvádí, že: *„Zákonnou lhůtu, vymezující dobu trvání vazby, nutno tudíž považovat za lhůtu nezbytného omezení osobní svobody obviněného (resp. obžalovaného), u kterého platí presumpce nevin, určenou orgánům činným v trestním řízení pro ukončení tohoto řízení. Z uvedeného plyne, že při rozhodování o prodloužení vazby, kromě existence zákonného vazebního důvodu, nutno prokázat vážné důvody, v důsledku nichž v uplynulé lhůtě nebylo možno řízení ukončit.“* Novela trestního řádu č. 459/2011 Sb. zaručila, že o vazbě může rozhodovat pouze soud, v přípravném řízení soudce, jako subjekt nestranný a nezávislý, což také uvádí Listina a Úmluva v čl. 5 odst. 4, a nikoli státní zástupce, jak tomu bylo dříve. Státní zástupce totiž nesplňuje, jak z hlediska svého osobního statutu, tak z hlediska svého procesního postavení v trestním řízení, vlastnosti nezávislého a nestranného subjektu, jelikož v řízení vystupuje jako

²⁹ VANTUCH, Pavel. *Důvody vazby*. Právní rádce. 2003, č. 2, s. 56.

³⁰ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 4.

žalobce a osoba stojící proti obviněnému a jeho obhájci. Tuto myšlenku potvrdil již Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. I ÚS 573/02.³¹ Vazba nesmí být zneužívána k působení na obviněného, aby se „doznal“. Má být používána ve výjimečných případech v mezích a na základě zákona. Má být opatřením procesně nezbytným s cílem zabránit spáchání dalšího trestního činu. To ovšem neznamená, že musí soud (v přípravném řízení soudce) dojít k naprosto jistému závěru, že nebude-li obviněný vzat do vazby, uprchne nebo se bude skrývat a bude mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, jak uvádí Ústavní soud ve svém rozhodnutí II. ÚS 185/02. Požadavek jistoty bez důvodných pochybností je nezbytný při meritorním rozhodování soudu, ale není ve většině případů reálný při rozhodování o vazbě. Při rozhodování o vazbě nelze vyčkávat až do okamžiku, kdy je již jisté, že obviněný uprchne nebo až skutečně začne ovlivňovat svědky nebo spoluobviněné. Takovouto jistotu ustanovení § 67 odst. 1 TrŘ nevyžadovalo a nevyžaduje ji ani současné znění tohoto ustanovení. Je zde však nutné, aby vazební rozhodnutí byla odůvodněna dostatečně konkrétními skutečnostmi, z nichž lze danou obavu usuzovat. Touto otázkou se zabýval Ústavní soud v nálezu II. ÚS 897/08, kde uvádí, že *„vazba představuje enormní zásah do osobní svobody jednotlivce a proto v rozhodnutí o uvalení vazby je potřeba zhodnotit všechny okolnosti svědčící pro i proti omezení osobní svobody jednotlivce, což musí být náležitě a důsledně odůvodněno. Rozhodnutí soudu o ponechání obviněného ve vazbě je tak odvislé od hodnocení konkrétní situace soudem na základě posouzení důkazů a zjištěných skutečností. Je proto nezbytné získat dostatek podkladů a poznatků, které při rozhodování obecným soudům umožní právě tyto všechny okolnosti zhodnotit. Právě požadavek řádného a vyčerpávajícího odůvodnění rozhodnutí, jako jedné ze základních podmínek spravedlivého, resp. ústavně souladného, rozhodnutí vyplývá i z ústavního zákazu výkonu libovůle soudy (čl. 2 odst. 2 Listiny v návaznosti na § 125 tr. ř.).“* Neustále je však potřeba pamatovat na subsidiaritu vazby,

³¹ Mezi institucionální rysy vyžadované u subjektu přezkoumávajícího oprávněnost zbavení svobody patří nestrannost a nezávislost. Tyto rysy státního zástupce nespĺňuje, a to jak z hlediska svého osobního statutu (srov. § 18 odst. 2, § 12d odst. 2 a § 12e odst. 1 a 2 ve spoj. s § 9 odst. 2 a § 10 odst. 4 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství a též Hlavu třetí Ústavy ČR- tj. syst. řazení k moci výkonné), tak z hlediska svého procesního postavení v trestním řízení (viz čl. 80 odst. 1 Ústavy a § 2 odst. 5 věta pátá a § 68 odst. 1 věta třetí tr. ř.) Rozhodnutí státního zástupce o ponechání obviněného ve vazbě není rozhodnutím ve smyslu čl. 5 odst. 4 Úmluvy.

jinými slovy uplatnit vazbu jen tehdy, nelze-li účelu dosáhnout jiným, mírnějším opatřením.

2. Právní úprava institutu vazby *de lege lata*

Vzít obviněného do vazby je možné pouze na základě zákona a v jeho mezích. Institut vazby je upraven v trestním řádu v hlavě čtvrté, oddílu prvé, konkrétně v § 67 až § 74a. Jelikož se jedná o jeden z nejspornějších a nejdiskutovanějších institutů trestního procesu, většina novel trestního řádu se dotýká právě ustanovení o vazbě. Rozsáhlá novela proběhla v roce 2001 zákonem č. 265/2001 Sb. Cílem bylo zrychlit postup všech orgánů činných v trestním řízení ve vazebních věcech a také snaha dosáhnout cíle, kdy bude vazba trvat jen nezbytnou dobu, po níž trvají důvody vazby a nikoli po celé trestní řízení.³² Novela měla také za cíl zamezit nežádoucí situaci, kdy ve vazbě byli převážně obvinění, kterým hrozila sazba odnětí svobody do dvou let. Tomuto stavu se pokusila čelit Novela znatelným zpřísněním podmínek pro vzetí do vazby u těchto méně společensky škodlivých trestných činů. V té souvislosti však bylo také nutné stanovit, v jakých situacích se takové omezení nepoužije, aby nedošlo k omezení náležitého provedení trestního stíhání.³³ K další výrazné novele došlo na základě zákona č. 459/2011 Sb., kterou byl v trestním řádu úplně poprvé upraven institut vazebního zasedání, jež se týká rozhodování o vazbě na základě osobního slyšení obviněného (viz podrobněji v kapitole „rozhodování o vazbě“).

Vazba není na místě, jestliže by byla nepřiměřeně přísným zajišťovacím opatřením s ohledem na stupeň škodlivosti činu a k očekávanému trestu. Trestní řád omezuje vzetí do vazby v § 68 odst. 2 TrŘ, dle kterého nelze vzít do vazby obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest

³² VANTUCH, Pavel. *Důvody vazby*. Právní rádce. 2003, č. 2, s. 56.

³³ HÁKOVÁ, Lucie, Zdeněk KARABEC, Petr KOTULAN, Václav NEČADA, Hana PŘESLIČKOVÁ a Jiří VLACH. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, Zpráva z výzkumu, s. 129.

odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.³⁴ Je zde však třeba brát v úvahu ustanovení § 68 odst. 3 TrŘ, jež popisuje okolnosti, za kterých se omezení uvedená v odstavci 2 neužijí.³⁵ Ústavní soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 1/03 dovedl, že ustanovení § 68 TrŘ o podmínkách pro vzetí do vazby je nutno vykládat i s ohledem na povinnost orgánů činných v trestním řízení propustit obviněného z vazby na svobodu v případě, kdy je zřejmé, že vzhledem k jeho osobě a k okolnostem trestního stíhání nemůže vést k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. To znamená, že ve věci, ve které lze učinit tento závěr, nemůže být rozhodováno o vazbě.³⁶

Vazba je vždy fakultativní a nikoli obligatorní. Tedy i v případě, že jsou splněny všechny podmínky vazby a soud shledá některý z důvodů vazby, i přesto nemusí obviněného do vazby vzít. Jak už bylo řečeno výše, vazba je zásadně opatřením výjimečným. Další podmínkou pro možnost vzetí do vazby je, že nastane některý z důvodů vazby (§ 67 TrŘ) a v neposlední řadě skutečnost, že vazba je v konkrétním případě adekvátním zajišťovacím opatřením (uplatnění výše uváděné zásady zdrženlivosti a přiměřenosti), a to zejména u mladistvého.³⁷

³⁴ VICHEREK, Roman. *Důvody vazby*. Trestní právo. 2012, č. 9, s. 15.

³⁵ Omezení v odstavci 2 § 68 TrŘ se neužijí, jestliže obviněný:

- a) uprchl nebo se skrýval,
- b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení,
- c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit,
- d) již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- e) pokračoval v trestné činnosti, pro niž je stíhán (§ 68 odst. 3 TrŘ).

³⁶ JELÍNEK, Jiří. A KOLEKTIV. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 3. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 629-630.

³⁷ ŠÁMAL, Pavel, Miroslav RŮŽIČKA, František NOVOTNÝ a Josef DOUCHA. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 225.

2.1. Důvody vazby

Náš trestní řád v § 67 TrŘ vyjmenovává situace, za kterých smí být obviněný vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava,

- a) že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest – vazba útěková
- b) že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání – vazba koluzní, nebo
- c) že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil – vazba předstižná.

Nelze však požadovat, aby soud a v přípravném řízení soudce rozhodující o vazbě učinil zcela jistý závěr, a to že obviněný daný trestný čin spáchal. Na druhé straně však nemůže jít jen o jakési mlhavé a konkrétními skutečnostmi dostatečně neodůvodněné podezření, poněvadž by to vedlo k neodůvodněným zásahům do osobní svobody obviněného³⁸ (srov. IV. ÚS 137/2000).

S účinností od 1. ledna 2002 byl novelou č. 265/2001 Sb. doplněn § 67 TrŘ dovětkem, který se vztahuje ke všem třem důvodům vazby. Soud a v přípravném řízení soudce tak kromě důvodů vazby zkoumá mimo jiné i důvodnost. Musí zvažovat, zda dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením. Tyto skutečnosti musí soud zvažovat v průběhu celého trestního řízení, bez ohledu na to, v jakém stadiu se věc nachází.³⁹ Uvedený dovětek nutí soud a v přípravném řízení soudce, aby se zabýval

³⁸ ŠÁMAL, Pavel. A KOLEKTIV. *Trestní řád*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 465.

³⁹ KRÁL, Vladimír. *K nové právní úpravě vazebního řízení*. Bulletin advokacie. 2001, č. 11. - 12., s. 70.

mimo jiné také možností využití opatření nahrazující vazbu. V případě, že bude dána možnost nahrazení vazby, musí mu soud dát přednost před rozhodnutím o vzetí do vazby. Jedná se o povinnost danou zákonem, tudíž je soud povinen tyto skutečnosti zvažovat bez ohledu na to, zda na skutečnost obsaženou v dovětku poukazuje obhájce či obviněný. Ve změně a doplnění důvodů, pro které lze vzít obviněného do vazby, které zavedla novela, lze spatřovat snahu zákonodárce o to, aby byl institut vazby využíván skutečně pouze v nezbytných případech. Pozitivním a zcela významným důsledkem je mimo jiné také podstatné snížení počtu vazebně držených osob.⁴⁰ [Viz příloha č. 1]

Onemocnění obviněného není samo o sobě skutečností, jež by vzetí do vazby bránila. Věznice je ovšem povinna zajistit náležitě léčení obviněného. Krajský soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 8 To 359/2000 uvedl, že vazba nepřichází z takových důvodů v úvahu jen tehdy, je-li stav obviněného takový, že odpadají obavy, že by mohl jednat tak, jak to předpokládá ustanovení § 67 odst. 1 písm. a), b), c) TrŘ (např. tehdy, kdy by byl trvale upoután na lůžku a nemohl ani komunikovat).

2.1.1. Důvod vazby podle § 67 písm. a) TrŘ (vazba útěková)

O útěkovou vazbu jde dle § 67 písm. a) tehdy, jestliže z jednání obviněného nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest. Pod pojmem „uprchne“ se rozumí útěk do ciziny, pod pojmem „bude se skrývat“ rozumí soudní praxe ukrývání obviněného v tuzemsku.⁴¹ Pro nařízení vazby stačí

⁴⁰ VANTUCH, Pavel. *Důvody vazby*. Právní rádce. 2003, č. 2, s. 59.

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel, Miroslav RŮŽIČKA, František NOVOTNÝ a Josef DOUCHA. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 815., MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *A KOLEKTIV. Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 313; RŮŽIČKA, Miroslav. *Vazba po novele trestního řádu: Změny provedené zákonem č. 265/2001 Sb.* Právní rádce. 2002, č. 10, příloha.

existence kterékoli uvedené okolnosti. Musí se však jednat o pozitivní podezření na základě konkrétně zjištěných okolností.⁴²

Sama skutečnost, že se obviněný nedostavil k hlavnímu líčení, ač byl řádně předvolán, neodůvodňuje konkrétní obavu, že se skrývá, aby se tak vyhnul trestnímu stíhání (Rt 8/1989). V tomto případě postačí předvedení obviněného. Stejně tak za konkrétní skutečnost nelze považovat každou snahu o cestu do ciziny s platnými cestovními doklady, dočasné vzdálení se z místa bydliště nebo změnu zaměstnání, přestože ji nenahlásil orgánům činným v trestním řízení. Za reálně odůvodňující obavu ze skrývání nelze považovat ani trvalou změnu pobytu, ale pouze za předpokladu, že na ni obviněný upozornil orgány činné v trestním řízení a poskytl jim i novou adresu.⁴³ V praxi je velmi obtížné ověřit pravděpodobnost záměru obviněného, že uprchne nebo se bude skrývat. Záměr obviněného lze dovozovat, pokud si obviněný pořídil nepravé doklady pro cestu do ciziny, byl zadržen poblíž státní hranice se zavazadlem obsahujícím i cenné části jeho majetku, byl objeven v úkrytu osobního automobilu přejíždějícím hranice státu, opustil místo bydliště a byly získané poznatky o jeho pobytu na odlehlém místě, odešel z domova a zanechal rodině dopis, v němž uvedl, že na dlouho dobu odchází na neznámé místo.⁴⁴

Dalším důvodem útěkové vazby je dán tehdy, jestliže se obviněný vyhýbá trestu, a to tím, že obviněný, který měl být předveden, se před policejním orgánem opětovně nechává zapírat či se opakovaně nedostaví k hlavnímu líčení nebo v době jeho konání se úmyslně vzdálí ze svého bydliště či pracoviště, aby nemohl být předveden. Jedná se i o případy, kdy se obviněný vyhýbá výkonu trestu, který již byl pravomocně uložen.⁴⁵

⁴² CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA, Světlana KLOUČKOVÁ, Václav MANDÁK, František PÚRY, Bohumil REPÍK a Antonín RŮŽEK. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 253.

⁴³ ŠÁMAL, Pavel, Miroslav RŮŽIČKA, František NOVOTNÝ a Josef DOUCHA. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 815.,

⁴⁴ MANDÁK, Václav. *Důvody vazby v čs. trestním řízení*. Univerzita Karlova: Acta Universitatis Carolinae-Iuridica. 1971, č. 3, s. 158., citováno v RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 408.

⁴⁵ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007s. 313.

Totožnost nelze ihned zjistit, jestliže u sebe obviněný nemá osobní doklady a ani mu nemůže potvrdit jeho totožnost věrohodná osoba. Nelze ji zjistit také tehdy, odmítá-li osoba spolupracovat či o sobě uvádí nepravdivé údaje. V současné době však díky evidenci osob i evidenci kriminalistické zjištění totožnosti nečiní zjištění totožnosti tak závažné problémy. Doba omezení osobní svobody je možná pouze po dobu ověřování totožnosti dotyčného.⁴⁶

Obviněný nemá stálé bydliště, pokud nemá vůbec kde bydlet nebo sice má kde bydlet, ale ve svém bydlišti se nezdržuje anebo často mění místo pobytu, aniž by tyto změny ohlásil orgánům činným v trestním řízení. O takový případ se nejedná, jestliže obviněný střídá pobyt z důvodu zaměstnání, která se nacházejí na různých místech či z důvodu pobytu na léčení či na dovolené.⁴⁷

Hrozbu „vysokým trestem“ trestní řád nevymezuje konkrétní výměrou trestu. Proto je třeba tuto výměru vždy dovodit individuálně ve vztahu ke konkrétní trestněprávní kvalifikaci skutku a konkrétnímu obviněnému. Naopak Ústavní soud zastává názor, že *„lze odůvodnit uložení tzv. útěkové vazby toliko v těch případech, kdy na základě zjištěných skutečností opodstatňujících důvodnost podezření ze spáchání zvláště závažného trestného činu lze předpokládat uložení trestu odnětí svobody ve výši nejméně kolem osmi let.“*⁴⁸ S tímto názorem se však Jelínek a spoluautoři neztotožňují.⁴⁹ Hanuš ve svém článku uvádí, že soud a v přípravném řízení soudce musí podle konkrétních okolností té které věci zvažovat hrozící trest obviněnému, tedy jaká výměra pravděpodobně v rámci zákonem stanovené trestní sazby obviněnému hrozí, a to s ohledem na konkrétní způsob spáchání trestného činu, škodlivý následek, recidivu apod. Ústavní soud ve svém rozhodnutí 14/94 dovodil, že při posuzování vazebního důvodu podle § 67 písm. a) TrŘ je třeba výši hrozícího trestu posuzovat se zřetelem k okolnostem případu a uvažovat jen o takové výši trestu, která reálně hrozí. Vazbu nelze mechanicky odůvodnit jen odkazem na horní hranici sazby, jak je stanovena ve zvláštní části trestního zákona.

⁴⁶ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 409.

⁴⁷ Tamtéž, s. 410.

⁴⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 4. 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03.

⁴⁹ JELÍNEK, Jiří. A KOLEKTIV. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 3. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 626.

Hanuš dále uvádí, že je také třeba brát ohled na „silné důvody“ umožňující vyloučení útěkové vazby. Tyto silné důvody způsobují, že i v případě hrozby vysokého trestu nedojde k rozhodnutí o vzetí do vazby. Obviněný je tyto důvody oprávněn tvrdit a dále, když nemusí být orgánům činným v trestním řízení známy, chce-li, aby byly zohledněny, i povinen tvrdit, přičemž soud k nim musí přihlížet. Čím je výraznější hrozba vysokého trestu, tím silnější důvody na podporu ponechání na svobodě musí svědčit obviněnému, tj. musí zde být velmi pádné důvody zakládající rozumný úsudek o tom, že zde není dostatečná obava z jeho útěku.⁵⁰ Ústavní soud v daném ohledu ke kategorii těchto „silných důvodů“ uvedl příkladem „*míru celkové uspořádanosti životních poměrů obviněného, mobilitu danou jeho zdravotním stavem, rozsah jeho místně založených citových a prozatím (nejen hmotně) řádně a především dlouhodobě plněných zaopatřovacích vazeb, rámeček jím dosud sdíleného společensky konformního jednání ve spojení s možnými zárukami ze strany jiných subjektů apod.*“⁵¹

V případě, že by soud dovozoval útěkovou vazbu u obviněného cizince, musí soud v odůvodnění zcela jasně prokázat skutečnost, která ztěžuje dosažitelnost tohoto obviněného pro orgány činné v trestním řízení. Nelze odůvodnění podložit pouze na faktu, že se nejedná o občana České republiky, který nemá k České republice žádný vztah, a tudíž může snadno vycestovat. Tento závěr dovodil i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí, kdy konstatuje, že „skutečnost, že obviněný je cizincem, sama o sobě sice nestačí k závěru, že je u něj dán důvod vazby útěkové podle § 67 odst. 1 písm. a) TrŘ a že je tím splněna jedna z podmínek prodloužení vazby na dobu přesahující dva roky podle § 71 odst. 3 TrŘ. Na druhé straně však může být taková podmínka splněna ve spojení s hrozbou vysokého trestu u cizince,

⁵⁰ HANUŠ, Libor. *Hrozba vysokého trestu v kontextu útěkové vazby*. Právní rozhledy. 2004, č. 11, s. 434. Srov. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 4. 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03.

⁵¹ HANUŠ, Libor. *Hrozba vysokého trestu v kontextu útěkové vazby*. Právní rozhledy. 2004, č. 11, s. 434; MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007s. 313.: Je třeba zvažovat jak skutečnosti objektivní povahy, tak reálné možnosti útěku i okolnosti týkající se osoby obviněného (npař. osobní a rodinné poměry, postavení v zaměstnání či ve společnosti, vysoký věk obviněného či těhotenství obviněné atd.).

*který k pobytu v České republice není vázán žádnými rodinnými nebo příbuzenskými vztahy a nemá zde ani legální pracovní, podnikatelské či jiné existenční zázemí.*⁵²

2.1.2. Důvod vazby podle § 67 písm. b) TrŘ (vazba koluzní)

Obviněný smí být dle § 67 písm. b) TrŘ vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením. Ústavní soud ve svém rozhodnutí ÚS 104/2006-n. dospívá k závěru, že důvodnost této obavy musí být založena buď jednáním obviněného, nebo dalšími konkrétními skutečnostmi.

Tzv. koluzní vazba⁵³ je obecně dána, jestliže jsou v posuzovaném případě shledány konkrétní skutečnosti, které odůvodňují obavu, že obviněný bude mařit zjištění skutkových okolností, jež jsou důležité pro objasnění věci. Způsoby, kterými o to může obviněný usilovat, tzn. působení na dosud soudem nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné, jsou v § 67 písm. b) uvedeny příkladem.⁵⁴ Koluzní důvody vazby byly upřesněny novelami trestního řádu provedenými zákony č. 152/1995 Sb. a č. 166/1998 Sb. Novelou z roku 1995 došlo k upřesnění ustanovení o působení na svědky nebo spoluobviněné tak, že se má jednat o „dosud soudem nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné“. Je tak zdůrazněna potřeba usměrnit praxi proti nadbytečnému prodlužování koluzní vazby v soudní fázi řízení, k čemuž často docházelo zejména dalším držením obviněného ve vazbě i po provedení

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3, 2001, sp. zn. 5 Tvo 33/2001.

⁵³ z latiny *colussio*, tj. zatemňování, skrývání (důkazního materiálu trestního činu), tajný rozhovor

⁵⁴ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 280; ŠÁMAL, Pavel. A KOLEKTIV. *Trestní řád*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 469.

výslechů svědků nebo spoluobžalovaných soudem prvého stupně (srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 734/08 ze dne 22. 5. 2008).⁵⁵

Koluzní důvod vazby byl vždy velmi diskutován a někdy i odmítán nejen z důvodu zásahů do osobní svobody obviněného, ale častěji byla zpochybňována oprávněnost a účinnost koluzní vazby jako takové.⁵⁶ Výhrady se zaměřovaly na to, zda je takto odůvodněná vazba v souladu s mezinárodními úmluvami, zejména čl. 5 odst. 1 písm. c) EÚLP. Ústavní soud se několikrát zabýval touto problematikou a řadou nálezů byla koluzní vazba shledána zcela v souladu s ústavním pořádkem (srov. sp. zn. II. ÚS 138/93 ze dne 15. 9. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 1/94 ze dne 26. 4. 1994). Stejně tak s judikatury Evropského soudu pro lidská práva neplyne jakékoli zpochybnění koluzního důvodu vazby.⁵⁷

Novelou č. 265/2001 Sb. došlo k radikálnímu zkrácení maximální délky koluzní vazby na 3 měsíce, nedopustil-li se obviněný jednání uvedeného v § 68 odst. 3 písm. d) TrŘ (zpřísněný důvod vazby).

Konkrétní skutečnosti, které odůvodňují obavu z koluze, musí být spojeny s předpokládanou aktivní činností obviněného směřující k maření skutečností závažných pro trestní stíhání. Proto nemůže být koluzním důvodem vazby jen určitá důkazní situace (např. existující rozpory ve svědeckých výpovědích, počátek vyšetřování, kdy ještě nejsou opatřeny důležité důkazy, složitost dokazování apod.), ale musí zde existovat konkrétní skutečnosti (jež však nemusí vyplývat jen z jednání samotného obviněného), které nasvědčují obavě, že obviněný má koluzní záměry (např. že hodlá zničit kompromitující doklady nebo se chystá poslat anebo již poslal dopis svědkovi s výzvou, aby křivě vypovídal, či chce nabídnout úplatek znalci atd.).⁵⁸ Působení na dosud nevyslechnuté svědky nebo na spoluobviněné lze spatřovat v přímém nebo zprostředkovaném ovlivňování těchto osob s motivem mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. V odborné literatuře

⁵⁵ MANDÁK, Václav. *Důvody koluzní vazby po novele trestního řádu z roku 1995*. Bulletin advokacie. 1996, č. 6-7, s. 27.

⁵⁶ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 280.

⁵⁷ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 414.

⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel. A KOLEKTIV. *Trestní řád*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 469; VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 280.

jsou uvedeny způsoby jako *přemlouvání svědků nebo spoluobviněných, aby nevyprávěli pravdu, vzájemná dohoda se svědky nebo spoluobviněnými o tom, co budou v rozporu se skutečnostmi vypovídat, podplácení svědků nebo spoluobviněných, či vyhrožování jim za stejným účelem apod.* Takové konkrétní skutečnosti musí být zjištěny postupem přípustným podle trestního řádu, obvykle se tak děje dokazováním. Jelikož musí jít o zákonem nepřipustné jednání obviněného, nelze za takové jednání považovat například připomenutí svědkovi jeho povinnost mlčenlivosti ve smyslu § 99 odst. 2 TrŘ nebo práva odepřít výpověď podle § 100 odst. 1, 2 TrŘ, když jde o připomenutí zákazu práva, které je ve prospěch obviněného.⁵⁹ Pouhé domněnky a obavy přitom pro uložení vazby nepostačují. „Z rozhodnutí Ústavního soudu IV. ÚS 257/2000 vyplývá požadavek, aby obavu z koluze odůvodňovaly skutečnosti, z nichž plyne předpoklad aktivního jednání obviněného dokládajícího existenci koluzního záměru. Skutečnost, že je důležitý spoluobviněný na útěku, sama o sobě koluzní záměr obviněného nedokládá, a to ani tehdy jedná-li se o manžela. V opačném případě by se ve stejné procesní situaci, v jiných trestních řízeních, jen vzhledem k příbuzenskému poměru spoluobviněných dovozovala koluzní vazba automaticky, v rozporu s návětim § 67 odst. 1 trestního řádu.“⁶⁰

Jiným mařením objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání je např. *zákonem nepřipustěné působení na znalce, padělání, pozměňování, ničení nebo ukrývání listinných či věcných důkazů atd. Za tento důvod koluzní vazby je považováno i působení na osobu dosud nepředvolanou orgánem činným v trestním řízení, která vnímala svými smysly (viděla, slyšela apod.) skutkové okolnosti důležité z hlediska posouzení konkrétního trestního případu, u nichž je vzhledem k tomu odůvodněný předpoklad, že bude vyslychána orgánem činným v trestním řízení, ať již jako budoucí svědek nebo spoluobviněný.*⁶¹ Za maření objasňování nelze považovat

⁵⁹ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 315; ŠÁMAL, Pavel, Miroslav RŮŽIČKA, František NOVOTNÝ a Josef DOUCHA. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 817.

⁶⁰ VICHEREK, Roman. *Koluzní důvod vazby*. Epravo.cz [online]. 2012 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://1url.cz/IW4e>.

⁶¹ ŠÁMAL, Pavel. A KOLEKTIV. *Trestní řád*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 470; stejná definice VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 280; RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd.

uplatňování zákonných práv obviněného na obhajobu, čímž může být popírání viny, a to i v případě uvádění nepravdivých okolností. Vazbou nelze vynucovat například nesplnění povinnosti vydat věc dle § 78 odst. 1 TrŘ, podrobit se prohlídce těla dle § 114 odst. 1 TrŘ, strpět odběr krve dle § 114 odst. 2. V těchto případech je možné vynucení pouze pořádkovou pokutu.⁶² S tímto závěrem nejsem zcela ztotožněna, neboť v případě, kdy by se obviněný těmto úkonům odmítal podrobit zcela bezdůvodně nebo i důvodně, není žádná jiná možnost, jak ho k těmto úkonům přimět.

2.1.3. Důvod vazby podle § 67 písm. c) TrŘ (vazba předstižná)

Předstižná vazba se od ostatních druhů vazeb odlišuje tím, že je svou povahou preventivně-bezpečnostním opatřením, neboť je v zájmu ochrany společnosti potřeba obviněného izolovat, a tím mu zabránit v možnosti dopustit se další trestné činnosti. Další rozdíl je spatřován ve skutečnosti, že tento druh vazby přichází v úvahu jen při stíhání pro úmyslný trestný čin.⁶³ Důvody předstižné vazby jsou vymezeny alternativně, postačí naplnění kterékoli z předpokládaných skutečností uvedených v § 67 písm. c) (*bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo který hrozil*). Od vazby útěkové a koluzní se také liší tím, že důvody jsou vymezeny taxativně, nikoli jen demonstrativně, jak je tomu u zbylých dvou.

Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. změnila znění § 67 písm. c) TrŘ tím, že místo pojmu pokračování, užívá pojmu opakování. Došlo pouze k upřesnění terminologie, neboť již dřívější pojem „pokračování“ byl vykládán stejně jako současný a to tak, že se vztahuje pouze na trestnou činnost stejné právní kvalifikace.⁶⁴ Opakováním se rozumí spáchání dalšího trestného činu po zahájení trestního stíhání (§ 12 odst. 11 TrŘ), spáchání dalšího dílčího útoku pokračujícího

Praha: C. H. Beck, 2004, s. 418; ŠÁMAL, Pavel, Miroslav RŮŽIČKA, František NOVOTNÝ a Josef DOUCHA. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 817.

⁶² RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 419.

⁶³ MANDÁK, Václav. *Předstižná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995*. Bulletin advokacie. 1996, č. 4, s. 25.

⁶⁴ Tamtéž, s. 25.

trestného činu, který je posuzován jako samostatný skutek (§ 12 odst. 12 TrŘ) a opakování trestného činu stejné právní kvalifikace.⁶⁵ Jelínek ve svém komentáři uvádí, že nepostačuje tedy opakování trestného činu stejné povahy. Stejný názor zastává i Mandák, který ve svém článku tvrdí, že je třeba z této alternativy vyloučit případy obavy z trestné činnosti, které podléhají odlišné právní kvalifikaci, a to i v případě, že by šlo o trestnou činnost stejného druhu. Naopak jiná praxe uvádí, že se opakováním rozumí nejen opakování téhož trestného činu, ale i spáchání trestného činu téže povahy. Touto myšlenkou se řídil i Vrchní soud ve své rozhodovací činnosti (srov. Rt 39/1995).⁶⁶ Já osobně bych se přikláběla k názoru, jenž zahrnuje i spáchání trestného činu téže povahy, neboť se v zákoně hovoří o „opakování trestné činnosti“ a nikoli o „opakování trestného činu“. Proto si myslím, že i zákonodárce měl na mysli tuto variantu.

Od pojmu „opakovat“ je třeba dále odlišovat pojem „pokračoval“ uvedený v ustanovení § 68 odst. 3 písm. e) TrŘ, které spadá do kategorie zpřísněných důvodů vazby. Pojem „pokračoval“ je širší. Zahrnuje nejen opakování trestného činu, ale i pokračování v něm dalšími útoky. Nelze se přesně držet terminologie trestního práva hmotného.⁶⁷ Tento termín je nutné vykládat restriktivně, tedy vztahuje se na pokračování v trestné činnosti po zahájení trestního stíhání, nikoli před ním.

Mluvíme-li o „obavě, že obviněný vykoná trestný čin, kterým hrozil“ spadá tato alternativa na situace, kdy samotné vyhrožování trestným činem naplňuje již znaky jiného trestného činu, než pro který je obviněný stíhán. Literatura uvádí příklad trestného činu nebezpečné vyhrožování dle § 353 TZ.⁶⁸

Předstížná vazba je důvodná pouze tehdy, hrozí-li nebezpečí trestné činnosti bezprostředně. Nelze tudíž vazbu nařídít z důvodu obavy z další trestné činnosti,

⁶⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. *Vazba po novele trestního řádu: Změny provedené zákonem č. 265/2001 Sb.* Právní rádce. 2002, č. 10, příloha.

⁶⁶ JELÍNEK, Jiří. A KOLEKTIV. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou.* 3. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 626. Srov. MANDÁK, Václav. *Předstížná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995.* Bulletin advokacie. 1996, č. 4, s. 25. Srov. ŠÁMAL, Pavel. A KOLEKTIV. *Trestní řád.* 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 472.

⁶⁷ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 422-423.; RŮŽIČKA, Miroslav. *Vazba po novele trestního řádu: Změny provedené zákonem č. 265/2001 Sb.* Právní rádce. 2002, č. 10, příloha.

⁶⁸ JELÍNEK, Jiří. A KOLEKTIV. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou.* 3. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 626.

kteřá přichází v úvahu ve vzdálenější budoucnosti, zejména pak po skončení trestního stíhání. Předbíhal by se tak výsledek trestního řízení a docházelo by k rozporu s principy vazby, jež jsem uváděla výše.⁶⁹

2.2. Rozhodování o vazbě

Do oblasti rozhodnutí o vazbě nespádají pouze ustanovení týkající se rozhodnutí o vzetí do vazby, které je upraveno ustanovením § 68 odst. 1 TrŘ, nýbrž je pojmána širěji a spadají sem všechny úkony a rozhodnutí související s vazbou. Těmito úkony jsou rozhodnutí, kterým se obviněný bere do vazby (§ 68 odst. 1 TrŘ), kterým se propouští z vazby na svobodu (§ 72, § 192, § 314c odst. 4 TrŘ), žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu a s tím související rozhodnutí o zamítnutí či vyhovění této žádosti (§ 71a TrŘ), rozhodnutí, kterým se prodlužuje vazba nebo zamítá návrh na prodloužení vazby (§ 71 odst. 1 TrŘ), rozhodnutí o ponechání obviněného nadále ve vazbě (§ 192, § 314c odst. 4 TrŘ), rozhodnutí o přijetí nabídnuté záruky, peněžitě záruky, slibu nebo nahrazení vazby dohledem probačního úředníka a na základě toho ponechání obviněného na svobodě či propuštění obviněného na svobodu, rozhodnutí o nepřijetí nabídnuté záruky, peněžitě záruky či slibu nebo nahrazení vazby dohledem probačního úředníka (§ 73 odst. 1 písm. a), b), c), §73a odst. 1 TrŘ), rozhodnutí, že peněžitá záruka připadá státu v případech uvedených v zákoně (§ 73a odst. 4 TrŘ).⁷⁰

O vzetí obviněného do vazby rozhoduje dle § 73b TrŘ soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Státní zástupce rozhoduje pouze o žádosti obviněného o propuštění z vazby, a to v přípravném řízení. Může však rozhodnout pouze tak, že žádosti vyhoví, v opačném případě je povinen do pěti pracovních dnů předložit žádost soudci. Kromě toho může státní zástupce učinit v přípravném řízení rozhodnutí, kterým se obviněný propouští na svobodu (§ 73b odst. 5 TrŘ). O dalším trvání vazby, o změně důvodů vazby a o žádosti o zrušení omezení spočívajícího

⁶⁹ MANDÁK, Václav. *Předstížná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995*. Bulletin advokacie. 1996, č. 4, s. 27.

⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel, Miroslav RŮŽIČKA, František NOVOTNÝ a Josef DOUCHA. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 820.

v zákazu vycestování do zahraničí, které bylo obviněnému uloženo, rozhoduje vždy soud a v přípravném řízení na návrh státní zástupce soudce (§73b odst. 3, 4, 5 TrŘ). Dojde-li k překročení lhůty pro rozhodnutí o další trvání vazby dle § 72 TrŘ nebo k překročení nejvyšší přípustné doby trvání vazby, musí soud a v přípravném řízení soudce nebo státní zástupce vydat příkaz k propuštění obviněného na svobodu (§ 73b odst. 6 TrŘ).

Lze tedy shrnout a konstatovat, že státní zástupce má pravomoc rozhodovat o vazbě jen v případě, kdy rozhoduje o propuštění obviněného na svobodu a jen za předpokladu, že rozhoduje ve prospěch obviněného. Není tedy nadán pravomocí vydávat tzv. negativní rozhodnutí o žádosti kterékoli oprávněné osoby o propuštění z vazby obviněného na svobodu. V ostatních případech rozhoduje vždy soud a v přípravném řízení soudce.⁷¹

2.2.1. Rozhodnutí o vzetí do vazby

Vzetí do vazby se řídí ustanovením § 68 odst. 1 TrŘ, které uvádí, že do vazby je možné vzít pouze osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Další podmínkou zde uvedenou je, že rozhodnutí o vazbě musí být odůvodněno skutkovými okolnostmi. Touto problematikou jsme se již zabývala na začátku své práce, proto ji nebudu opětovně specifikovat.

Vazba není přípustná vůči osobám vyňatým z pravomoci orgánů činných v trestním řízení. Podle § 10 TrŘ se jedná o osoby požívající výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva.

O vzetí do vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Dochází zde k provedení článku 8 odst. 5 LPS, který stanoví, že do vazby lze vzít osobu pouze z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu, a čl. 5 odst. 1 písm. c), odst. 2 a 3 EÚLP. Jak jsem již uvedla, státní zástupce není v žádném případě příslušný rozhodovat o vzetí do vazby. Lze tedy dovodit, že státního zástupce nelze považovat za jinou úřední osobu zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci, jak uvádí čl. 5 odst. 3 EÚLP.

⁷¹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 441.

Příslušnost soudu v přípravném řízení se určí podle § 26 TrŘ. Věcně příslušný je vždy okresní soud. V přípravném řízení tedy nikdy neprovádí úkony krajský soud, i kdyby se jednalo o případ, který by v prvním stupni spadal do příslušnosti krajského soudu (§ 17 TrŘ).⁷² Místně příslušný je soud, v jehož obvodě je činný státní zástupce, který podal příslušný návrh. Toto řešení mělo za cíl rychlost provedení úkonů v přípravném řízení, kdy je soudce snadněji dosažitelný pro orgány činné v přípravném řízení.⁷³

O vzetí do vazby se rozhoduje usnesením, proti kterému je možné podat stížnost. (§ 119 odst. 1 TrŘ). Tato stížnost však nemá odkladný účinek.

Soudce musí své rozhodnutí řádně odůvodnit. Postrádá-li usnesení řádné a vyčerpávající odůvodnění, stává se takovéto rozhodnutí nepřezkoumatelným, porušujícím princip zákazu libovůle při rozhodování, a dochází tak k porušení ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 LPS).⁷⁴ Dle nálezu Ústavního soudu III. ÚS 271/96 ze dne 6. 3. 1997 musí z odůvodnění rozhodnutí o vzetí do vazby vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry soudu na straně druhé. V případě, že odůvodnění neobsahuje konkrétní důkazy, nýbrž pouhé odvolání na obsah spisu, porušují právní závěry soudu ústavní princip zákazu libovůle v rozhodování a je nutno takovéto rozhodnutí považovat za stojící v rozporu s ústavním pořádkem České republiky.⁷⁵ Novelou č. 459/2011 Sb. bylo proto do trestního řádu vtěleno nové ustanovení § 73c stanovující náležitosti, které kromě obecných náležitostí musí odůvodnění rozhodnutí o vazbě obsahovat. Důvodem bylo přispět ke sjednocení obsahu odůvodnění, neboť dřívější vykazovala podstatné odlišnosti.⁷⁶

⁷² ŘÍHA, Michal. 1. *Usnesení o vzetí do vazby a o nepřijetí písemného slibu obviněného*. Trestněprávní revue. 2009, č. 5, s. III.

⁷³ ŠÁMAL, Pavel. A KOLEKTIV. *Trestní řád*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 208.

⁷⁴ ŠEBESTA, Kamil a Jana BOUČKOVÁ. *Usnesení o vzetí do vazby - ve světle stávající judikatury (II. část)*. Epravo.cz [online]. 2010 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://1url.cz/zW4j>.

⁷⁵ ŠEBESTA, Kamil a Jana BOUČKOVÁ. *Usnesení o vzetí do vazby - ve světle stávající judikatury (I. část)*. Epravo.cz [online]. 2010 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://1url.cz/TW4T>.

⁷⁶ HRUŠKA, Jiří a Petr VOLEVECKÝ. *Několik poznámek k aktuálním změnám trestního řádu*. Trestní právo. 2012, č. 7-8, s. 12.

2.2.1.1. Rozhodnutí o vazbě v přípravném řízení

Státní zástupce v přípravném řízení předloží návrh soudci, aby rozhodl o vzetí obviněného do vazby. Návrh se může týkat osoby, která byla zadržena jako obviněný (§ 75 TrŘ), jako osoba podezřelá (§ 76 odst. 1 TrŘ) nebo byla převzata policejním orgánem následně poté, co byla této osobě omezena osobní svoboda ze strany kohokoli (§ 76 odst. 2 TrŘ). Návrh na vzetí do vazby musí být soudci předložen do 48 hodin od zadržení. [Viz příloha č. 3]

Návrh na vzetí do vazby musí obsahovat osobní údaje obviněného, popis skutku, pro který mu bylo obvinění sděleno a jeho právní kvalifikaci, a to uvedení zákonného pojmenování a číselného označení, vylíčení okolností, které odůvodňují některý z důvodů vazby podle § 67 písm. a) až c) TrŘ, zdůvodnění konkrétních skutečností ve smyslu § 68 odst. 3 TrŘ, které umožňují vzetí obviněného do vazby i při trestním stíhání pro trestné činy uvedené v § 68 odst. 2 TrŘ, a to i v případech, kdy je jasné, že trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Dále musí být uvedeno stručné zhodnocení provedených důkazů, z něhož lze dovodit, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že skutek spáchal obviněný a musí být uvedeno zdůvodnění, proč nelze účelu vazby dosáhnout jiným opatřením. Na závěr je uvedeno místo, kde se obviněný nachází, údaje o předchozím zadržení, zejména uvedení dne a hodiny, aby měl soud údaje pro dodržení lhůt. V neposlední řadě další důležité skutečnosti týkající se osoby obviněného, ke kterým se bude muset přihlídnout během výkonu zadržení a případně vazby (obzvláště okolnosti pro zajištění řádného výkonu ostrahy obviněného).⁷⁷ V případě nutné obhajoby, kdy obviněný nemá obhájce a prohlásí, že si ho nezvolí, musí státní zástupce na tuto skutečnost upozornit. Jestliže obviněný požaduje účast svého obhájce při výslechu, na tuto skutečnost musí státní zástupce také upozornit. Státní zástupce je povinen v případě, že je třeba účast obviněného

⁷⁷ čl. 38 Pokynů obecné povahy ze dne 19. listopadu 2003, poř. č. 12/2003 nejvyššího státního zástupce, jímž se upravuje postup státních zástupců při trestním stíhání osob, při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním a postup v trestním řízení soudním, <http://1url.cz/XWdb>; ŠÁMAL, Pavel, Miroslav RŮŽIČKA, František NOVOTNÝ a Josef DOUCHA. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 821.

u vyšetřovacích úkonů pro podání návrhu na vzetí do vazby, toto uvést spolu s uvedením místa a času předpokládaného úkonu. Těmito úkony může být provedení rekognice, rekonstrukce, vyšetřovacího pokusu, domovní prohlídky, prověrky výpovědi a dalších.⁷⁸

Soudce je povinen zadrženou osobu vyslechnout a do 24 hodin rozhodnout, zda ji propouští na svobodu, či zda ji bere do vazby. Jestliže dojde k překročení této 24hodinové lhůty, je to vždy důvodem pro rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu (§ 77 odst. 2 TrŘ). Výslechu se může zúčastnit obhájce, pokud o jeho účast zadržená osoba požádá a je-li v dané době dosažitelný, a státní zástupce. Tyto osoby mohou zadržené osobě klást otázky poté, co jim soudce udělí slovo. V případě, že obhájce nemá možnost zúčastnit se výslechu, soudce není jeho přítomností vázán. Je zde kladen důraz na dodržení doby 24 hodin pro rozhodnutí o vazbě (srov. Rt 34/1994).⁷⁹

Jestliže návrhu nepředcházelo zadržení a je třeba obviněného vyslechnout, požádá státní zástupce příslušný orgán o předvedení obviněného. Tohoto výslechu se státní zástupce zpravidla účastní.⁸⁰

Usnesení, jímž se bere obviněný do vazby, musí obsahovat zejména *„označení soudu, který o vzetí do vazby na návrh státního zástupce rozhodl, přesné označení obviněného, aby nedošlo k jeho záměně s jinou osobou (jméno, příjmení, datum a místo narození, popř. i rodné číslo, zaměstnání, adresa bydliště a další potřebné identifikační údaje, např. rodné příjmení u žen, přezdívkou), výrok o vzetí do vazby s poukazem na některý z důvodů vazby podle § 67 TrŘ nebo zpřísněný*

⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel, Miroslav RŮŽIČKA, František NOVOTNÝ a Josef DOUCHA. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 822.

⁷⁹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 452-453.

⁸⁰ čl. 37 odst. 1 Pokynů obecné povahy ze dne 19. listopadu 2003, poř. č. 12/2003 nejvyššího státního zástupce, jímž se upravuje postup státních zástupců při trestním stíhání osob, při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním a postup v trestním řízení soudním. Dostupné z: <http://1url.cz/8Wd9>.

*důvod vazby podle § 68 odst. 3 TrŘ, jde-li o trestný čin uvedený v § 68 odst. 2 TrŘ s údajem, od kdy se vazba započítává, poučení o opravném prostředku.*⁸¹

V odůvodnění je nutné uvést, pro jaký trestný čin je obviněný na základě obvinění, které mu bylo sděleno, stíhán, jaké procesní úkony předcházely rozhodnutí o vzetí do vazby (např. příkaz k zatčení, zadržení) a jakými konkrétními skutkovými okolnostmi je vazba odůvodněna s odkazem na podklady, z nichž soud při svém rozhodování vycházel. Předcházelo-li rozhodnutí o vzetí do vazby zatčení nebo zadržení, mělo by odůvodnění obsahovat i údaje o zachování příslušné lhůty a postupů dle § 69 odst. 4, 5 a § 77 TrŘ. Dále se v odůvodnění vysvětlí, z jakých důvodů soud nesouhlasil s nahrazení vazby, přestože byly nabídnuty před rozhodnutím o vzetí do vazby.⁸²

Za zvláštní rozhodnutí se považuje rozhodnutí soudce o propuštění zatčené nebo zadržené osoby na svobodu neboli nevyhovění návrhu státního zástupce na její vzetí do vazby. Nejedná se tedy o rozhodnutí o vazbě. I tato rozhodnutí mají formu usnesení, ale podle soudní praxe proti nim není přípustná stížnost (srov. Rt 29/1994).⁸³ Soudce tímto usnesením rozhoduje v případě, že nebyl shledán některý z důvodů vazby nebo nebyly zjištěné skutečnosti uvedené za jednotlivými důvody vazby uvedených v § 67 TrŘ, byla-li vazba nahrazena některým zákonem daným způsobem nahrazení vazby či nebyla-li dodržena zákonná lhůta 48 hodin pro odevzdání zadržené osoby soudu, pokud již nebyla propuštěna policejním orgánem nebo státním zástupcem a v neposlední řadě tehdy, jestliže soudce nerozhodl o vazbě ve lhůtě 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce soudu.⁸⁴

⁸¹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 454-455; ŠÁMAL, Pavel, Miroslav RŮŽIČKA, František NOVOTNÝ a Josef DOUCHA. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 822-823.

⁸² RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 455; ŠÁMAL, Pavel, Miroslav RŮŽIČKA, František NOVOTNÝ a Josef DOUCHA. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 823

⁸³ ŠÁMAL, Pavel, František NOVOTNÝ, Miroslav RŮŽIČKA, František VONDRUŠKA a Jaroslava NOVOTNÁ. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 893-894.

⁸⁴ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 453-454.

2.2.1.2. Rozhodnutí o vazbě do vazby ve stadiu řízení před soudem

Rozhoduje-li se o vazbě v řízení před soudem, tedy po podání obžaloby, nevyžaduje se již předchozí návrh státního zástupce o vzetí obviněného do vazby. V řízení před soudem rozhoduje o vazbě zásadně senát (§ 2 odst. 9 TrŘ). Výjimkou je ustanovení § 69 odst. 5 TrŘ, kdy v řízení před soudem rozhoduje soudce, jestliže se rozhoduje o vazbě zatčeného obviněného. Ve věcech, v nichž rozhoduje ve věci samé samosoudce, rozhoduje i tento o vazbě. Samosoudce rozhoduje také v případech, kdy je konáno zjednodušené řízení (§ 314b odst. 1 až 3 TrŘ). Tento typ řízení byl zaveden novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb.⁸⁵

Rozhodnutí o vazbě má i v řízení před soudem formu usnesení. Obsahové náležitosti jsou obdobné jako u usnesení vydaném soudcem v přípravném řízení, odlišovat se mohou v otázkách týkajících se zadržení nebo zatčení obviněného, neboť tyto úkony většinou rozhodnutí o vazbě v přípravném řízení nepředcházejí.⁸⁶ Z tohoto důvodu zde již obsahové náležitosti usnesení nebudu uvádět (viz podkapitola 2.3.1.1).

Rozhodování samosoudce ve zjednodušeném řízení dle § 314b odst. 1 až 3 TrŘ má jistá specifika ve srovnání se standardním řízením před soudem. Podkladem zjednodušeného řízení je návrh na potrestání, který předkládá státní zástupce samosoudci. Zjednodušené řízení je většinou konáno po zkráceném přípravném řízení (§ 179a až § 179f TrŘ). Zjednodušené řízení je však vyloučeno v případě, že zkrácené přípravné řízení nebylo možné konat anebo nebylo možné v něm pokračovat. Jde o případy, jestliže byl dán důvod vazby a nebyly splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání soudu (srov.

⁸⁵ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA, Světlana KLOUČKOVÁ, Václav MANDÁK, František PÚRY, Bohumil REPÍK a Antonín RŮŽEK. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 263; RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 455. „Samosoudce koná řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Tato úprava se však nepoužije, jestliže má být uložen souhrnný trest a dřívější trest byl uložen v řízení před senátem (§314a TrŘ).“

⁸⁶ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 456.

§ 314b odst. 2 TrŘ), nebo pokud byly dány důvody pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech a alespoň u jednoho z nich by bylo třeba konat vyšetřování (srov. § 160 a násl. TrŘ). Z toho vyplývá, že nelze vést zkrácené přípravné řízení proti osobě, která byla vzata do vazby, jelikož předpokladem rozhodnutí o vzetí do vazby je rozhodnutí o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ (srov. § 68 odst. 1 TrŘ), jímž se zároveň zahajuje vyšetřování (srov. § 161 a násl.). V tomto případě lze obviněného postavit před soud pouze podáním obžaloby podle § 176 TrŘ.⁸⁷ Lze tedy říci, že zjednodušené řízení před soudem nelze vést v případě, kdy byla osoba již v přípravném řízení vzata do vazby podle pravidel uvedených v předchozí kapitole.

Postup samosoudce se liší podle toho, zda mu byl současně s návrhem na potrestání předán zadržený podezřelý či nikoliv. V případě spojení návrhu státního zástupce s předáním zadržené osoby bývá často součástí i návrh na jeho vzetí do vazby. Tento postup je upraven v ustanovení § 314b odst. 2 TrŘ a navazuje na ustanovení § 179e TrŘ⁸⁸. Je-li soudci předán zadržený podezřelý, musí jej soudce do 24 hodin vyslechnout procesně jako obviněného s tím, že je výslech zaměřen na okolnosti zadržení a důvody vazby, aby soudce mohl učinit závěr, zda se trestní stíhání musí vést za omezení osobní svobody obviněného či nikoli. Výslech se dále zaměřuje k tomu, které skutečnosti považuje obviněný za nesporné a zda souhlasí s tím, že takto prohlášené skutečnosti nebude již třeba v hlavním líčení dokazovat. Označení nesporných skutečností obviněným však nelze zaměňovat za jeho doznání ke skutkovým okolnostem. Následně buď soudce vydá rozhodnutí, kdy tak může učinit mimo hlavní líčení, nebo obviněnému doručí předvolání k hlavnímu líčení, které se s jeho souhlasem může konat ihned po jeho výslechu. Současně samosoudce rozhodne o vazbě. Pokud vezme obviněného do vazby, musí zajistit obviněnému právo na obhajobu. Pokud si obviněný dosud sám obhájce nezvolil, ani mu nebyl ustanoven v průběhu zadržení ve zkráceném přípravném řízení (srov. § 179b odst. 2), umožní mu, aby si obhájce ve stanovené lhůtě zvolil (srov. § 38) a pokud tak neučiní, obhájce mu ustanoví (srov. § 39 odst. 1). Zadržený by však měl

⁸⁷ SOTOLÁŘ a Pavel ŠÁMAL. *Zjednodušené řízení*. Trestněprávní revue. 2002, č. 3, s. 65.

⁸⁸ Jestliže je státnímu zástupci předána zadržená podezřelá osoba a státní zástupce ji nepropustí na svobodu, předá ji nejpozději do 48 hodin od zadržení soudu spolu s návrhem na potrestání; jinak rozhodne o zahájení trestního stíhání a předloží soudu návrh na rozhodnutí o vazbě obviněného.

mít obhájce již po podání návrhu na potrestání, aby se s ním mohl již v průběhu zadržení radit a hovořit s ním bez přítomnosti třetích osob. Obviněný má také právo požadovat, aby byl obhájce přítomen při jeho výslechu, ledaže je nedosažitelný.⁸⁹ Soudce okresního soudu JUDr. Vrtěl v tomto bodě shledává jisté nedostatky úpravy při aplikaci v praxi. Ve svém článku uvádí pochybnosti, jak do 24 hodin od podání návrhu na potrestání doručí soudce návrh na potrestání a vyznění o konání hlavního líčení poškozenému a pokud se mu to podaří, jak opomine nutnost zachování alespoň třídní lhůty na přípravu poškozenému, i když se obžalovaný a státní zástupce svých lhůt na přípravu vzdají. Uvádí, že nikde nenašel ustanovení, které by poškozeného z jeho práv obecně mu daných vylučovalo.⁹⁰

V případě, že odmítne samosoudce návrh na potrestání, nepřipadá v úvahu, aby současně rozhodl o vzetí obviněného (podezřelého v době před podáním návrhu na potrestání a jeho doručení soudem) do vazby. Byla-li osoba vzata do vazby ještě jako obviněná, její držení ve vazbě po právní moci usnesení o odmítnutí návrhu na potrestání by bylo zcela v rozporu se zákonem, neboť by se již nejednalo o osobu obviněnou ve smyslu trestního řádu.⁹¹

2.2.1.3. Stížnost proti rozhodnutí o vazbě

Řádným opravným prostředkem proti rozhodnutí o vazbě, o kterém se rozhoduje vždy usnesením, je stížnost. [Viz příloha č. 4] Jak jsem již uvedla, propuštění zadržené osoby na svobodu není podle ustálené judikatury rozhodnutím o vazbě, a proto se na tento úkon nevztahují ustanovení o stížnosti.⁹² Přípustnost stížnosti je upravena v § 74 TrŘ a § 141 až § 150 TrŘ. Stížnost může podat obviněný a dále osoby, které by mohly v jeho prospěch podat odvolání. Těmi jsou státní zástupce, příbuzní obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel a druh. Státní zástupce je oprávněn tuto stížnost podat i proti vůli obviněného. Je-li obviněný zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je jeho

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel. A KOLEKTIV. *Trestní řád*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2361-2363.

⁹⁰ VRTĚL, Petr. *Ztížené řízení před samosoudcem*. *Trestněprávní revue*. 2002, č. 4, s. 108.

⁹¹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 459-460.

⁹² MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 326.

způsobilost omezena, může podat stížnost za něho a v jeho prospěch státní zástupce či obhájce obviněného, a to i proti jeho vůli. Proti rozhodnutí, které se týká peněžitě záruky, může podat stížnost také osoba, která záruku se souhlasem obviněného složila. V neprospěch obviněného může podat stížnost pouze státní zástupce, a to proti rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu. Tato stížnost má odkladný účinek. Odkladný účinek má dále stížnost stran proti rozhodnutí o připadnutí peněžitě záruky státu. Byl-li však státní zástupce při vyhlášení takového rozhodnutí přítomen, má jeho stížnost odkladný účinek jen tehdy, byla-li podána ihned po vyhlášení rozhodnutí (§ 74 odst. 2 TrŘ). Od účinnosti novely č. 459/2011 Sb. již nemá odkladný účinek stížnost státního zástupce, pokud směřuje proti rozhodnutí o propuštění z vazby, k němuž došlo po vyhlášení zprošťujícího rozsudku. K této změně došlo v návaznosti na nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 6/10, v němž Ústavní soud dovedl neústavnost dřívějšího § 74 odst. 2 trestního řádu, jež umožňoval, aby poté, co byl nad obžalovaným vyneseno zprošťující rozsudek a bylo rozhodnuto o jeho propuštění z vazby na svobodu, byl obžalovaný ponechán i nadále ve vazbě na základě stížnosti státního zástupce proti rozhodnutí soudu o propuštění z vazby až do doby rozhodnutí druhoinstančního soudu, což je v rozporu s čl. 5 odst. 1 písm. c) a odst. 3 EÚLP.⁹³ V ostatních případech nemá stížnost odkladný účinek, neboť by tím mohlo docházet k maření účelu vazby. K propuštění z vazby dojde až v případě, že se stížnosti vyhová.⁹⁴

Stížností lze napadnout jakékoli usnesení policejního orgánu. Oproti tomu usnesení státního zástupce a soudu lze napadnout pouze v případech, kdy to zákon připouští a jestliže ve věci rozhoduje v prvním stupni (§ 141 odst. 2 TrŘ). Jestliže je podaná stížnost proti usnesení státního zástupce, rozhoduje o ní soud, v jehož obvodu je činný státní zástupce, který napadené rozhodnutí vydal. Pokud je napadeným rozhodnutím usnesení soudu, rozhoduje o stížnosti soud nadřízený.⁹⁵ V souvislosti s právem na spravedlivý proces je třeba ustanovení § 141 odst. 2 TrŘ vykládat co nejméně v souladu s ústavním pořádkem. Tento závěr byl dovozen

⁹³ HRUŠKA, Jiří a Petr VOLEVECKÝ. *Několik poznámek k aktuálním změnám trestního řádu*. Trestní právo. 2012, č. 7-8, s. 13.

⁹⁴ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 330; MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 326-327.

⁹⁵ ŠÁMAL, Pavel. A KOLEKTIV. *Trestní řád*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1082.

i soudní praxi⁹⁶ a to tak, že v případě, že odvolací soud rozhoduje o otázkách, které se významně dotýkají osoby obviněného a kdy dochází k zásadním zásahům do základních ústavních práv a svobod (což otázka rozhodnutí o vazbě splňuje), je zde požadavek, aby jeho rozhodnutí bylo přezkoumáno soudem vyššího stupně, neboli aby byla proti tomuto rozhodnutí možnost podat stížnost. Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. IV. ÚS 613/01 týkající se ustanovení § 141 odst. 2 TrŘ uvádí, že *„jestliže trestní řád v citovaném ustanovení stanoví, že přezkum vyšším soudem má místo tehdy, bylo-li usnesení vydáno soudem, který rozhoduje ve věci v prvním stupni, nelze tuto zákonnou podmínku přípustnosti řádného opravného prostředku vyložit tak omezujícím způsobem, který by znamenal byť jen nepřímý zásah do ústavně zaručených práv účastníka řízení...Tam, kde zákonné ustanovení připouští dvojí výklad, je tedy v intencích zásad spravedlivého procesu nezbytné dát při jeho aplikaci přednost tomu z nich, který je ve své interpretaci s ústavním pořádkem republiky co nejvíce souladný.“* Stížnost není přípustná proti rozhodnutí Nejvyššího soudu, neboť má vrcholné postavení v soustavě soudů a neexistuje žádný mu nadřazený orgán, který by o stížnosti mohl rozhodovat.

Stížnost se podává u orgánu, proti jehož rozhodnutí směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení (§ 137 TrŘ). Jestliže se usnesení oznamuje kromě obviněného též jeho zákonnému zástupci nebo obhájci, počíná běžet lhůta od oznámení, které bylo učiněno nejpozději. Osobám, které mohou podat stížnost ve prospěch obviněného, končí lhůta tentýž den jako obviněnému. Neplatí to pro státního zástupce, kterému běží lhůta vždy samostatně. (§ 143 odst. 1, 2 TrŘ). Toto ustanovení se použije i v řízení v trestních věcech mladistvých, neboť zákon o soudnictví ve věcech mládeže nemá speciální ustanovení (srov. § 1 odst. 3 ZSM). Orgánu sociálně-právní ochrany dětí končí lhůta pro podání stížnosti též samostatně jako státnímu zástupci.⁹⁷

Stížnost lze podat ústně do protokolu, písemně, telegraficky, telefaxem nebo dálnopisem a v elektronické podobě podepsané elektronicky podle zvláštních předpisů. Ve vazebních věcech bývá podána nejčastěji do protokolu ihned

⁹⁶ Rt 23/2003, Rt 24/2003.

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel. A KOLEKTIV. *Trestní řád*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1095.

po oznámení usnesení, aby byla věc vyřízena v co možná nejkratší době a obviněný mohl být co nejrychleji propuštěn na svobodu.⁹⁸

V případě, že nadřízený soud (v přípravném řízení soudce) stížnosti vyhoví, zruší napadené usnesení, a je-li podle povahy věci potřeba nového rozhodnutí, rozhodne ve věci sám (§ 149 odst. 1 písm. a) TrŘ). Rozhoduje-li se o stížnosti proti usnesení o vzetí do vazby a soud (soudce) dospěje k názoru, že nejsou vůbec dány vazební důvody, napadené rozhodnutí pouze zruší a žádné další rozhodnutí neučiní. Sám rozhodne v těch případech, kdy jsou vazební důvody sice dány, avšak jiné, než pro které vzal obviněného do vazby soud prvního stupně (soudce). Nadřízený soud (soudce) v takovém případě tyto důvody změní. Při každé změně vazebních důvodů, uvedených v jednotlivých písmenech ustanovení § 67 TrŘ, je nutno vyjádřit tuto změnu rozhodnutím soudu (soudce), vydaným formou usnesení (Rt 15/1995). V případě stížnosti proti rozhodnutí, jímž byl obviněný vzat do vazby, nelze podle § 149 odst. 1 písm. b) TrŘ napadené usnesení zrušit a soudu prvního stupně uložit, aby o věci znovu jednal a rozhodl (Rt 36/1987).⁹⁹

Při rozhodování orgánů o stížnosti musí být dodržována zásada zákazu reformatio in peus, neboli zákaz změnit usnesení v neprospěch osoby, která stížnost podala nebo v jejíž prospěch byla stížnost podána. Dalším dodržovaným pravidlem při rozhodování o stížnostech je tzv. beneficium cohaesionis, podle něhož se usnesení změní i ve prospěch osoby, která stížnost nepodala, jestliže jí prospívá týž důvod, který svědčí osobě, jež stížnost podala. Jedná se o průlom do nezměnitelnosti rozhodnutí v případě, že v mezidobí nabylo právní moci (§ 150 odst. 1, 2 TrŘ).¹⁰⁰

⁹⁸ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 330-331; MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 327.

⁹⁹ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 331.

¹⁰⁰ JELÍNEK, Jiří. A KOLEKTIV. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 3. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 751.

2.2.2. Vyrozumění o vazbě

O vzetí osoby do vazby je třeba bez průtahů vyrozumět některého rodinného příslušníka obviněného, jakož i jeho zaměstnavatele. To neplatí, prohlásí-li obviněný, že s takovým vyrozuměním nesouhlasí, ledaže jde o vyrozumění rodinného příslušníka mladistvého. O vzetí do vazby příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru je třeba vyrozumět též jeho velitele nebo náčelníka, a to bez ohledu na stanovisko obviněného. Jestliže nestanoví vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána jinak, vyrozumí soud o vzetí cizince do vazby též konzulární úřad státu, jehož je cizinec občanem, pokud o to cizinec požádá. (§ 70 TrŘ).¹⁰¹

Okruh osob, které je potřeba vyrozumět, zjistí orgán, který rozhodnutí učinil (v přípravném řízení soudce, v řízení před soudem předseda senátu, samosoudce nebo soudce) při výslechu obviněného. V případě odepření výpovědi obviněného nezbavuje tento stav soud povinnosti opatřit nezbytné údaje pro takové vyrozumění, pokud však obviněný současně neprohlásí, že s takovým vyrozuměním nesouhlasí.

Za rodinné příslušníky jsou považováni zejména rodiče, manžel a jeho sourozenci, druh (družka), děti a jejich manželé, sourozenci a jejich manželé, rodiče manžela.¹⁰² Zaměstnavatelem se rozumí právnické nebo fyzické osoby, které zaměstnávají fyzické osoby v pracovněprávních vztazích a v obdobných pracovních vztazích.¹⁰³

Jako další se bez průtahů vyrozumívá příslušná věznice, v níž bude vazba vykonávána. Té je třeba doručit opis usnesení o vzetí do vazby a příkaz k přijetí do vazby (§ 5 odst. 1 VýkV).¹⁰⁴ Kromě vzetí do vazby se věznice dle ustanovení § 70a

¹⁰¹ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 329.

¹⁰² Srov. § 116 ObčZ: „Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner 1a); jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.“

¹⁰³ ŠÁMAL, Pavel. A KOLEKTIV. *Trestní řád*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 509.

¹⁰⁴ ŠÁMAL, Pavel, Petr HRACHOVEC, Zdeněk SOVÁK a František PŮRY. *Trestní řízení před soudem prvního stupně*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 71; ŠÁMAL, Pavel, František NOVOTNÝ, Miroslav

odst. 1 TrŘ vyrozumívá také o změně důvodů vazby, rozhodnutí o dalším trvání vazby, rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby, zákonném označení trestných činů, pro které je obviněný stíhán, nebo o jeho změně. Dále pak o jménu, příjmení a adrese obhájce, který obviněného zastupuje, o osobních údajích spoluobviněného, pokud se nachází ve vazbě, o postoupení věci jinému orgánu činnému v trestním řízení a o podání žádosti poškozeným nebo svědkem podle § 44a. Informování věznic je nezbytné k plnění jejich povinností dle zákona o výkonu vazby (zákon č. 293/1993 Sb.), popřípadě zákona o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky (zákon č. 555/1992 Sb.) ve zněních pozdějších předpisů.¹⁰⁵

2.2.3. Přezkoumávání důvodnosti vazby

Novela trestního řádu provedena zákonem č. 459/2011 Sb. s účinností od ledna roku 2012 zcela nově koncipovala ustanovení § 71 TrŘ.¹⁰⁶ Před novelou byla problematika přezkoumávání trvání důvodů vazby upravena v ustanovení § 72 odst. 1 TrŘ. Hlavním cílem byla snaha zrychlení vazebního řízení. Důvodová zpráva k novele konstatuje, že *„jako jeden z hlavních faktorů ovlivňující negativně délku řízení a vedoucí k neefektivní zátěži státních zástupců a soudů byla označena určitá duplicita právní úpravy – tj. částečné překrývání se rozhodování o žádosti obviněného o propuštění z vazby a obligatorního přezkumu vazby v zákonných lhůtách podle § 71 tr. ř.“* Jako značný problém byl spatřován v opakovaném podávání žádostí obviněných o propuštění z vazby, kdy u většiny soudů došlo k výraznému nárůstu těchto žádostí, o kterých byl soud povinen rozhodovat, a to i za situace, že měl soud a v přípravném řízení státní zástupce současně obligatorní povinnost rozhodnout v příslušné lhůtě o dalším trvání vazby obviněného. Docházelo tak k průtahům nejen vazebního řízení, ale trestního řízení jako celku. V důvodové zprávě je uvedeno, že takový to „dvoukolejný přezkum“ (na základě žádosti a ex offa) nevyžaduje ani Evropský soud pro lidská práva. Tento fakt lze dovodit z rozsudku ve věci Giorgi Nikolaishvili proti Georgii ze dne 13. ledna

RŮŽIČKA, František VONDRUŠKA a Jaroslava NOVOTNÁ. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 1175.

¹⁰⁵ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 463.

¹⁰⁶ JELÍNEK, Jiří. A KOLEKTIV. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 3. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 633.

2009 (stížnost č. 37048/04), kde stěžovatel mimo jiné namítal, že vnitrostátní právo nestanoví žádný mechanismus pro pravidelný přezkum zákonnosti trvání vazby, což je v rozporu s článkem 5 odst. 4 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. ESLP ve zmíněném rozsudku konstatoval, že stěžovatel neuvedl žádné podstatné důvody, ze kterých by státní orgány měly z vlastního podnětu zahajovat takový přezkum, a stížnost v této části zamítl jako zjevně neopodstatněnou (§ 85-87 rozsudku).¹⁰⁷

Lze tedy dovodit, že k přezkumu vazebních důvodů dochází jednak z úřední povinnosti dle § 71 odst. 1 TrŘ nebo na žádost obviněného dle § 71a TrŘ. Novelou účinnou od ledna 2012 tak došlo ke změně v systematickém uspořádání ustanovení o přezkumu trvání důvodů vazby tak, že je kladen větší důraz na přezkoumávání důvodnosti zejména na základě žádosti obviněného a teprve následně, není-li taková žádost podána, nastupuje přezkum „z úřední povinnosti“.¹⁰⁸

2.2.3.1. Přezkoumávání důvodnosti vazby z úřední povinnosti

Zákon v ustanovení § 71 TrŘ ukládá orgánům činným v trestním řízení obecnou povinnost průběžně zkoumat, zda nadále trvají důvody vazby, či zda nedošlo k jejich změně, a zda není možné nahradit vazbu některým z možných a zákonem daným způsobem nahrazení vazby uvedených v § 73 a 73a TrŘ. Ustanovení se vztahuje na všechny orgány činné v trestním řízení, proto i policejní orgán má povinnost zkoumat, zda důvody vazby stále trvají. V případě zjištění, že tyto důvody pominuly nebo se změnily, je povinen podat návrh na propuštění obviněného z vazby nebo návrh na změnu vazebních důvodů, jež se podává dozorujícímu státnímu zástupci. Soudce zkoumá důvodnost vazby v přípravném řízení pouze při rozhodování o žádosti obviněného o propuštění z vazby, o návrhu státního zástupce na ponechání obviněného ve vazbě, o změně důvodů vazby, jestliže byl shledán nový důvod vazby anebo o stížnosti proti usnesení státního zástupce o vazbě. (§ 71 odst. 1 TrŘ). V případě, že pominou

¹⁰⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁰⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

důvody vazby nebo bude zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k povaze a závažnosti věci nepovede trestního stíhání k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, avšak současně za předpokladu, že nejsou dány okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 a 4 TrŘ, musí být obviněný ihned propuštěn na svobodu (§ 71 odst. 2 TrŘ).

Jestliže řízení před soudem skončilo jinak než odsouzením k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo došlo k uložení trestu odnětí svobody, který nepřevyšuje dobu vazby, je soud povinen ihned propustit obviněného na svobodu. Výjimkou z tohoto pravidla by bylo podání stížnosti státního zástupce proti tomuto rozhodnutí s odkladným účinkem. Současně soud zašle příslušné věznici stejnopis rozhodnutí o propuštění z vazby a příkaz k propuštění obviněného z vazby.¹⁰⁹

Obviněný musí být propuštěn z vazby také v případě, pokud to nařídí prezident republiky (§ 366 odst. 3 týkající se udělení milosti, popřípadě ministr spravedlnosti konající řízení o milosti dle § 367 písm. a) TrŘ), aniž by bylo rozhodováno o propuštění z vazby samostatným usnesením.¹¹⁰

2.2.3.2. Přezkoumávání žádosti o propuštění z vazby na svobodu

Obviněný má právo kdykoli po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby žádat o propuštění z vazby na svobodu. [Viz příloha č. 5] Novelou č. 459/2011 Sb. bylo zpřesněno, co je za takovouto žádost považováno, tedy že je za ni považován i návrh na přijetí některého z opatření nahrazujícího vazbu. Naopak za tuto žádost není považováno podání příbuzných obviněného o propuštění obviněného na svobodu. V tomto případě se jedná jen o podnět k tomu, aby orgány činné v trestním řízení v rámci své obecné povinnosti zkoumaly, zda důvody vazby i nadále trvají. Pokud se přezkoumáním zjistí, že důvody vazby trvají, sdělí se těmto osobám, že nejsou oprávněny k podání žádosti podle § 71a TrŘ.¹¹¹ Příbuzní obviněného (tedy manžel, děti a ostatní příbuzní) mají pouze oprávnění podat stížnost proti rozhodnutí o vzetí

¹⁰⁹ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 476.

¹¹⁰ ŠÁMAL, Pavel, František NOVOTNÝ, Miroslav RŮŽIČKA, František VONDRUŠKA a Jaroslava NOVOTNÁ. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1207.

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu v Bratislavě ze dne 25. 6. 1980, sp. zn. 1 To 47/80, [Rt 57/1081].

do vazby.¹¹² Žádost podanou obhájcem je třeba považovat za žádost obviněného. Žádosti o propuštění z vazby na svobodu podané ve stejné době jednak obviněným, jednak v zastoupení obviněného jeho obhájcem, je třeba považovat za jediný návrh směřující k propuštění obviněného z vazby na svobodu.¹¹³ Novelou byla zrušena dřívější pětidenní lhůta pro rozhodnutí o žádosti obviněného o propuštění na svobodu a byla nahrazena podmínkou rozhodnout „bez zbytečného odkladu“, tj. co nejdříve je to objektivně možné. Důvodem této změny byl předpoklad nemožnosti dodržení této lhůty soudem z důvodu nově upravené nutnosti výslechu obviněného k otázce trvání vazby. Důsledkem snahy dodržet zákonnou lhůtu by tak mohlo být naopak zkrácení práv obviněného. Kromě toho nejde o tak výraznou změnu, neboť předchozí pětidenní lhůta byla pouze pořádková a její nedodržení nemělo za následek propuštění obviněného z vazby na svobodu. Naopak bezodkladnost rozhodnutí je garantována povinností státního zástupce předložit žádost soudci do pěti dnů v případě, že této žádosti nevyhověl sám.¹¹⁴

V případě zamítnutí žádosti má obviněný právo opakovat žádost po uplynutí třiceti dnů od právní moci posledního rozhodnutí, kterým byla předchozí žádost o propuštění z vazby zamítnuta nebo kterou bylo rozhodnuto o dalším trvání vazby nebo o změně důvodů vazby. Uvedené časové omezení se nevztahuje na případy, kdy obviněný v žádosti uvede nové nebo jiné důvody než v žádosti původní. V takovém případě může podat žádost kdykoli (tedy bezprostředně poté, co došlo k zamítnutí žádosti předchozí). Tato třicetidenní lhůta byla novelou č. 459/2011 Sb. prodloužena z původní čtrnáctidenní, která se jevila příliš krátká a měla za následek zahlcení soudů častými ničím nepodloženými žádostmi o propuštění na svobodu ze strany obviněných.¹¹⁵

Jestliže obsahuje žádost současně nabídku nahrazení vazby (nabídku slibu, záruky, peněžité záruky, dohled probačního úředníka), považuje se tato nabídka

¹¹² Srov. POKORNÝ, Michal. *Stížnost proti rozhodnutí o ponechání ve vazbě (§ 71 odst. 5 TrŘ) podaná obviněným (§ 74 odst. 1 TrŘ)*. Trestněprávní revue. 2003, č. 3, s. III., poznámka 8.

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 2. 1989, sp. zn. 11 To 8/89 [Rt 17/1990].

¹¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹¹⁵ JELÍNEK, Jiří. A KOLEKTIV. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 3. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 633-634; Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

za samostatný návrh a je třeba o ní rozhodnout samostatným výrokem v usnesení nebo samostatným usnesením. V případě, že soud a v přípravném řízení soudce rozhodne o přijetí některého ze způsobů nahrazení vazby, musí současně platit, že dosud nepominuly důvody vazby. Předpokladem přijetí jednoho ze způsobů nahrazení vazby je situace, kdy důvody vazby stále trvají, avšak obviněný je propuštěn na svobodu na základě rozhodnutí, jež obsahuje výrok o propuštění obviněného na svobodu, v němž je obsažena informace o nahrazení vazby daným konkrétním způsobem.¹¹⁶

O žádosti se rozhoduje usnesením. Státní zástupce může žádosti pouze vyhovět, v opačném případě musí žádost neprodleně předložit soudu. Za rozhodnutí o vazbě se v tomto případě považuje jak rozhodnutí, kterým se obviněný propouští na svobodu, tak rozhodnutí, kterým se žádost obviněného o propuštění na svobodu zamítá. Proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost dle § 74 TrŘ (blíže k problematice stížnosti viz kapitola 2.3.1.3).

2.2.4. Rozhodování o dalším trvání vazby

„Z hlediska záruk poskytnutých obviněnému ve vazbě nelze dělat rozdíl mezi rozhodováním o vzetí do vazby a rozhodováním o dalším trvání vazby,“ jak ve svém článku uvádí JUDr. Bohumil Repík.¹¹⁷ Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl ÚS 4/94 dokonce řekl: *„Rozhodování o prodloužení vazby je rozhodováním, na které nutno vztáhnout vyšší požadavky než na rozhodování o vazbě. Pro takové rozhodování, z hlediska principu rovnosti, musí proto platit vše, co platí o rozhodování o vazbě samotné“* (tj. o vzetí do vazby).

Novela č. 459/2011 Sb. zaručila, že o dalším trvání vazby je oprávněn rozhodovat pouze soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce a nikoli státní zástupce, jak tomu bylo před touto novelou. Dochází zde ke garanci

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel, František NOVOTNÝ, Miroslav RŮŽIČKA, František VONDRUŠKA a Jaroslava NOVOTNÁ. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1208-1209.

¹¹⁷ REPÍK, Bohumil. *K rozhodování státního zástupce o vazbě z hlediska čl. 5 odst. 4 EÚLP*. *Trestněprávní revue*. 2005, č. 11, s. 290.

čl. 6 odst. 1 EÚLP stejně jako v případech rozhodování o prvotním vzetí osoby do vazby.¹¹⁸

Rozhodování o dalším trvání vazby se provádí v zákonem stanovených pravidelných lhůtách, jež jsou lhůtami nepřekročitelnými a jež mají prekluzivní (propadný) charakter. Jedná se o lhůty, na něž se vztahuje čl. 8 odst. 5 LPS. V případě jejich nedodržení je třeba obviněného neprodleně propustit z vazby na svobodu na základě příkazu k propuštění z vazby, který se následně doručí příslušné věznicí.¹¹⁹ Nemohu se ztotožnit stejně jako JUDr. Vladimír Král s některými dřívějšími názory, že tyto lhůty jsou pouze lhůtami pořádkovými. Nejen že by tím byla porušena základní práva a svobody obviněného garantované v čl. 8 odst. 5 LPS, nýbrž jak uvádí Král, není možné v zájmu právní jistoty a ochrany práv obviněného, na kterého se vztahuje presumpce nevinoty a na kterého se působí tak závažným opatřením, jakým je vazba, vykládat porušení povinnosti orgánem činným v trestním řízení v neprospěch obviněného. Výsledkem by bylo, že jakékoli prodlení orgánu ve svém rozhodování by bylo možné lehce napravit tím, že by nakonec mimo jakékoli lhůty rozhodl a tím by napravit předchozí porušení zákona. Tento přístup není na místě, neboť porušuje zásady, aby v případě omezení osobní svobody obviněného byla prvotně chráněna jeho práva a aby zde bylo co nejrychleji rozhodnuto a obviněný mohl být propuštěn na svobodu.¹²⁰ Pro odstranění nejasností v této otázce zákonodárci v důvodové zprávě novely č. 459/2011 Sb. uvedli, že se výslovně stanoví, že *„při nedodržení lhůt stanovených pro přezkum důvodnosti trvání vazby musí být obviněný neprodleně propuštěn na svobodu, tj. jde o propadné lhůty.“*¹²¹

Ustanovení § 72 odst. 1, 2 TrŘ uvádí, že nejpozději každé tři měsíce od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo právní moci jiného rozhodnutí o vazbě je v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce povinen rozhodnout o tom,

¹¹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹¹⁹ Rt 58/2002; RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEULOVÁ. *Může soud, který rozhoduje o stížnosti proti některým rozhodnutím o vazbě (např. rozhodnutí o vzetí do vazby nebo rozhodnutí o dalším trvání vazby), takové rozhodnutí zrušit a věc vrátit k novému projednání a rozhodnutí?* Trestněprávní revue. 2005, č. 7, s. 81.

¹²⁰ KRÁL, Vladimír. *K nové právní úpravě vazebního řízení*. Bulletin advokacie. 2001, č. 11. – 12, s. 74.

¹²¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

zda se obviněný ponechává nadále ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští na svobodu. Tento návrh státního zástupce na vydání rozhodnutí soudce o dalším trvání vazby musí být soudu doručen nejpozději 15 dnů před uplynutím dané tříměsíční lhůty. Tímto ustanovením je zaručeno právo obviněného na to, aby důvodnost vazby byla obligatorně přezkoumávána v pravidelných intervalech.

Jestliže nedošlo ke skončení vazby v průběhu přípravného řízení, je soud povinen nejpozději do třiceti dnů ode dne podání obžaloby proti obviněnému, který je ve vazbě, nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu s obviněným, který je ve vazbě, nebo v případě, kdy byl soudu doručen spis na základě postoupení nebo přikázání věci obviněného, který je ve vazbě, rozhodnout, zda obviněného ponechává nadále ve vazbě či zda se propouští z vazby na svobodu. V opačném případě musí být obviněný okamžitě propuštěn z vazby (§ 72 odst. 3 TrŘ).¹²² Jedná se o prvotní rozhodnutí soudu o trvání vazby v případě, že o vazbě bylo rozhodnuto již v přípravném řízení na základě rozhodnutí soudce. Jestliže soud rozhodne tak, že se obviněného ponechá ve vazbě nebo jestliže rozhodne soud o vazbě teprve po podání obžaloby, nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu, je soud povinen rozhodovat o dalším trvání vazby podle pravidel v přípravném řízení, tedy nejpozději ve lhůtě tří měsíců od právní moci předchozího rozhodnutí, čímž může být rozhodnutí o prvním prodloužení nebo rozhodnutí o vzetí do vazby v řízení po podání obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Soud musí kromě podmínky existence obecných důvodů vazby splnit mimo jiné podmínku, že nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů v této lhůtě trestní stíhání skončit a že není možné propustit obviněného na svobodu z důvodu hrozby zmaření nebo podstatného ztížení dosažení účelu trestního stíhání.¹²³ Skutečnost, že trestní stíhání nebylo možno pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů v prodloužené vazební lhůtě skončit, je třeba vykládat objektivně, tedy s přihlédnutím ke složitosti a rozsahu potřebného dokazování v konkrétní věci. Zásadně nebude možné přihlížet k průtahům zaviněným organizačními potížemi na straně orgánů činných v trestním řízení nebo z důvodu jejich neprofesionálního

¹²² JELÍNEK, Jiří, Antonín DRAŠTÍK, Karel HASCH, Jana NOVÁKOVÁ, Zdeněk SOVÁK a Vlastimil ŠEVČÍK. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 220.

¹²³ RŮŽIČKA, Miroslav. *Vazba po novele trestního řádu: Změny provedené zákonem č. 265/2001 Sb.* Právní rádce. 2002, č. 10, příloha; RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 503-504.

přístupu k vyřizování konkrétní trestní věci. Proto nepůjde podle ustálené judikatury o závažné důvody, které by opodstatňovaly prodloužení vazby tehdy, jestliže by trestní stíhání nebylo skončeno ve lhůtě trvání vazby vzhledem k tomu, že rozsudek soudu prvního stupně byl v odvolacím řízení zrušen a věc byla vrácena státnímu zástupci k došetření proto, že nebyly splněny pokyny soudu uvedené v dřívějším usnesení o vrácení věci státnímu zástupci k došetření, anebo z jiných podobných důvodů (srov. Rt 38/1996).¹²⁴

Jestliže tříměsíční lhůta pro rozhodnutí soudu o dalším rozhodnutí o vazbě skončí v průběhu řízení o opravném prostředku před nadřízeným soudem (tj. v rámci odvolacího nebo stížnostního řízení), je k rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě nebo o jeho propuštění na svobodu příslušný tento nadřízený soud (§ 72 odst. 4 TrŘ).

2.2.5. Vazební zasedání

Novelou č. 459/2011 Sb. byl úplně poprvé upraven v trestním řádu institut vazebního zasedání. Tento institut je zakotven v § 73d až § 73g. Institut se týká rozhodování o vazbě na základě osobního slyšení obviněného. V tomto řízení rozhoduje soud, v přípravném řízení soudce. § 73d v odstavci 2 uvádí: „*Rozhoduje-li soud o vzetí obviněného do vazby mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání, nebo rozhoduje-li soudce o vzetí do vazby v přípravném řízení, rozhoduje vždy ve vazebním zasedání*“. Jedná se o velký zlom v procesu rozhodování, neboť do konce roku 2011 se uskutečňovalo rozhodování pouze bez přítomnosti obviněného, a to v neveřejném zasedání. Dochází tak k posílení práv obviněného ve vazbě, neboť obviněný se nyní může v rámci tohoto zasedání vyjádřit k dalšímu trvání vazby i v případě, že soud rozhoduje o dalším trvání vazby z úřední povinnosti.

Právo obviněného být slyšen je problematika, která byla řešena v celé Evropě. Evropský soud pro lidská práva (dále jen „Soud“) rozhodoval nespočet

¹²⁴ ŠÁMAL, Pavel. *K aktuálním otázkám rozhodování o trvání vazby (§ 71 TrŘ)*. Trestněprávní revue. 2002, č. 7, s. 193.

stížností týkajících se porušení tohoto práva. Obvinění si stěžovali na porušení jejich práv garantovaných článkem 5 odst. 4 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, který říká, že „každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné“. Zásadním rozhodnutím Soudu ve věci slyšení vazebně stíhaného obviněného byl případ Assenov v. Bulharsko. „A. Assenov, příslušník cikánského etnika, byl dne 27. 7. 1995 zatčen a obviněn z několika krádeží a loupeží, jejichž oběťmi byli chodci. Následně byl vzat do vazby. Všechny žádosti o propuštění z vazby okresní soud v neveřejném jednání zamítl. V červenci 1997 byl pan Assenov uznán vinným ze čtyř loupeží a odsouzen k třiceti měsícům vězení. Pan Assenov následně podal stížnost k Soudu, kde brojil proti neveřejnému rozhodování o vazbě. Soud konstatoval porušení Úmluvy a uvedl, že okresní soud přezkoumal žádost o propuštění z vazby pana Assenova, aniž ho osobně vyslechl. Rozhodovat o vazbě v neveřejném zasedání bez účasti obviněného je tak dle Soudu v rozporu s článkem 5 odst. 4 Úmluvy“.^{125,126}

2.2.5.1. Situace před novelou trestního řádu

Dlouho diskutovanou otázkou za existence staré úpravy byla otázka řízení o přezkumu důvodnosti dalšího trvání vazby, v němž rozhodoval státní zástupce ve smyslu dříve platného ustanovení § 71 odst. 3, 4 TrŘ a v souvislosti s tím rozhodování soudu o případné stížnosti obviněného proti takovým rozhodnutím, dále rozhodování soudu o ponechání obviněného ve vazbě dle ustanovení § 71 odst. 5, 6 TrŘ a rozhodování soudu o žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu dle ustanovení § 72 odst. 3 TrŘ. Názory na danou problematiku byly rozdílné. Jako jednoho z těch, který se touto problematikou zabýval, mohu uvést JUDr. Bohumila

¹²⁵ HERCZEG, Jiří. *K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby*. Bulletin advokacie. 2005, č. 10, s. 15.

¹²⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci Nikolova v. Bulharsko ze dne: 25. 3. 1999.; § 58, Niedbala v. Polsko ze dne 4. 7. 2000, § 66, Trzaska v. Polsko ze dne 11. 7. 2000, § 74, 10. 10. 2000, Graužinis v. Litva, 37975/97, § 31, ř. 4; 9. 1. 2001, Kawka v. Polsko, 25874/94, § 57, ř. 12; 13. 2. 2001, Garcia Alva v. Německo, 23541/94, § 39, ř. 13; 13. 2. 2001, Lietzow v. Německo, 24479/94, § 44, ř. 14; 13. 2. 2001, Schöps v. Německo, 25116/94, § 44, ř. 14; 9. 1. 2003, Šiškov v. Bulharsko, 38822/97, § 77, ř. 5). ESLP tak zřetelně artikuloval principy obsažené v dřívějších rozhodnutích (rozh. ze dne 21. 10. 1986 Sanchez-Reisse v. Švýcarsko, 9862/82, § 51, ř. 18 nebo ze dne 13. 7. 1995 Kampanis v. Řecko, 17977/91, § 47 ř. 1

Repík, CSc., který upozorňoval na nesoulad v té době platné právní úpravy s Evropskou úmluvou o lidských právech. Ve svých člancích se zabýval otázkami rozhodování o vazbě v souvislosti s touto úmluvou¹²⁷ a řízením o vazbě obecně.¹²⁸ V prvně uvedeném článku poukazuje autor na to, že „rozhodování o zákonnosti vazby podle článku 5 odst. 4 EÚLP musí kromě institucionálních záruk (nezávislost a nestrannost soudu nebo soudce, pravomoc přezkoumat všechny hmotně-právní a procesní podmínky vazby a pravomoc závazně rozhodnout o ponechání ve vazbě nebo o propuštění na svobodu, nejsou-li tyto podmínky splněny) poskytovat také garance procesní povahy.“¹²⁹ Těmito procesními garancemi, jde-li o osobu, jejíž detence je založena na článku 5 odst. 1 písm. c) (tj. jde-li o vazbu v trestním řízení), je nutnost konání ústního jednání. „Nejde jen o to, že obviněný má být osobně slyšen soudem nebo soudcem a že jeho přítomnost na jednání je sama o sobě významnou zárukou jeho práv ve vazbě. Jde také o to, že řízení musí kromě toho poskytovat základní záruky spravedlivého procesu, tj. „musí být kontradiktorní a v každém případě zaručovat rovnost zbraní mezi stranami, tj. mezi státním zástupcem a vězněnou osobou. Neexistuje rovnost zbraní, jestliže je obhájci odepřen přístup k vyšetřovacímu spisu, jehož prostudování je nezbytné, aby bylo možno účinně popírat zákonnost detence klienta“.¹³⁰ Tato záruka dle článku 5 odst. 4 EÚLP je v pojetí Evropského soudu pro lidská práva zárukou habeas corpus (viz např. rozsudek *Baranowski v. Polsko* ze dne 28. 3. 2000 a řadu jiných). Kromě toho, že řízení musí být kontradiktorní a musí být zaručena rovnost zbraní mezi stranami, je podstatnou náležitostí také osobní, fyzická přítomnost obviněného na jednání soudu, která sama o sobě je významnou zárukou respektování jeho práv.¹³¹ JUDr. Jiří Herczeg, Ph.D. ve svém článku uvádí, institut habeas corpus je definován jako samostatné řízení zahájené proto, aby se určilo, zda obžalovaný nebyl zbaven

¹²⁷ REPÍK, Bohumil. *Některé otázky rozhodování o vazbě ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva*. Bulletin advokacie. 2003, č. 9, s. 32.

¹²⁸ REPÍK, Bohumil. *Několik poznámek k řízení o vazbě*. Trestněprávní revue. 2005, č. 2, s. 34.

¹²⁹ REPÍK, Bohumil. *Některé otázky rozhodování o vazbě ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva*. Bulletin advokacie. 2003, č. 9, s. 32.

¹³⁰ Tamtéž, s. 32.

¹³¹ REPÍK, Bohumil. *Několik poznámek k řízení o vazbě*. Trestněprávní revue. 2005, č. 2, s. 34.

svobody nezákonně. Jeho funkcí není stanovit vinu nebo nevinu uvězněného, ale pouze konstatovat, zda vězeň byl zbaven svobody na základě řádného procesu.¹³²

Ustanovení článku 5 odst. 4 EÚLP se vztahuje na každé rozhodování o dalším trvání vazby, kromě prvostupňového rozhodování o vzetí do vazby. Na toto poslední se vztahuje článek 5 odst. 3 EÚLP. Především tedy na rozhodování o žádosti obviněného o propuštění na svobodu, na rozhodování o prodloužení vazby, ať soud rozhoduje na návrh státního zástupce nebo ex officio, na rozhodování soudu ex officio v určitých intervalech, jak je tomu v některých právních řádech, a také na rozhodování o opravném prostředku proti rozhodnutí o vzetí do vazby, pokud vnitrostátní právo takový opravný prostředek připouští. Rozsah aplikovatelnosti článku 5 odst. 4 EÚLP tedy přesahuje jeho slovní znění, které se omezuje jen na rozhodování na návrh obviněného. Záruky článku 5 odst. 4 nelze obejít tím, že vnitrostátní zákonodárce poskytne soudu oprávnění rozhodovat z úřední moci nebo z jiného podnětu než na návrh obviněného. Ve znění článku 5 odst. 4 tedy nelze najít důvod pro odlišný přístup k soudní garanci zákonnosti vazby podle toho, zda se rozhoduje na návrh (žádost) obviněného, nebo z úřední moci.¹³³

Repík ve svém článku poukázal na to, že tyto záruky obsažené v ustanovení článku 5 odst. 4 EÚLP jako právo obviněného být přítomen jednání soudu, být osobně slyšen a vyjádřit se ke všem okolnostem, které jsou uváděny na odůvodnění jeho vazby, nebyly v České republice respektovány. Neboť dle staré úpravy trestního řádu, jestliže soud nerozhodoval o dalším trvání vazby, v tom i o žádosti obviněného o propuštění na svobodu, v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání o odvolání, rozhodoval v neveřejném zasedání (§ 240 TrŘ) jehož se obviněný a jeho obhájce nemohli zúčastnit (§ 242 odst. 2 TrŘ). Tímto ustanovením § TrŘ docházelo k porušování Úmluvy a v souvislosti s článkem 10 Ústavy nemělo z tohoto důvodu docházet k jeho aplikaci, ale naopak měl být aplikován článek 5 odst. 4 EÚLP.¹³⁴ Na základě takového stavu docházelo k nárůstu ústavních stížností ze strany

¹³² HERCZEG, Jiří. *Habeas corpus v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva*. Bulletin advokacie. 2004, č. 4, s. 34.

¹³³ REPÍK, Bohumil. *Některé otázky rozhodování o vazbě ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva*. Bulletin advokacie. 2003, č. 9, s. 32.

¹³⁴ REPÍK, Bohumil. *Některé otázky rozhodování o vazbě ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva*. Bulletin advokacie. 2003, č. 9, s. 32.

obviněných, kteří namítali, že se nemohli osobně účastnit rozhodování státních zástupců či soudů o jejich dalším ponechání ve vazbě a uplatňovat případné námitky.

Ústavní soud avšak nezastával stejný názor, když z počátku odmítal ústavní stížnosti týkající se námitek na porušení výše uvedených záruk tím, že v rámci rozhodování o propuštění z vazby nebyli obvinění osobně vyslechnuti soudem prvního a druhého stupně. Jako příklad mohu uvést usnesení Ústavního soudu ze dne 27. února 2003 t. r. zn. III ÚS 22/03, kdy Ústavní soud odmítl stížnost obviněného jako neopodstatněnou a uvedl, že k porušení práva na "veřejné slyšení" nedošlo, neboť dle ustanovení § 69 odst. 5 trestního řádu v tehdejší znění je povinnost obviněného neprodleně vyslechnout vázána k rozhodnutí o vazbě, tj. o jeho vzetí do vazby. Avšak v předmětné věci bylo rozhodováno o žádosti o propuštění obviněného z vazby a o přijetí jeho nabídky slibu a peněžité záruky, s čímž povinnost "veřejného slyšení" obviněného zákon nespojuje (§ 240 TrŘ). Přestože obviněný ve své Ústavní stížnosti uváděl nerespektování článku 5 odst. 4 EÚLP, Ústavní soud tuto námitku plně ignoroval a při svém rozhodování se řídil pouze domácím zákonem, což je v rozporu s čl. 10 Ústavy.

Průlom přinesl nálezn Ústavního soudu ze dne 23. března 2004, sp. zn. I ÚS 573/02, v němž Ústavní soud dovodil, že: *„Právo obviněného být slyšen v kontradiktorním řízení, v němž je přezkoumávána zákonnost dalšího trvání vazby, patří mezi základní institucionální záruky spravedlnosti řízení o pokračování či skončení omezení osobní svobody. Mezi institucionální rysy vyžadované u subjektu přezkoumávajícího oprávněnost zbavení svobody patří nestrannost a nezávislost. Tyto rysy státní zástupce nespĺňuje, a to jak z hlediska svého osobního statutu (srov. § 18 odst. 2, § 12d odst. 2 a § 12e odst. 1 a 2 ve spoj. S § 9 odst. 2 a § 10 odst. 4 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství a též Hlavu třetí Ústavy ČR- tj. syst. řazení k moci výkonné), tak z hlediska svého procesního postavení v trestním řízení (viz čl. 80 odst. 1 Ústavy a § 2 odst. 5 věta pátá a § 68 odst. 1 věta třetí tr. ř.) Rozhodnutí státního zástupce o ponechání obviněného ve vazbě není rozhodnutím ve smyslu čl. 5 odst. 4 Úmluvy.“* Ústavní soud konstatoval, že současný stav je jednoznačně protiústavní a měl by být změněn. Ústavní soud se ve svém rozhodnutí

vyslovil pro ústavně konformní výklad příslušných ustanovení trestního řádu, který bude respektovat ustálený a jednoznačný výklad článku 5 odst. 4 EÚLP prováděný Soudem.¹³⁵ Přestože byl Ústavní nález publikován, nebyl mnohdy obecnými soudy respektován a nadále rozhodovaly o stížnostech obviněných proti rozhodnutí státního zástupce o ponechání ve vazbě v neveřejných zasedáních s odkazem na to, že tento postup je v souladu s platným trestním řádem a není proto nezákonný.

Další zlom v této problematice přinesl Nálež Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 45/04, který byl publikován ve sbírce zákonů pod č. 239/2005 Sb. Tomuto rozhodování předcházela ústavní stížnost napadající postup soudu, který opětovně rozhodl o stížnosti proti usnesení státního zástupce o ponechání obviněného ve vazbě v neveřejném zasedání. II. senát Ústavního soudu řízení přerušil a navrhl zrušení ustanovení § 242 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), který říká, že: „*všechny osoby kromě všech členů senátu a zapisovatele jsou z účasti na neveřejném zasedání vyloučeny.*“

Stěžovatel s odkazem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva namítal porušení zásady rovnosti zbraní, podle níž musí mít všechny strany sporu stejnou možnost mluvit a obhajovat svoji pravdu a žádná z nich nesmí mít podstatnou výhodu vůči protistraně. Odůvodnění tohoto nálezu je shodné s výše uvedenou argumentací citovanou z nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 573/02 ze dne 23. března 2004 vyplývající z příslušné judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Navíc ještě v odůvodnění uvedl, že: „*Tomu, aby obviněný mohl být před rozhodnutím soudu o stížnosti proti rozhodnutí státního zástupce o ponechání obviněného ve vazbě naznačeným způsobem slyšen jako procesní strana, brání v platné právní úpravě podle trestního řádu právě ustanovení § 242 odst. 2 trestního řádu, které účast obviněného (i kohokoliv jiného) při neveřejném zasedání vylučuje. Platná právní úprava tedy neumožňuje, aby byl obviněný při rozhodování o zákonnosti vazby obecně, a trvání vazby zvláště, slyšen poté, co byl do vazby jednou vzat. Znalost názoru obviněného na věc, tak, jak je prezentována v písemné formě ve stížnosti proti rozhodnutí státního zástupce, se z pohledu požadavků*

¹³⁵ HERCZEG, Jiří. *K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby*. Bulletin advokacie. 2005, č. 10, s. 15.

daných Úmluvou na tento druh řízení jeví jako naprosto nedostatečná. Slyšení stran před rozhodnutím soudu je podstatným znakem kontradiktornosti řízení. Význam práva na slyšení, coby prvku veřejnosti při rozhodování soudu, vystupuje do popředí právě v řízení trestním, kde je obviněný oproti policejnímu orgánu a státnímu zastupitelství svými možnostmi a prostředky ve fakticky horším postavení. Skutečnost, že soud rozhoduje o zákonnosti trvání vazby ex offio, stejně jako skutečnost, že u rozhodování soudu není přítomna ani jedna ze stran, a ryze formálně je tedy zachována rovnost stran před soudem, nemohou na uvedeném deficitu současné právní úpravy nic změnit“. „Pokud je tedy tato úprava v rozporu s ústavním pořádkem, do nějž nepochybně patří i Úmluva, jako ratifikovaná a vyhlášená mezinárodní smlouva o lidských právech a základních svobodách podle čl. 10 Ústavy, je namístě zrušení protiústavního zákonného ustanovení podle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy“.¹³⁶

Ústavní soud dále konstatoval, že ustanovení § 242 odst. 2 trestního řádu není v rozporu s čl. 5 odst. 4 EÚLP samostatně, ale pouze ve vztahu k těm ustanovením trestního řádu, která upravují soudní přezkum usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby. Podle jeho názoru by bylo vhodné, kdyby tato problematika, tedy řízení o soudním přezkumu, byla upravena samostatně. Poté by mohla být lépe upravena oblast povinností soudů při přezkumu rozhodnutí státního zástupce o dalším trvání vazby, i práv obviněného. V případě takovéto úpravy by mohlo být ustanovení § 242 odst. 2 trestního řádu nadále součástí tohoto řádu.

Jelikož Ústavní soud je negativním zákonodárcem, nemá oprávnění měnit či doplňovat zákony, rozhodl tak, že Ustanovení § 242 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb. se zrušuje dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů a podle čl. 5 odst. 4 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je nutné slyšení obviněného soudem předtím, než je rozhodováno o jeho stížnosti proti usnesení státního zástupce o dalším trvání vazby.¹³⁷

¹³⁶ viz nálezu sp. zn. 36/01 in Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezu a usnesení. Svazek č. 26. Nález č. 80; - 403/2002 Sb.

¹³⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 45/04.

Na toto rozhodnutí Ústavního soudu byly negativní názory jak z Poslanecké sněmovny, tak ze strany veřejnosti. Judr. Jiří Herczeg, Ph.D. ve svém článku uvádí, že v daném případě nebylo třeba ustanovení § 242 odst. 2 tr. řádu rušit. Dále podotýká, že: „V případě obsahového konfliktu mezi zákonem a mezinárodní smlouvou článek 10 Ústavy stanoví ústavněprávní interpretační zásadu *pactum derogat legi*. Norma mezinárodního práva však neruší normu práva vnitrostátního. Zásada *pactum derogat legi* v tomto případě znamená pouze aplikační přednost, nikoli derogační účinky. Zákon sice nebude použit, avšak nebude to mít důsledky v rovině jeho formální platnosti či účinnosti v českém právním řádu. Jestliže tedy Úmluva stanoví, že obviněný musí být před rozhodnutím o dalším trvání vazby slyšen, potom se ustanovení trestního řádu, která jsou s tímto požadavkem v rozporu, nepoužijí“.¹³⁸ Poslanecká sněmovna se vyjádřila k návrhu na zrušení tohoto ustanovení, když uvedla, že se jeví vhodnější ústavně konformní výklad tohoto ustanovení než jeho derogace, která by nemusela naplnit cíl sledovaný jeho zrušením.¹³⁹

Ustanovení § 242 odst. 2 bylo novelou účinnou od ledna 2012 do trestního řádu opět vráceno, neboť tato problematika protiústavnosti byla vyřešena přijetím a vtělením do trestního řádu nové právní úpravy týkající se vazebního zasedání.

2.2.5.2. Současná úprava

V návaznosti na výše uvedené porušování lidských práv při rozhodování soudu o vazbě byla silná potřeba takovýto stav změnit nejen na základě tlaků Evropského soudu pro lidská práva.¹⁴⁰ Přestože po novele Ústavy mohou vnitrostátní orgány přímo aplikovat Úmluvu a nikoli tak domácí zákon (článek 10 Ústavy), byla setrvačnost praxe soudů taková, že nezaručovala respektování Úmluvy. Bylo tedy nezbytné uvést vnitrostátní právní řád do souladu s Úmluvou.¹⁴¹ Na základě této potřeby byla novelou č. 459/2011 Sb. z ledna 2012 poprvé nově

¹³⁸ HERCZEG, Jiří. *K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby*. Bulletin advokacie. 2005, č. 10, s. 15.

¹³⁹ Tamtéž, s. 15.

¹⁴⁰ VICHEREK, Roman. *Co je nového v trestním řádu od 1. 1. 2012 - II. část*. Epravo.cz [online]. 2012 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://1url.cz/bWY6>.

¹⁴¹ REPÍK, Bohumil. *Některé otázky rozhodování o vazbě ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva*. Bulletin advokacie. 2003, č. 9, s. 32.

vtělena oblast vazebního zasedání do trestního řádu. Tento institut zaručuje práva obviněného být slyšen v rozhodování soudu o vazbě v souladu se zněním ustanovení článku 5 odst. 4 EÚLP.

Podle § 73d TrŘ se rozhoduje ve vazebním zasedání, rozhoduje-li soud o vzetí obviněného do vazby mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání, nebo rozhoduje-li soudce o vzetí do vazby v přípravném řízení. Dále dle odstavce 3 v případě, jestliže o to obviněný výslovně požádá, nebo soud a v přípravném řízení soudce považuje osobní slyšení obviněného za potřebné pro účely rozhodnutí o vazbě. Podmínkou pro konání vazebního zasedání je skutečnost, že o něj obviněný výslovně požádá. Soud ani žádný jiný orgán činný v trestním řízení přitom nemají poučovací povinnost. To znamená, že v případě, že obviněný o konání vazebního zasedání výslovně nepožádá, není povinností, aby se věc projednala ve vazebním zasedání.¹⁴² Avšak rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2012, sp. zn. 11 Tvo 9/2012 přineslo změnu v otázce poučovací povinnosti a uvádí, že orgány činné v trestním řízení jsou povinni poučit obviněného o svých právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění, jak uvádí § 33 odst. 1, 5 tr. ř. Nejvyšší soud ve svém usnesení dále uvádí, že *jestliže ustanovení § 73d odst. 3 tr. ř. zakládá právo obviněného domáhat se konání vazebního zasedání, pak je povinností soudu rozhodujícího o dalším trvání vazby umožnit mu, aby mohl toto právo využít, tedy jej poučit o právu požádat o konání vazebního zasedání a stanovit mu lhůtu, aby je mohl uplatnit s výjimkou případů, kdy je možné, aby se vazební zasedání nekonalo (§73 a) až d)) Obviněný namítal, že byl Vrchním soudem ponechán ve vazbě aniž by byl informován o tom, že o ponechání bude rozhodováno a tím mu bylo znemožněno uvést skutečnosti, jež by měly význam pro takové rozhodnutí.* Obviněný zdůraznil, že se chtěl vazebního zasedání zúčastnit, avšak jelikož vůbec nevěděl, kdy se má rozhodování konat, nemohl uplatnit své právo výslovně požádat o jeho konání. Tím došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces, když se nemohl osobně účastnit

¹⁴² VICHEREK, Roman. *Co je nového v trestním řádu od 1. 1. 2012 - II. část.* Epravo.cz [online]. 2012 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://1url.cz/bWY6>.

rozhodování o dalším trvání vazby a rovněž tak se tohoto rozhodování nemohl účastnit jeho obhájce.¹⁴³

Podle mého názoru by měl soud poučit obviněného o jeho právech, i když je pravdou, že tuto úlohu by mohl splnit obhájce obviněného, neboť tato oblast spadá do případů nutné obhajoby (§36 TrŘ).¹⁴⁴ Avšak například ve výše uvedeném případě nevěděl ani obhájce, kdy se bude rozhodovat. Proto bych se přikláběla k poučovací povinnosti soudu, protože někteří obvinění mohou být pasivní a znamenalo by to pro ně omezení jejich práv garantovaných Listinou a Úmluvou.

Mimo jiné, jak už jsem výše uváděla, nelze hledat důvod pro odlišný přístup k soudní garanci zákonnosti vazby podle článku 5 odst. 4 EÚLP, přestože tento článek mluví pouze o rozhodování na návrh obviněného, podle toho, zda se

¹⁴³ Srov. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 8. 2012, sp.zn. IV.ÚS 2215/12 -1: "... Z odůvodnění napadeného usnesení lze dovodit závěr, že je věcí obviněného, aby výslovně požádal o konání vazebního zasedání, aniž by soud byl povinen jej o tomto právu poučit či jinak informovat o tom, že bude rozhodováno o dalším trvání vazby. Z ustanovení § 33 odst. 1, 5 tr. ř. však vyplývá, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny obviněného poučit o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. Jestliže citované ustanovení § 73d odst. 3 tr. ř. zakládá právo obviněného domáhat se konání vazebního zasedání, pak je povinností soudu rozhodujícího o dalším trvání vazby, umožnit obviněnému, aby mohl toto právo využít. Jestliže však příslušný soud obviněného, který je ve vazbě, vůbec neinformuje o tom, že jím bude rozhodováno o dalším trvání jeho vazby, popřípadě dokdy se tak stane, a neposkytne mu lhůtu k vyslovení požadavku na konání vazebního zasedání, pak mu ve skutečnosti znemožní uplatnit právo žádat o konání vazebního zasedání a tohoto vazebního zasedání se zúčastnit. Zvláště v situaci, kdy bylo podáno odvolání, tak obviněný nemusí vědět, zda v době tříměsíční lhůty pro rozhodnutí o dalším trvání vazby (§ 71 odst. 1, 3 tr. ř.) se věc nachází již u odvolacího soudu anebo u soudu prvního stupně, nemůže předvídat, kdy v průběhu tříměsíční lhůty konkrétně dojde k vlastnímu rozhodnutí o vazbě, a nemůže tedy reálně uplatnit požadavek na konání vazebního zasedání. Jestliže v posuzované věci neexistovala žádná okolnost uvedená pod písm. a) až d) ustanovení § 73d odst. 3, věta druhá, tr. ř., umožňující, aby se vazební zasedání nekonalo, bylo povinností Vrchního soudu v Praze, aby v rámci rozhodování o dalším trvání vazby v souladu s ustanovením § 73d odst. 3, věta první, tr. ř. obviněnému sdělil, že bude rozhodováno o jeho vazbě, poučil jej o právu požádat o konání vazebního zasedání a stanovil mu lhůtu k tomu, aby mohl toto právo uplatnit..."

¹⁴⁴ Srov. např. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 8. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2215/12 -1: "...Ústavní soud je také přesvědčen, že v projednávaném případě stěžovateli nic nebránilo, aby po účinnosti zákona č. 459/2011 Sb. prostřednictvím svého advokáta o konání vazebního zasedání požádal podle ustanovení § 73d odst. 3 tr. řádu, zejména měl-li zato, že lze uvést nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě; stěžil lze akceptovat argumentaci, že by advokát, jako osoba práva znalá, měl být ve všech případech o procesním právu svého klienta soudem poučován, a to zejména za situace, kdy mu bylo bez jakýchkoliv pochybností známo, že o dalším trvání vazby bude (a musí) vazební soud v zákonné lhůtě rozhodovat; jinak řečeno v projednávaném případě lze mít za to, že bylo přímo povinností advokáta v rámci obhajoby poskytované stěžovateli včas požádat o konání vazebního zasedání, domníval-li se on nebo jeho klient, že lze uvést nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě; pokud tak neučinil, nelze nevyužití daného procesního prostředku přičítat obecným soudům.... Z uvedených důvodů dospěl Ústavní soud k závěru, že k tvrzenému zásahu do základních práv stěžovatele nedošlo a jeho svoboda nebyla omezena neústavním způsobem."

rozhoduje na návrh (žádost) obviněného, nebo z úřední moci, popř. z jiného podnětu.¹⁴⁵

Existují však výjimky, kdy obviněný o vazební zasedání požádá, ale přesto se nemusí konat. Důvodem jsou vážné překážky na straně obviněného. Takovou situací může být překážka zdravotního stavu obviněného, jež znemožňuje jeho výslech, či případ, kdy obviněný následně fakticky odmítne účast na takovém zasedání nebo kdy obviněný byl slyšen k vazbě v posledních šesti týdnech, neuvedl žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě nebo jím poskytnuté informace nemohou vést ke změně rozhodnutí o vazbě. Poslední výjimkou, za které není potřeba, aby se konalo vazební zasedání, je situace, kdy má dojít k vyhlášení rozsudku, který je ve prospěch obviněného, tedy že se obviněný propouští z vazby na svobodu.

2.2.5.3. Příprava a účast na vazebním zasedání

Předseda senátu, v přípravném řízení soudce je povinen obviněného k vazebnímu zasedání předvolat nebo nechat předvést a současně o vazebním zasedání vyrozumět státního zástupce a obhájce obviněného. V případě, že se jedná o rozhodování o vazbě zadrženého nebo zatčeného obviněného, o které má být rozhodnuto ve lhůtě 24 hodin, vyrozumí se obhájce tehdy, je-li v této lhůtě dosažitelný.

Zákon nestanoví žádné lhůty, pouze říká, že doba konání musí být stanovena tak, aby nedošlo k porušení lhůt pro rozhodnutí o vazbě a aby státní zástupce a obhájce měli možnost se zasedání zúčastnit. Zejména tedy, aby fakticky vůbec měli možnost dostavit se na místo konání vazebního zasedání, ovšem při dodržení lhůt stanovených pro rozhodnutí o vazbě.¹⁴⁶ Dobu určuje předseda senátu a v přípravném řízení soudce.

¹⁴⁵ REPÍK, Bohumil. *Několik poznámek k řízení o vazbě*. Trestněprávní revue. 2005, č. 2, s. 34.

¹⁴⁶ VICHEREK, Roman. *Co je nového v trestním řádu od 1. 1. 2012 - II. část*. Epravo.cz [online]. 2012 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://1url.cz/bWY6>.

Vazební zasedání se nemůže konat bez přítomnosti obviněného. Jeho účast je povinná a může být zajištěna i prostřednictvím videokonferenčního zařízení.¹⁴⁷ Naopak účast státního zástupce a obhájce není nutná. Koná-li se vazební zasedání v řízení před soudem, koná se za stálé přítomnosti všech členů senátu.

Vazební zasedání je neveřejné, jinými slovy, účast veřejnosti není povolena. Dochází tak k propojení prvků veřejného zasedání s prvky zasedání neveřejného.

2.2.5.4. Průběh vazebního zasedání

Průběh vazebního zasedání se nijak zásadně neliší od průběhu ostatních jednání v trestním řízení.

Po zahájení podá předseda senátu nebo určený člen senátu a v přípravném řízení soudce zprávu o stavu věci. Poté v případě, že se koná vazební zasedání z podnětu obviněného na základě žádosti o propuštění z vazby, obviněný tuto žádost přednese nebo tak učiní jeho obhájce. V ostatních případech přednese návrh státní zástupce.

Pro zaručení garance záruk obsažených v článku 5 odst. 4 EÚLP a zásady rovnosti zbraní přednesou státní zástupce, obviněný a jeho obhájce svá vyjádření a případné návrhy na provedení šetření potřebného pro rozhodnutí o vazbě. V případě, že není některá z těchto osob přítomna (není zde řeč o obviněném, neboť jeho účast je povinná) a jsou-li její vyjádření a návrhy obsaženy ve spise, anebo požádá-li o to, přednese jejich obsah předseda senátu nebo jím určený člen senátu a v přípravném řízení soudce. Následně předseda senátu a v přípravném řízení soudce vyslechne obviněného, čímž je zaručeno jeho právo být slyšen. Poté, co předseda senátu a v přípravném řízení soudce udělí slovo státnímu zástupci a obhájci, mohou klást obviněnému otázky. Výslech se týká všech okolností, které jsou podstatné pro rozhodnutí o vazbě. V případě provádění důkazů se postupuje obdobně jako při provádění důkazů v hlavním líčení. Není zde však omezeno provádění důkazů čtením protokolu o výpovědi svědka nebo znalce, neboť tyto

¹⁴⁷ Využití videokonferenčního zařízení v trestním řízení je součástí trestního řádu také teprve od ledna 2012. Cílem je usnadnit a urychlit soudní řízení. Je otázka, jak tento nástroj bude fungovat v praxi, neboť jeho zavedení je finančně velmi nákladné a pro to, aby splnil svůj účel, je potřeba, aby toto zařízení bylo zavedené na co nejvíce místech.

osoby se vazebního zasedání nemají právo účastnit a tudíž nemohou poskytnout výpověď osobně. Celkově smyslem vazebního zasedání není provádění dokazování v rozsahu, v jakém je prováděno v hlavním líčení, což s ohledem na běh lhůt, například lhůty 24 hodin pro rozhodnutí soudu o vazbě, není možné.¹⁴⁸ Na závěr mohou obě strany, tedy státní zástupce na straně jedné a obviněný a jeho obhájce na straně druhé, přednést závěrečné návrhy poté, co jim předseda senátu a v přípravném řízení soudce udělí slovo.

Konečné rozhodnutí o vazbě se vyhláší vždy ve vazebním zasedání bez ohledu na to, zda se o ní rozhodovalo jinak.

Dále je zdůrazněno, že ustanovení o vazebním zasedání se užijí také na rozhodnutí o stížnosti proti rozhodnutí o vazbě (tedy rozhodování stížnostním soudem).

Závěrem lze shrnout, že novelou trestního řádu došlo k harmonizaci naší právní úpravy s Evropskou úmluvou pro ochranu lidských práv a základních svobod a jsou tak zaručena a posílena základní práva obviněného garantovaná v článku 5 odst. 4 EÚLP a článku 8 odst. 2 a 5 Listiny základních práv a svobod.¹⁴⁹ Došlo tak k zakotvení práva obviněného a povinnosti soudu slyšet obviněného, je-li ponechán ve vazbě, pravidelně a opakovaně. Tím je mu zaručena možnost vyjádřit se ke všem okolnostem důležitým pro vynesení rozhodnutí o dalším trvání vazby.

¹⁴⁸ Srovnej Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 9. 2012, sp. zn. I. ÚS 2632/12 -1.

¹⁴⁹ Znění článku 8 odst. 2 Listiny: Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku.

Odst. 5: Nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu.

2.3. Nejvyšší přípustná doba trvání vazby

Novelou trestního řádu č. 459/2011 se téměř beze změny přejala dřívější úprava nejvyšší přípustné doby trvání vazby upravené v ustanoveních § 71 odst. 2 a 8 až 11 TrŘ, neboť se dle zákonodárců osvědčila, a proto nebyl důvod tuto úpravu měnit. Ke změně došlo pouze v otázce propuštění obviněného na svobodu v případě změny právní kvalifikace skutku v případě, kdy došlo k překročení maximální doby trvání vazby v přípravném řízení nebo v řízení před soudem pro tento nový skutek. Do roku 2011 musel být obviněný propuštěn na svobodu do patnácti dnů ode dne, kdy došlo k upozornění na změnu právní kvalifikace skutku, i když některý vazební důvod trval. Tato doba patnácti dnů se jevila jako nepřiměřeně dlouhá s ohledem na zásah do práv obviněného, který vazba představuje a také s ohledem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Nebyl shledán důvod, proč by měl být obviněný po tak dlouhou dobu držen ve vazbě, a proto byla novelou právní úprava týkající se této problematiky změněna tak, že poté, co dojde ke změně právní kvalifikace trestného činu, musí být propuštění obviněného z vazby učiněno neprodleně.¹⁵⁰ Tuto novelu považuji za velký přínos, neboť tak došlo k zaručení základních práv a svobod obviněného ve vazbě, garantovaných Listinou základních práv a svobod (čl. 8 odst. 5) a Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv (čl. 5 odst. 1), jež byly starou úpravou po deset let porušovány.

Vazební záležitosti musí být orgány činnými v trestním řízení projednávány co nejrychleji tak, aby byla plně šetřena občanská práva zaručená Ústavou a na to navazujícím čl. 38 odst. 2 LPS a čl. 6 odst. 1 EÚLP, kde je stanoveno, že každý má právo, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů.¹⁵¹ Nejvyšší přípustná doba trvání vazby se odvíjí od typové závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán. Vazba může ve všech stádiích řízení trvat jen nezbytnou dobu (§ 72a odst. 1 TrŘ). Celková doba trvání vazby se rozděluje mezi jednotlivá stadia trestního řízení tak, že vždy jedna třetina z celkové doby připadá na přípravné řízení a dvě třetiny z celkové doby na řízení před soudem (§ 72a odst. 2 TrŘ).

¹⁵⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

¹⁵¹ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 316.

Nejedná se pouze o teoretické rozdělení celkové doby trvání vazby, nýbrž je nutné, aby se vymezené třetiny opravdu dodržovaly. Nepřichází v úvahu, aby se v případě vyčerpání jedné třetiny v přípravném řízení propůjčila lhůta připadající na řízení před soudem z důvodu, že orgány činné v trestním řízení nestihly všechny úkony ve stanovené lhůtě. Stejně tak není možné, aby v případě, že v přípravném řízení nebyla celá lhůta vyčerpána, aby se tato část přenesla do řízení před soudem.¹⁵² Ustanovení § 72a odst. 2 TrŘ nepřekročitelně vymezuje dobu trvání vazby jak v přípravném řízení, tak i v soudním řízení a nepřipouští jakékoliv přesuny mezi nimi, které by vždy byly v neprospěch obviněného. Pokud by obviněný nebyl vzat v přípravném řízení do vazby, nebo by byla doba vzetí do vazby kratší než jedna třetina, soud bez ohledu na tuto skutečnost musí vždy jako nejdelší dobu možného trvání vazby pro řízení před soudem počítat dvě třetiny příslušné doby podle § 72a odst. 1 TrŘ.¹⁵³

Celkové přípustné trvání vazby je třeba vždy počítat od počátku vazby, tedy od zatčení nebo zadržení obviněného anebo nepředcházelo-li zatčení nebo zadržení, ode dne, kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného (§ 72a odst. 4 TrŘ). Pokud některá doba již uplynula, je třeba obviněného propustit na svobodu nejpozději poslední den této lhůty. Při vrácení věci státnímu zástupci k došetření pokračuje běh lhůty připadající na přípravné řízení, a to ode dne, kdy byl spis doručen státnímu zástupci. Byla-li nejvyšší přípustná doba vazby připadající na přípravné řízení již vyčerpána, nelze znovu rozhodovat o ponechání obviněného nadále ve vazbě.¹⁵⁴

„Celková doba trvání vazby nesmí přesáhnout

- a) jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin*
- b) dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin*
- c) tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin*

¹⁵² KRÁL, Vladimír. *K nové právní úpravě vazebního řízení*. Bulletin advokacie. 2001, č. 11. – 12, s. 75-76.

¹⁵³ Usnesení Krajského soudu v českých Budějovicích ze dne 4. 1. 2002, sp.zn. 4 To 3/2002 [Rt 5/2003].

¹⁵⁴ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 518.

d) *čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, za který lze podle trestního zákona uložit výjimečný trest*“ (§ 72a odst. 1 TrŘ).¹⁵⁵

Výjimku zde tvoří vazba koluzní, která může dle trestního řádu trvat nejdéle tři měsíce. Bylo-li však zjištěno, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jiným způsobem mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání (§ 68 odst. 3 písm. d) TrŘ), výjimka maximální tříměsíční doby zde neplatí. Podmínkou je, že obviněný jednal koluzně před vzetím do vazby nebo v průběhu vazebního řízení. Je-li však obviněný ve vazbě i z jiných důvodů než jen koluzních, koluzní tříměsíční lhůta se v případě jejich přetrvávání neuplatní a její uplynutí nepovede k propuštění obviněného na svobodu.¹⁵⁶

Je-li obviněný stíhán pro dva či více trestných činů, celková doba trvání vazby se určuje podle činu nejpřísněji trestného. Jestliže je skutek jiným trestným činem, než pro který je obviněný stíhán, a délka vykonané vazby již přesáhla maximální dobu stanovenou pro přípravné řízení nebo pro řízení před soudem pro tento trestný čin, musí být obviněný neprodleně propuštěn na svobodu (§ 72a odst. 2 TrŘ).

Krajský soud v Českých Budějovicích ve svém usnesení rozhodl, že obviněného nelze vzít do vazby, byť by i existoval některý z vazebních důvodů, pokud se již v téže věci nacházel ve vazbě a celková doba původní vazby přesáhla maximální možnou délku vazby stanovenou v § 72a odst. 1 písm. a) až písm. d) TrŘ. Pro stanovení celkové doby vazby je rozhodná ta právní kvalifikace činu obviněného, která přichází v úvahu v době, kdy soud o jeho vazbě rozhoduje.¹⁵⁷

¹⁵⁵ Srov. § 14 odst. 2, 3 TrZ: odst. 2: „*Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let*“; odst. 3: „*Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvlášť závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.*“

¹⁵⁶ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA, Světlana KLOUČKOVÁ, Václav MANDÁK, František PÚRY, Bohumil REPÍK a Antonín RŮŽEK. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 257.

¹⁵⁷ Usnesení Krajského soudu ze dne ze dne 12. 4. 2002, sp.zn. 4 To 263/2002, [Rt 16/2003].

Pro přehlednost maximální délky trvání vazby slouží následující tabulka:

	Druh trestného činu	Celková doba vazby (přípravné řízení + soudní řízení)	Maximální délka vazby v přípravném řízení (jedna třetina)
1.	Přečin	1 rok	4 měsíce
2.	Zločin	2 roky	8 měsíců
3.	Zvlášť závažný zločin	3 roky	1 rok
4.	Zvlášť závažný zločin, za který lze uložit výjimečný trest	4 roky	16 měsíců

Tabulka 1 - [MUSIL, Jan. Vazební lhůty po novele trestního řádu. Trestněprávní revue. 2002, č. 1, s. 11.]

Do celkové doby trvání vazby se nezapočítává doba vazby od vyhlášení rozsudku, kterým byl obviněný odsouzen pro zvlášť závažný zločin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody do nařízení výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo do zrušení takového rozsudku (§ 72b TrŘ).

[Viz příloha č. 2 - statistika délky vazby ke dni 31.12.2011]

2.4.Nahrazení vazby

Vazba je vždy opatřením fakultativním a subsidiárním, tudíž její aplikace je možná až v případě, nelze-li účelu vazby dosáhnout mírnějším opatřením. Český trestní řád upravuje v ustanovení § 73 a 73a čtyři opatření, na základě kterých může orgán rozhodující o vazbě při existenci důvodu vazby útěkové nebo předstížené ponechat obviněného na svobodě nebo jej propustit na svobodu, byl-li již předchozím rozhodnutím do vazby vzat. K nahrazení vazby může tedy dojít jednak při rozhodování o vazbě, tak až po vzetí obviněného do vazby kdykoli v průběhu trestního stíhání až do jeho skončení. Orgán rozhodující o vazbě může vazbu nahradit, jestliže přijme záruku zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby (§ 73 odst. 1 písm. a) TrŘ), přijme písemný slib obviněného (§ 73 odst. 1 písm. b) TrŘ), lze účelu vazby dosáhnout dohledem probačního úředníka nad obviněným (§ 73 odst. 1 písm. c) TrŘ) nebo jestliže přijme peněžitou záruku (§ 73a odst. 1 TrŘ). Z důvodu subsidiarity vazby je soud, v přípravném řízení soudce rozhodující o návrhu státního zástupce povinen vždy sám zkoumat, zda není možné účelu vazby

dosáhnout jinak, konkrétně některým ze čtyř citovaných druhů opatření, jimiž lze nahradit vazbu, a to i bez návrhu obhajoby.¹⁵⁸ Základní podmínkou uplatnění těchto prostředků nahrazující vazbu je existence důvodů vazby, které umožňují vzetí obviněného do vazby. V opačném případě nelze tato opatření použít, neboť nejsou důvody pro vzetí obviněného do vazby a tudíž není co nahrazovat. Další podmínkou je, že orgán rozhodující o vazbě musí dostatečně zvážit, zda zvolené opatření nahrazující vazbu je vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu dostatečné pro dosažení účelu vazby. To se týká zejména nahrazení vazby zárukou zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby a také písemného slibu obviněného.¹⁵⁹

Použití opatření nahrazující vazbu je vždy vyloučeno v případě existence důvodu vazby koluzní. Uvedené čtyři druhy nahrazení vazby lze kombinovat mezi sebou, nebo použít samostatně.

V souvislosti s opatřeními uvedených v § 73 odst. 1 TrŘ může orgán rozhodující o vazbě současně uložit obviněnému zákaz vycestování do zahraničí. Toto omezení bylo zavedeno do trestního řádu novelou provedenou zákonem č. 197/2011 Sb. Dochází tak k rozšíření procesních úkonů, které slouží k zajištění přítomnosti obviněného pro potřeby orgánů trestního řízení.¹⁶⁰ V případě uložení takového omezení vyzve orgán rozhodující o vazbě obviněného nebo toho, kdo má cestovní doklad obviněného u sebe, aby cestovní doklad ve stanovené lhůtě tomuto orgánu vydal. Obviněný má právo kdykoli žádat o zrušení zákazu vycestování. Orgán rozhodující o vazbě musí o takové žádosti rozhodnout bez zbytečného odkladu (§ 73 odst. 4, 5 TrŘ).

Případné nedodržení nebo neplnění povinností, které byly obviněnému v souvislosti s nahrazením vazby některým opatřením uvedeným v § 73 odst. 1 TrŘ uloženy, zákon sankcionuje tak, že trvají-li nadále důvody vazby, lze znovu

¹⁵⁸ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 316.

¹⁵⁹ JELÍNEK, Jiří, Antonín DRAŠTÍK, Karel HASCH, Jana NOVÁKOVÁ, Zdeněk SOVÁK a Vlastimil ŠEVČÍK. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 223.

¹⁶⁰ JELÍNEK, Jiří. A KOLEKTIV. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 3. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 640.

rozhodnout o vzetí obviněného do vazby. Takové rozhodnutí činí soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce (§ 73 odst. 7 TrŘ).¹⁶¹

Proti rozhodnutí o nahrazení vazby všemi čtyřmi uvedenými způsoby lze podat stížnost, neboť se jedná o rozhodnutí o vazbě.

2.4.1. Nahrazení vazby zárukou zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby

Záruka zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby je možná v případě, že je dán důvod vazby útěkové nebo předstižné. V takovém případě může orgán ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu, jestliže toto zájmové sdružení občanů nebo důvěryhodná osoba bude příznivě ovlivňovat chování obviněného a zajistí-li, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu a že vždy předem oznámí vzdání se z místa pobytu a orgán rozhodující o vazbě považuje záruku za dostatečnou a přijme ji (§ 73 odst. 1 písm. a) TrŘ).

Výčet zájmových sdružení občanů je uveden v § 3 odst. 1 TrŘ.¹⁶² Zájmové sdružení stejně tak důvěryhodná osoba jsou povinni působit na obviněného tak, aby vedl řádný život, a dbát na to, aby obviněný nahradil škodu, kterou způsobil trestným činem.

Důvěryhodnou osobou bývá zpravidla osoba, u které existuje určitý vztah k obviněnému (např. rodinný, pracovní). Bývá jim nejčastěji učitel, vychovatel nebo nadřízený obviněného. Nabídku záruky důvěryhodné osoby nemůže poskytnout obhájce obviněného, který ho v konkrétní trestní věci zastupuje (Rt 34/2004).¹⁶³

Úskalím záruky zájmového sdružení je lhůta 24 hodin pro rozhodnutí soudu o návrhu vzetí obviněného do vazby, během které musí obviněný stihnout využití

¹⁶¹ JELÍNEK, Jiří, Antonín DRAŠTÍK, Karel HASCH, Jana NOVÁKOVÁ, Zdeněk SOVÁK a Vlastimil ŠEVČÍK. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 225.

¹⁶² Odborové organizace nebo organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení s výjimkou politických stran a politických hnutí, církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely (dále jen "zájmová sdružení občanů") mohou působit při zamezování a předcházení trestné činnosti způsobem uvedeným v tomto zákoně

¹⁶³ VANTUCH, Pavel. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. 2003, č. 8, s. 58; Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 4 To 558/2003, [Rt 34/2004].

nahrazení vazby zárukou zájmového sdružení osob. Je potřebné, aby se v této době spojil s obhájcem, který mu pomůže zkontaktovat zájmové sdružení. Nesnadné to však bývá o víkendech, svátcích či v mimopracovní době, kdy se mu to vůbec nepodaří nebo podaří, ale zájmové sdružení se v této lhůtě vůbec nesejde nebo nedospěje k nabídnutí záruky za vazbu. Proto je výhodnější a daleko jednodušší zaměřit se na důvěryhodnou osobu a přesvědčit ji k podání návrhu na náhradu vazby, neboť dohoda s touto osobou bývá daleko snazší a rychlejší než se zájmovou organizací občanů a je tak pravděpodobnější v tak krátké lhůtě nahrazení vazby zrealizovat.¹⁶⁴ Pokud zadržený obviněný jedná sám, bez obhájce, je jeho možnost dosažení nabídky záruky minimální.

V praxi bývá s ohledem na výše uvedené častější, že návrh na nahrazení vazby bývá soudu předkládán až po několika týdnech, tedy v době, kdy se již obviněný nachází ve vazbě. Následně, pokud soud nabízenou záruku přijme, propustí obviněného na svobodu.¹⁶⁵

2.4.2. Nahrazení vazby písemným slibem obviněného

Nahrazením vazby písemným slibem dává obviněný slib, že povede řádný život, zejména, že se nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží (§ 73 odst. 1 písm. b) TrŘ). Slib musí být podepsán vlastnoručním podpisem obviněného. Není možné, aby za něj slib podepsal například jeho obhájce nebo zákonný zástupce u mladistvého. Tito však mohou sepsat text slibu, což bývá v praxi nejčastější postup.¹⁶⁶ Slib může být samostatným podáním nebo součástí žádosti o propuštění z vazby na svobodu anebo stížnosti proti usnesení, jímž byl vzat obviněný do vazby nebo kterým byla zamítnuta jeho žádost o propuštění z vazby na svobodu.

¹⁶⁴ VANTUCH, Pavel. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. 2003, č. 8, s. 58.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 59.

¹⁶⁶ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA, Světlana KLOUČKOVÁ, Václav MANDÁK, František PŮRY, Bohumil REPÍK a Antonín RŮŽEK. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 267.

Soud může uložit obviněnému určitá omezení spočívající například v zákazu vykonávat určitou činnost, která byla příčinou, podmínkou nebo podnětem ke spáchání trestné činnosti. Tím může být například zákaz požívání alkoholických nápojů, zákaz návštěv nočních podniků, zákaz návštěv sportovních zápasů a dalšího. Dále mu může soud uložit určité povinnosti, jakými jsou dostavit se na vyzvání k soudu, státnímu zástupci, oznámit předem změnu bydliště nebo pobytu, navštěvovat terapeutické programy apod.¹⁶⁷

Soud při rozhodování o přijetí slibu musí zvážit, zda lze považovat slib za dostatečný vzhledem k okolnostem případu a k osobě obviněného. *„Skutečnosti, že škoda, jíž měl obviněný způsobit trestným činem, je velkého rozsahu, obviněný není výdělečně činný, je bez prostředků a trestné činnosti se měl dopustit na různých místech republiky, výrazně zpochybňuje takový slib (R 29/93).“¹⁶⁸*

2.4.3. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka

Jedná se o institut, který byl do trestního řádu vtělen novelou provedenou zákonem č. 265/2011 Sb. Dohled probačního úředníka je upraven v ustanovení § 73 odst. 1 písm. c) trestního řádu navazující na zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě. Dohled nad obviněným vykonávají úředníci a asistenti probační a mediační služby.

Podmínkou pro tento způsob nahrazení je, že s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávaného případu je možné tímto opatřením dosáhnout účelu vazby. Obviněný se musí podrobit dohledu probačního úředníka, neboli musí s ním být v pravidelném kontaktu a podrobovat se jeho kontrole a dohledu. Obviněný je povinen dostavovat se k probačnímu úředníkovi v pravidelných lhůtách, jež mu budou stanoveny probačním úředníkem, informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání a dalších důležitých okolnostech. Obviněný je povinen umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí, ve kterém se zdržuje. Dále je obviněný povinen dodržovat soudem uložená omezení, jež musí být

¹⁶⁷ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 528-529.

¹⁶⁸ VANTUCH, Pavel. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. 2003, č. 8, s. 60.

přiměřená k trestnému činu, pro který je obviněný stíhán. Může se jednat o taková omezení, která směřují k tomu, aby se obviněný nedopustil trestné činnosti a nemařil průběh trestního řízení. Za nepřiměřené by bylo považováno takové omezení, které by nemělo nic společného s trestným činem, v souvislosti s nímž se toto omezení ukládá nebo by bylo neúměrné svou závažností nebo bezpečností trestného činu. Omezení mohou trvat maximálně po dobu trvání důvodů vazby. Tuto skutečnost je třeba výslovně uvést v odůvodnění rozhodnutí, jímž jsou ukládána.¹⁶⁹

Z praxe lze vypožorovat určitou obavu z využití náhrady vazby dohledem probačního úředníka nad obviněným. Poznatky z výzkumu uvádějí, že počty případů přijetí této náhrady jsou dlouhodobě nízké. Počty případů propuštění obviněného z vazby s vyslovením dohledu probačního úředníka se od roku 2004 pohybovaly mezi 80 (rok 2005) a 37 (rok 2008).¹⁷⁰

2.4.4. Nahrazení vazby peněžitou zárukou

Orgán rozhodující o vazbě může nahradit vazbu peněžitou zárukou, jsou-li dány důvody útěkové a předstižné vazby. Peněžitou zárukou nelze nahradit vzetí do vazby v případech, je-li obviněný stíhán pro trestné činy taxativně vymezené v ustanovení § 73a odst. 1 TrŘ nebo jsou-li dány důvody vazby koluzní. Se souhlasem obviněného může peněžitou záruku složit i jiná osoba. Tato osoba musí být však před jejím přijetím seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi odůvodňujícími vazbu. Nepostačuje, aby za obviněného vyjádřil souhlas jeho obhájce, a to ani u mladistvého nebo u osoby zbavené nebo omezené způsobilosti k právním úkonům.¹⁷¹

Orgán rozhodující o vazbě rozhoduje ve dvou fázích. Nejdříve musí vyslovit, že přijetí peněžitých záruk je přípustné nebo že vzhledem k okolnostem případu či

¹⁶⁹ VANTUCH, Pavel. *Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka*. Právní rádce. 2003, č. 11, s. 53-54; JELÍNEK, Jiří, Antonín DRAŠTÍK, Karel HASCH, Jana NOVÁKOVÁ, Zdeněk SOVÁK a Vlastimil ŠEVČÍK. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 223.

¹⁷⁰ ZEMAN, Petr, Eva BIEDERMANOVÁ, Simona DIBLÍKOVÁ, Jakub HOLAS a Jiří VLACH. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu*. Trestněprávní revue. 2011, č. 5, s. 142.

¹⁷¹ VANTUCH, Pavel. *Nahrazení vazby peněžitou zárukou*. Právní rádce. 2003, č. 9, s. 52; RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 533.

závažnosti skutečnosti odůvodňujících vazbu nabídku peněžitě záruky nepřijímá. Jestliže vysloví přípustnost záruky, určí její výši a způsob jejího složení. Minimální hodnota záruky činí 10.000,- Kč, horní limit však stanoven není, a to s ohledem k osobě a k majetkovým poměrům obviněného nebo osoby, která za něho peněžitou záruku nabízí. Následně po složení peněžitě záruky rozhodne o ponechání obviněného na svobodě, nebo o propuštění obviněného na svobodu (srov. Rt 33/1994).¹⁷²

Při rozhodování o výši peněžitě záruky je určující, jaká peněžitá záruka dostatečně odstraní odůvodněnou obavu, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu. Nejvyšší soud v Bratislavě ve svém usnesení ze dne 8. 2. 1991, sp. zn. To 6/91 uvádí, že i u závažných trestných činů, u nichž je obviněný ohrožen vysokým trestem, může být dostatečná majetková záruka určená při dolní hranici uvedené v § 73a odst. 2 písm. a), pokud jde o méně narušeného obviněného, pro něhož by se zřetelem na jeho majetkové poměry, případně majetkové poměry toho, kdo záruku nabízí, bylo připadnutí záruky státu citelnou ztrátou.¹⁷³

Jestliže obviněný uprchne, skrývá se nebo neoznámí změnu svého pobytu, zaviněně se nedostaví na předvolání¹⁷⁴, opakuje trestnou činnost nebo se pokusí dokonat trestný čin, který dříve nedokonal nebo který připravoval nebo kterým hrozil, nebo se vyhýbá výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo peněžitěho trestu nebo výkonu náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest, rozhodne soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, že peněžitá záruka připadá státu. Na tyto důvody musí být obviněný a osoba, která peněžitou záruku

¹⁷² JELÍNEK, Jiří, Antonín DRAŠTÍK, Karel HASCH, Jana NOVÁKOVÁ, Zdeněk SOVÁK a Vlastimil ŠEVČÍK. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 226; CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA, Světlana KLOUČKOVÁ, Václav MANDÁK, František PÚRY, Bohumil REPÍK a Antonín RŮŽEK. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 268.

¹⁷³ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 323.

¹⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2003, sp. zn. 4 Tz 97/2003: „I. Podle § 73a odst. 3 písm. b) trestního řádu soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce rozhodne, že peněžitá záruka připadá státu, jestliže obviněný se zaviněně nedostaví na předvolání k úkonu trestního řízení. II. Úmyslné opožděné dostavení se obžalovaného k hlavnímu líčení, pohrdavý přístup k soudnímu řízení a upřednostnění osobních záležitostí jsou důvodem pro postup soudu dle citovaného ustanovení § 73a odst. 3 písm. b) trestního řádu.“

složila, upozorněna, a to předem, než k některým důsledkům dojde. V praxi bývá toto poučení součástí usnesení o přijetí peněžitě záruky a ponechání obviněného na svobodě nebo propuštění na svobodu.¹⁷⁵

Důvody trvání peněžitě záruky je nutné v průběhu trestního řízení průběžně přezkoumávat obdobně jako důvody vazby. Pominou-li důvody, které vedly k jejímu přijetí, nebo pokud v průběhu řízení vyvstane důvod koluzní vazby nebo bude proti obviněnému zahájeno trestní stíhání pro některý z trestných činů uvedených v § 73a odst. 1 TrŘ, které vylučují možnost přijetí peněžitě záruky, musí být peněžitá záruka zrušena. V průběhu trestního řízení může také dojít ke změně výše peněžitě záruky.¹⁷⁶

Novela z roku 2011 zavedla možnost použití nevyčerpané peněžitě záruky za vazbu k uspokojení nároku poškozeného. Peněžitá záruka tak přestává být pouze opatřením nahrazujícím vazbu, nýbrž získává novou funkci sloužící ve prospěch poškozeného.¹⁷⁷

2.5. Úprava ve věcech mladistvých

Vazba a zadržení mladistvého je od 1. ledna 2004 upravena zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákonem o soudnictví ve věcech mládeže), konkrétně v ustanoveních § 46 až 54. Ustanovení § 1 odst. 3 ZSM stanoví, že *„pokud tento zákon nestanoví jinak, užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů.“*¹⁷⁸ S tímto ustanovením přímo souvisí ustanovení § 291 TrŘ, které stanoví, že *„řízení v trestních věcech mladistvých upravuje zvláštní zákon. Pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, postupuje se podle tohoto zákona“* (tedy podle trestního řádu).

¹⁷⁵ VANTUCH, Pavel. *Nahrzení vazby peněžitou zárukou*. Právní rádce. 2003, č. 9, s. 53.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 54.

¹⁷⁷ JELÍNEK, Jiří. A KOLEKTIV. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 3. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 643.

¹⁷⁸ Trestní zákoník, Trestní řád, Občanský soudní řád, Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Vazba u mladistvého musí být zcela mimořádným zajišťovacím prostředkem. Klade se zvláštní důraz na dodržování principu zdrženlivosti a přiměřenosti. Mladistvého je možné vzít do vazby jedině tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak, a to i v případě, jestliže jsou shledány důvody vazby. Vazba jako zajišťovací opatření nemá žádný primárně výchovný účinek, naopak má na mladistvé velmi nepříznivý vliv. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže předpokládá, že namísto vazby by se měly široce aplikovat náhradní zajišťovací opatření, především prostředky nahrazující vazbu (zárukou zájmového sdružení občanů, slibem mladistvého, že povede řádný život, dohledem probačního úředníka, výjimečně přijetím peněžité záruky a umístěním v péči důvěryhodné osoby). Orgány činné v trestním řízení spolupracují s Probační a mediační službou a s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí.¹⁷⁹

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže rozšiřuje okruh osob, které je třeba v případě vzetí mladistvého do vazby vyrozumět. Kromě zákonného zástupce a zaměstnavatele je povinnost vyrozumět příslušné středisko Probační a mediační služby a příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí. V případě mladistvého, kterému byla uložena ochranná výchova, je třeba vyrozumět výchovné zařízení, ve kterém ochrannou výchovu vykonává. Všechny tyto osoby je třeba vyrozumět vždy, a to i když si to mladistvý nepřeje.¹⁸⁰

O vazbě v řízení ve věcech mladistvých rozhoduje v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce okresního soudu pro mládež a v řízení před soudem okresní soud pro mládež. Místně příslušný je soud, v jehož obvodu mladistvý bydlí, a nemá-li stále bydliště, tak soud, v jehož obvodu se zdržuje nebo pracuje (§ 37 odst. 1 ZSM).

¹⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel. *K rozhodování o vazbě a k trvání vazby mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue. 2004, č. 2, s. 33.

¹⁸⁰ ŠÁMAL, Pavel, Helena VÁLKOVÁ, Alexander SOTOLÁŘ, Milana HRUŠÁKOVÁ a Milada ŠÁMALOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 430.

2.5.1. Trvání vazby

Odlišně od řízení proti obviněnému dospělému jsou stanoveny lhůty pro maximální délku trvání vazby, která nesmí trvat déle než dva měsíce, a jde-li o zvlášť závažné provinění, déle než šest měsíců. Výjimečně může být vazba po uplynutí této doby prodloužena až o další dva měsíce a v řízení o zvlášť závažném provinění až o dalších šest měsíců, jestliže by nebylo možné trestní stíhání skončit pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů a propuštěním mladistvého na svobodu by hrozilo zmaření nebo podstatné ztížení dosažení účelu trestního stíhání. Takové prodloužení je však možné pouze jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem pro mládež (§ 47 odst. 1 ZSM), a proto celková doba trvání vazby u mladistvých může maximálně činit u všech provinění s výjimkou zvlášť závažných provinění šest měsíců a u zvlášť závažných provinění osmnáct měsíců.¹⁸¹ U koluzní vazby je prodloužení možné pouze za podmínky, že bude shledán zpřísněný důvod vazby. V případě koluzních důvodů vazby, jestliže je obviněný stíhán pro zvlášť závažné provinění a není shledán zpřísněný důvod vazby, je třeba § 47 odst. 1 ZSM vykládat v souladu s ustanovením § T2a odst. 3 TrŘ. V případě, že by se orgán rozhodující o vazbě řídil pouze zákonem o soudnictví ve věcech mládeže, mohla by koluzní vazba u mladistvého trvat až šest měsíců, zatímco u ostatních obviněných nejvýše tři měsíce. Je jistě pochopitelné, že takovýto výklad není možný. Proto i u mladistvých může koluzní vazba i u zvlášť závažného provinění trvat nejvýše po dobu tří měsíců.¹⁸² „Do lhůt trvání vazby je vždy třeba započítat nejen dobu zadržení, po níž následovalo vzetí obviněného do vazby, ale i dobu omezení jeho osobní svobody v důsledku zadržení realizovaného v téže trestní věci, po němž byl (např. v důsledku přijetí písemného slibu) propuštěn na svobodu. To platí i ohledně vazby v řízení ve věcech mladistvých, jejíž maximální přípustnou délku a počítání lhůt trvání upravují ustanovení § 47 odst. 1, 5 ZSM“ (Rt 19/2005).

¹⁸¹ NOVOTNÝ, František, Josef SOUČEK. KOLEKTIV. *Trestní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 171; ŠÁMAL, Pavel, Helena VÁLKOVÁ, Alexander SOTOLÁŘ, Milana HRUŠÁKOVÁ a Milada ŠÁMALOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 438.

¹⁸² SCHELLEOVÁ, Ilona. A KOLEKTIV. *Právní postavení mladistvých*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 78.

O prodloužení vazební lhůty je třeba žádat 15 dnů před jejím uplynutím, stejně jako v řízení proti dospělým obviněným. V přípravném řízení rozhoduje na návrh státního zástupce soudce okresního soudu pro mládež a v řízení před soudem soudce soudu pro mládež nadřízeného soudu pro mládež, který je příslušný věc projednat nebo věc již projednává.¹⁸³ Návrh na prodloužení vazby je předseda senátu povinen doručit nadřízenému soudu pro mládež také do 15 dnů před skončením lhůty. V opačném případě musí být mladistvý propuštěn na svobodu nejpozději den po uplynutí lhůty, na niž bylo trvání vazby omezeno (§ 47 odst. 2, 3, 4 ZSM). Zde můžeme spatřovat odlišnost ve lhůtě pro propuštění na svobodu, neboť v řízení proti dospělému musí být tento propuštěn neprodleně. Dalším rozdílem je možnost po propuštění mladistvého z vazby na svobodu nařídít dohled probačního úředníka nad mladistvým, jež může trvat až do skončení trestního stíhání (§ 47 odst. 7 ZSM).

2.5.2. Nahrazení vazby

V řízení proti mladistvým je možné nahradit vazbu všemi opatřeními nahrazující vazbu v řízení proti dospělému obviněnému (§ 49 ZSM). Zákon o soudnictví ve věcech mládeže však navíc upravuje zvláštní typ náhrady vazby mladistvého, konkrétně jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby (§ 50 ZSM). Tímto typem opatření je možné nahradit vazbu mladistvého, u kterého jsou dány všechny důvody vazby. Jedná se tedy o jediné opatření, kterým je možné nahradit vazbu i z důvodu § 67 písm. b) TrŘ (vazba koluzní).¹⁸⁴ Do péče důvěryhodné osoby může být mladistvý svěřen, jestliže taková osoba je ochotná a schopná se ujmout péče o něho a dohledu nad ním, písemně se zaváže, že bude o mladistvého pečovat a převezme odpovědnost za to, že se mladistvý na předvolání dostaví k orgánu činnému podle tohoto zákona a splní i další podmínky, které určí soud, a mladistvý

¹⁸³ „Nadřízeným soudem, jehož soudce je ve smyslu § 47 odst. 3 ZSM oprávněn rozhodnout o prodloužení vazby mladistvého, je ten soud pro mládež, vůči němuž je podřízeným soud, který věc mladistvého projednává v prvním stupni. Koná-li řízení v prvním stupni okresní soud pro mládež (§ 16 TrŘ), pak je tímto nadřízeným soudem příslušný krajský soud pro mládež; je-li k projednání věci v prvním stupni věcně příslušný krajský soud pro mládež (§ 17 TrŘ), pak je tímto nadřízeným soudem příslušný vrchní soud pro mládež.“ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2004, sp. zn. 8 Tvo 42/2004 [Rt 12/2005]

¹⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel, Helena VÁLKOVÁ, Alexander SOTOLÁŘ, Milana HRUŠÁKOVÁ a Milada ŠÁMALOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 545.

souhlasí s tím, že bude svěřen do její péče, a písemně se zaváže, že se bude chovat podle dohodnutých podmínek a splní i další podmínky stanovené soudem pro mládež (§ 50 odst. 1 ZSM).

Důvěryhodnou osobou může být jakákoli fyzická osoba způsobilá k právním úkonům splňující podmínky důvěryhodnosti i způsobilosti pečovat o mladistvého. Dále jí může být i výchovné zařízení. Musí se jednat o osobu z jeho širší rodiny nebo blízkého sociálního okolí (např. vychovatel v internátu pro učně, vedoucí zaměstnanec nadřízený obviněnému, rodiče nebo jiný příbuzný mladistvého apod.).¹⁸⁵ Podmínky důvěryhodné osoby nebudou zpravidla splňovat rodiče mladistvého, kteří měli s jeho výchovou značné problémy, jež mimo jiné vyústily i ve spáchání posuzované trestné činnosti (Rt/1995).

V případě, že důvěryhodná osoba nebo mladistvý neplní své závazky, rozhodne orgán rozhodující o vazbě, že tuto osobu nebo mladistvého zprostí závazku, ke kterému se zavázali a určí jinou důvěryhodnou osobu nebo přijme jiné opatření nahrazující vazbu. Není-li to možné, rozhodne o vazbě nebo vydá příkaz k zatčení mladistvého (§ 50 odst. 2 ZSM).

¹⁸⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona. A KOLEKTIV. *Právní postavení mladistvých*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 77; ŠÁMAL, Pavel, Helena VÁLKOVÁ, Alexander SOTOLÁŘ, Milana HRUŠÁKOVÁ a Milada ŠÁMALOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 467.

3. Srovnání se zahraniční úpravou

V této kapitole bych nejprve ráda obecně popsala zákonnou úpravu institutu vazby ve Slovenské republice s přihlédnutím k judikatuře týkající se této problematiky, a následně tuto úpravu porovнала s úpravou naší. Ráda bych se zabývala odlišnostmi úprav v jednotlivých státech, a to s ohledem na posouzení a zhodnocení lepší varianty té které Země.

3.1. Právní úprava vazby ve Slovenské republice

Institut vazby je od 1. 1. 2006 upraven zákonem č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok, konkrétně v hlavě čtvrté, dílu prvním. Jedná se o relativně novou úpravu, neboť do konce roku 2005 byl účinný zákon č. 141/1961 Zb., o trestnom konaní súdnom ve znění pozdějších předpisů.

Stejně jako v naší právní úpravě je vazba ve Slovenské republice procesním úkonem, kterým se osoba obviněného zajišťuje za účelem trestního řízení. Slovenský institut vazby je postaven na týchž zásadách a principech a stejně tak i jeho použití je fakultativní povahy.¹⁸⁶ Ústava Slovenské republiky ve svém čl. 17 odst. 2 stanoví, že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon, a odst. 5 uvádí, že do vazby je možné vzít obviněnou osobu pouze z důvodu a na čas stanovený zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Ústava však sama nestanoví přímo důvody vazby ani čas, na který je možné vzít obviněného do vazby, nýbrž odkazuje na zákonnou úpravu, jež je obsažena především v trestním řádu. Na základě takovéto úpravy lze dovodit, že nedodržením postupů stanovených trestním řádem ze strany orgánů činných v trestním řízení současně dochází k nerespektování ústavy, a tím i k porušení zaručeného práva na osobní svobodu.¹⁸⁷

¹⁸⁶ HUSÁR, Eugen. A KOLEKTIV. *Trestné právo procesné. 2.*, prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r. o., 2001, s. 90.

¹⁸⁷ ČENTĚŠ, Jozef. *Väzba ako najzávažnejší zásah do základných práv a slobôd*. Trestněprávní revue. 2008, č. 5, s. 133.

3.1.1. Důvody vazby

Do vazby je možné vzít pouze osobu, proti které bylo podáno obvinění a jen tehdy, jestliže ze zjištěných skutečností vyplývá, že skutek, pro který se trestní stíhání vede, byl spáchán, má znaky trestného činu a jsou důvody k podezření, že tento skutek spáchal dotyčný obviněný (§ 71 odst. 1 TP). Dalším předpokladem pro vzetí obviněného do vazby je to, že z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že

a) uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest, tzv. útěková vazba

b) bude působit na svědky, znalce, spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, tzv. koluzní vazba

c) bude pokračovat v trestné činnosti, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, tzv. preventivní vazba.¹⁸⁸

Slovenský trestní řád v ustanovení § 71 odst. 2 upravuje možnost opětovného vzetí obviněného do vazby za tentýž skutek. Je tak možné učinit v případě, že obviněný je na útěku nebo se skrývá, aby se tak vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu, nezdržuje se na adrese, kterou uvedl orgánům činným v trestním řízení nebo soudu, nepřebírá zásilky nebo nerespektuje příkazy orgánů činných v trestním řízení nebo soudu, nebo jinak vědomě maří provádění nařízených úkonů, působí na svědky, znalce, spoluobviněné nebo jinak maří objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, pokračuje v trestné činnosti, dokoná trestný čin, o němž se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, byl propuštěn z vazby proto, že nastoupil do výkonu trestu odnětí svobody a jsou konkrétní skutečnosti, které odůvodňují některý z důvodů vazby podle odstavce 1, nebo je obviněn pro další úmyslný trestný čin spáchaný po propuštění z vazby. Na rozdíl od důvodů vazby podle odstavce 1, důvody opětovné

¹⁸⁸ Slovenský trestní řád. Překlad: Artlingua. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 60.

vazby předpokládají existenci konkrétních skutečností, které prokazují dokonané jednání obviněného, uvedené v jednotlivých důvodech této vazby.¹⁸⁹

Důvody, pro které lze vzít obviněného do vazby dle slovenské úpravy jsou shodné s vazebními důvody právní úpravy české. Rozdíl lze spatřovat ve výslovné úpravě slovenského trestního řádu, podle které je možné vzít obviněného opětovně do vazby za tentýž skutek. Český trestní řád toto ustanovení neupravuje, i když předpokládám, že v praxi tato možnost platí i u nás, jestliže je obviněný propuštěn z vazby proto, že důvody vazby pominuly a následně se obviněný bude chovat tak, že nastane opětovná potřeba vzít obviněného do vazby zpět, neboť opětovně tyto důvody vazby vyvstanou. Státní zástupce však může opětovně podat návrh na vzetí do vazby jen v případě, jestliže se změní skutkové okolnosti případu.¹⁹⁰

Oproti naší úpravě slovenská neobsahuje specifikaci okolností, za jakých nelze vzít obviněného do vazby (§ 68 odst. 2 TrŘ). Z toho vyvozují, že podle slovenského trestního řádu je možné vzít do vazby každého obviněného, i když mu hrozí „pouhý“ rok trestu odnětí svobody v případě, že splňuje podmínky důvodnosti vazby. Takto neomezenou možnost vzetí do vazby považují za nepřiměřenou, neboť při hrozbě nižšího trestu odnětí svobody dochází také často k podmíněnému odložení tohoto trestu a v takovýchto případech považují vzetí obviněného do vazby za neadekvátní. Domnívám se proto, že by bylo vhodné ve slovenském trestním řádu vymezit hranice o uvalení vazby obdobně, jako jsou tyto obsaženy v trestním řádu u nás.

3.1.2. Rozhodování o vazbě

Slovenský trestní řád v ustanovení § 72 odst. 1 taxativně vyjmenovává, co je považováno za rozhodnutí o vazbě. Je tím rozhodnutí o vzetí nebo nevzetí do vazby, rozhodnutí o žádosti o propuštění z vazby, rozhodnutí o dalším trvání vazby, rozhodnutí o změně důvodů vazby, rozhodnutí o návrhu na prodloužení lhůty vazby a rozhodnutí prokurátora o propuštění obviněného z vazby.

¹⁸⁹ R 39/2004, citováno v IVOR, Jaroslav. *Trestné právo procesné*. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2006, s. 326.

¹⁹⁰ Srov. PAŘÍZEK, Igor. *Přípustnost opětovného vzetí obviněného do vazby*. Trestní právo. 2001, č. 9, s. 19.

V přípravném řízení je o vazbě příslušný rozhodovat soudce pro přípravné řízení na návrh prokurátora. Soudce však není tímto návrhem vázán. Dále je oprávněný v přípravném řízení rozhodovat prokurátor, kterému přísluší rozhodovat o propuštění obviněného z vazby a o žádosti o propuštění z vazby. Soudce pro přípravné řízení rozhoduje o všech taxativně vyjmenovaných rozhodnutích v § 72 odst. 1 TP, kromě rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby.¹⁹¹

Nová právní úprava účinná od ledna roku 2006 zavedla oproti předcházející úpravě tzv. materiální podmínky pro rozhodování o vazbě. Soudce má v přípravném řízení povinnost zkoumat věcný základ důvodnosti vzetí obviněného do vazby, nikoli pouze formální podmínky, jako tomu bylo za úpravy staré. Došlo tak k zaručení práv garantovaných čl. 5 odst. 1 písm. c) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podle kterého má každý právo na svobodu a osobní bezpečnost. Z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva vyplývá, že na zbavení osobní svobody podle čl. 5 odst. 1 písm. c) EÚLP na začátek postačí důvodné podezření ze spáchání trestného činu, ale krátce na to musí existovat i další „vážné a dostatečné důvody pro vzetí obviněného do vazby“. Z toho vyplývá, že důvodné podezření ze spáchání závažného trestného činu a hrozba vysokého trestu nemohou samy o osobě odůvodnit dlouhou dobu trvání vazby.¹⁹²

Rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby má formu usnesení. Soud a v přípravném řízení soudce pro přípravné řízení musí v případě, že je mu dodán zatčený obviněný, rozhodnout o vazbě ve lhůtě 48 hodin, a v případě, že se jedná o zvláště závažné zločiny do 72 hodin od převzetí zatčeného obviněného. V opačném případě musí být obviněný propuštěn na svobodu (§ 73 odst. 5 TP).

Slovenská úprava na rozdíl od české považuje za rozhodnutí o vazbě i nevzetí obviněného do vazby. Na základě této skutečnosti je proti tomuto rozhodnutí možnost podat stížnost, což podle českého práva není možné. Jsou zde tak dána na roveň práva obviněného a prokurátora, a tím zaručena rovnost zbraní nezbytná pro vazební řízení.

¹⁹¹ ČENTĚŠ, Jozef. *Vězba ako najzávažnejší zásah do základných práv a slobôd*. Trestněprávní revue. 2008, č. 5, s. 133.

¹⁹² Tamtéž, s. 133.

Odchylnou úpravu od české lze sledovat ve lhůtách, v jakých je soud a v přípravném řízení soudce povinen rozhodnout, je-li mu dodán zatčený obviněný. Skutečnost, že slovenská úprava umožňuje soudům a soudcům rozhodovat o vazbě u zatčené osoby ve dvojnásobně delší době než ve státě jiném, může být brána jako nesnaha rozhodovat co nejrychleji tak, aby osobní svoboda dotčeného byla omezena na co nejkratší dobu. Nesmíme zde totiž zapomínat na zásadu presumpce nevinny a na to, že vazba není trestem, ale pouze procesním prostředkem. Další zákonnou úpravou v neprospěch obviněného je pak možnost rozhodnout o vazbě v případě zvláště závažných zločinech do 72 hodin od předložení zatčené osoby, což náš právní řád vůbec nezná. Je-li totiž o vazbě možné rozhodnout v jiných státech (ČR) v mnohem kratších lhůtách, měl by se daný konkrétní stát (SR) snažit tyto lhůty připodobnit z toho důvodu, aby byla co možná nejvíce chráněna práva obviněného.

3.1.2.1. Slyšení obviněného v rozhodování o vazbě

Před rozhodnutím o vazbě musí být obviněný vždy vyslechnut, aby bylo zaručeno jeho právo vyjádřit se k dané věci. Přínosem nové právní úpravy je zavedení možnosti v určitých případech vyslechnout obviněného při rozhodování o vazbě ve veřejném zasedání.¹⁹³ Oproti tomu podle § 72 odst. 2 poslední věty TP „o dalším trvání vazby, změně důvodů vazby, návrhu na prodloužení lhůty vazby nebo žádosti obviněného o propuštění z vazby lze rozhodnout i v neveřejném zasedání, nevyplývají-li ze žádostí takové skutečnosti, ke kterým je třeba obviněného vyslechnout na veřejném zasedání, nebo nepožádal-li obviněný v žádosti o propuštění z vazby výslovně o výslech a zároveň neuvedl nové skutečnosti soudu dříve neznámé, které jsou významné pro rozhodnutí.“¹⁹⁴ Ústavní soud Slovenské republiky ve svém nálezu IV. ÚS 290/07 s ohledem na právní úpravu konstatoval, že soud a v přípravném řízení soudce pro přípravné řízení rozhoduje ve veřejném zasedání v případě, že je splněna alespoň jedna ze dvou podmínek. První podmínkou je, že ze stížnosti vyplývají takové skutečnosti, na základě kterých je

¹⁹³ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky ze dne 23. 8. 2006, sp. zn. III. ÚS 108/06, citováno v ČENTĚŠ, Jozef. *Vězba ako najzávažnejší zásah do základných práv a slobôd*. Trestněprávní revue. 2008, č. 5, s. 133.

¹⁹⁴ *Slovenský trestní řád*. Překlad: Artlingua. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 61.

nutné obviněného vyslechnout, druhou podmínkou je, že obviněný v žádosti o propuštění z vazby o výslech požádá a zároveň uvede nové skutečnosti soudu dříve neznámé, a které jsou významné pro rozhodnutí. Podle judikatury Nejvyššího soudu Slovenské republiky je možné za skutečnosti soudu dříve neznámé považovat i nově získané důkazy, které soud neměl k dispozici v době rozhodování o vazbě. V takovém případě musí soudce pro přípravné řízení nebo soud v řízení před soudem rozhodnout ve veřejném zasedání.¹⁹⁵

Ústavní soud Slovenské republiky ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 108/06 ze dne 23. srpna 2006 uznal stížnost proti postupu Krajského soudu v řízení o návrhu na prodloužení vazby, ke kterému se obviněný ani jeho obhájce nemohli vyjádřit, a to ani písemně ani ústně, jelikož jim tento návrh nebyl před vydáním rozhodnutí poskytnut. Ústavní soud uvedl, že požadavek práva na přezkoumání zákonnosti vazby a rozhodnutí o ní jsou obsaženy v čl. 17 odst. 5 Ústavy, jako i v čl. 5 odst. 4 EÚLP (vztahující se i na řízení o prodloužení vazby) a jsou definované v několikaleté judikatuře Evropského soudu pro lidská práva.¹⁹⁶ ESLP ve své judikatuře vychází z předpokladu, že osobní přítomnost dotčené osoby je sama o sobě zárukou spravedlivého procesu a zároveň i zárukou eliminace možného porušení základních práv a svobod.¹⁹⁷ Ústavní soud v nálezu dále uvádí, že takovéto řízení musí být kontradiktorní, musí zaručit rovnost zbraní, přičemž i zbavení osobní svobody (tedy i vazba) spadá pod čl. 5 odst. 1 písm. c) EÚLP, a vyžaduje se slyšení dotčené osoby.

V nálezu III. ÚS 84/06 Ústavní soud Slovenské republiky na základě podané stížnosti posuzoval postup a rozhodování Nejvyššího soudu Slovenské republiky, který na neveřejném zasedání prodloužil usnesením lhůtu trvání vazby stěžovatelky. V projednávané věci stěžovatelka výslovně požádala o osobní slyšení k důvodům a okolnostem dalšího trvání vazby. Ústavní soud v projednávané věci konstatoval, že Nejvyšší soud svým postupem a napadeným usnesením porušil právo stěžovatelky garantované čl. 5 odst. 4 EÚLP. Přestože Nejvyšší soud stěžovatelce zaslal návrh předsedy senátu Krajského soudu na prodloužení lhůty trvání vazby proto, aby se

¹⁹⁵ ČENTÉŠ, Jozef. *Rozhodovanie o väzbe v prípravnom konaní a v konaní pred súdom*. Trestněprávní revue. 2008, č. 9, s. 261.

¹⁹⁶ Viz příklady judikatury Evropského soudu pro lidská práva v kapitole "2.2.5. Vazební zasedání".

¹⁹⁷ Srov. Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. I. ÚS 573/02, ze dne 23. 3. 2004.

k návrhu mohla vyjádřit a stěžovatelka tak následně písemně učinila, uvedený postup Nejvyššího soudu dle názoru Ústavního soudu nebyl dostatečný na to, aby jej bylo možné akceptovat. V této souvislosti Ústavní soud poukázal na nezbytnost přítomnosti dotčené osoby (stěžovatelky) a jejího výslechu v rámci řízení, kterým se rozhoduje o prodloužení lhůty trvání vazby dotčené osoby. Zároveň Ústavní soud uvedl, že vazba je zásadním zajišťovacím institutem a představuje výrazný zásah do základního práva jednotlivce na osobní svobodu. Neodmyslitelnou procesní zárukou při takovém zásahu musí být proto právo dotčené osoby osobně se vyjádřit, tedy být vyslýchán soudem k důvodům a okolnostem dalšího setrvání ve vazbě. Ústavní soud dále uvedl, že i když Nejvyšší soud zcela neignoroval právo stěžovatelky vznést argumenty proti návrhu předsedy senátu Krajského soudu, a s přihlédnutím na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva lze považovat písemné vyjádření stěžovatelky bez osobního výslechu za jisté zmírnění vzniklých pochybení, nemůže ho však akceptovat jako postup, který by byl v souladu s čl. 5 odst. 4 EÚLP, a to s ohledem na skutečnost, že stěžovatelka o své slyšení výslovně žádala. Nejvyšší soud byl jediným soudem, který mohl realizovat požadavek stěžovatelky a zajistit tak její výslech. Proto také Ústavní soud vyslovil porušení čl. 5 odst. 4 EÚLP.

Z výše uvedeného lze dovodit závěr, že slovenský trestní řád v případě rozhodování o vazbě ponechává soudu a v přípravném řízení soudci určitý prostor pro vlastní uvážení, zda obviněného osobně vyslechne (nebo se bude konat veřejné zasedání), či nikoli. Toto uvážení soudu je však omezeno zněním poslední věty § 72 odst. 2 TP.¹⁹⁸

Slovenští zákonodárci byli v porovnání s českými v otázce práva na slyšení obviněného v případě rozhodování o vazbě pokrokovější, neboť vtělení této úpravy do trestního řádu bylo učiněno již v roce 2005 zákonem č. 301/2005 Z.z. s účinností od 1. 1. 2006. Veřejné zasedání na Slovensku lze přirovnat k vazebnímu zasedání u nás s tím rozdílem, že vazební zasedání je neveřejné. Jejich konání je nutné pokaždé v případě rozhodování o vzetí obviněného do vazby, nerozhoduje-li se v hlavním líčení. Konání veřejného zasedání v případě rozhodování o dalším trvání

¹⁹⁸ ČENTĚŠ, Jozef. *Rozhodovanie o väzbe v prípravnom konaní a v konaní pred súdom*. Trestněprávní revue. 2008, č. 9, s. 261.

vazby, změně důvodů vazby, návrhu na prodloužení lhůty vazby nebo žádosti obviněného o propuštění z vazby je možné v případě, že o to obviněný výslovně požádá a uvede nové skutečnosti soudu dříve neznámé nebo vyplynou-li ze žádosti skutečnosti, ke kterým je třeba obviněného vyslechnout. Oproti tomu ve vazebním zasedání se rozhoduje tehdy, jestliže o to obviněný výslovně požádá, nebo soud a v přípravném řízení soudce považuje osobní slyšení obviněného za potřebné pro účely rozhodnutí o vazbě. Vazební konání se nemusí konat tehdy, jestliže byl obviněný slyšen k vazbě v posledních šesti týdnech a v nové žádosti neuvedl žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě. Z těchto ustanovení vyvozují, že v České republice je podmínkou pro opětovné slyšení obviněného uplynutí šesti týdnů, jestliže v nové žádosti obviněný neuvedl žádné nové okolnosti. Kdežto na Slovensku je nutné, aby obviněný tyto nové skutečnosti doložil pokaždé, bez ohledu na časové rozmezí předchozího slyšení. Česká úprava je tak podle mého názoru benevolentnější a umožňuje častější vyjádření obviněného k daným okolnostem.

3.1.3. Trvání vazby

Vazba v přípravném řízení a v řízení před soudem může trvat jen nezbytnou dobu. Proto jsou orgány činné v trestním řízení povinny vazební věci vyřizovat přednostně a urychleně. Je zde zdůrazněna zásada rychlosti trestního řízení. Smyslem je, aby se maximální lhůty trvání vazby nevyčerpávaly v plném rozsahu.¹⁹⁹

Podle platné právní úpravy celková doba trvání vazby závisí na typové závažnosti trestného činu, pro nějž je obviněný stíhán. Ustanovení § 76 odst. 6 TP stanoví, že celková doba trvání vazby v přípravném řízení spolu s vazbou v řízení před soudem nesmí přesáhnout

- a) *dvanáct měsíců, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin*
- b) *třicet šest měsíců, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin*
- c) *čtyřicet osm měsíců, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin.*²⁰⁰

Z uvedených lhůt připadá na přípravné řízení (§ 76 odst. 7 TP)

¹⁹⁹ IVOR, Jaroslav. *Trestné právo procesné*. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2006, s. 329.

²⁰⁰ *Slovenský trestní řád*. Překlad: Artlingua. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 64.

- a) *sedm měsíců, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin*
- b) *devatenáct měsíců, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin*
- c) *dvacet pět měsíců, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin.*

Maximální délka trvání vazby může být ve výjimečných případech prodloužena až na pět let, a to v případě, jestliže se vede trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, za který je možné uložit trest odnětí svobody na 25 let anebo na doživotí, které nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů skončit do uplynutí celkové lhůty vazby v trestním řízení a propuštěním obviněného na svobodu by hrozilo, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního řízení (§ 76a TP).²⁰¹

Do plynutí lhůt vazby se však nezapočítává doba, po kterou existovala zákonná překážka, kdy se obviněný nemohl účastnit úkonů trestního řízení (§ 77 odst. 1 TP).²⁰²

Prokurátor je v přípravném řízení povinen propustit obviněného nejpozději poslední den základní sedmiměsíční lhůty z vazby v případě, že nejméně dvacet pracovních dní před jejím uplynutím nepodá obžalobu k soudu, návrh na schválení dohody o vině a trestu, případně návrh na prodloužení této vazební lhůty (§ 76 odst. 2 TP). V případě nedodržení této dvacetidenní lhůty musí být obviněný neprodleně propuštěn na svobodu písemným příkazem, který musí být náležitě odůvodněn (§ 76 odst. 5 TP). Soud nebo soudce pro přípravné řízení musí rozhodnout o vazbě nebo o návrhu prokurátora o prodloužení lhůty vazby tak, aby v případě podané stížnosti proti tomuto rozhodnutí mohl být předložen spis příslušnému nadřízenému soudu nejpozději pět pracovních dnů před uplynutím lhůty vazby (§ 76 odst. 3 TP). Prodloužit lhůtu vazby je možné jen v případě, že nebylo pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání možné v této lhůtě skončit a propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního řízení. Prodloužení lhůty vazby může trvat až sedm měsíců, avšak

²⁰¹ IVOR, Jaroslav. A KOLEKTIV. *Od zločinu k trestu: Sprievodca občana trestným konáním*. Bratislava: EUROKÓDEX, s.r.o., 2012, s. 71.

²⁰² v důsledku toho, že byl ve vazbě v cizím státě nebo tam byl zadržen, úmyslně si poškodil nebo nechal poškodit zdraví, nebo úmyslně vyvolal jinou překážku, která mu v této účasti bránila nebo bránila řádnému provedení úkonu trestního řízení

lhůta v přípravném řízení nesmí přesáhnout zákonnou maximální délku vazby stanovenou § 76 odst. 7 TP.

Slovenský trestní řád dává obviněnému stejně jako náš trestní řád možnost kdykoli žádat o propuštění z vazby na svobodu. V přípravném řízení o této žádosti rozhoduje prokurátor. V případě, že jí nevyhoví, předloží žádost neprodleně i se svým stanoviskem soudci pro přípravné řízení. Jestliže soudce též žádosti obviněného nevyhoví, je tento oprávněn podat opětovnou žádost se stejnými důvody až po uplynutí třiceti dnů od právní moci zamítavého rozhodnutí. To neplatí, jestliže by obviněný podal novou žádost o propuštění, v níž by uváděl jiné důvody než v žádosti předchozí (§ 79 odst. 3 TP). Tato úprava se plně shoduje s úpravou v ustanovení § 71a českého Trestního řádu.

Slovenská úprava se v otázkách trvání vazby od úpravy české liší v delších maximálních dobách, pro které je možné držet obviněného ve vazbě, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin a zvláště závažný zločin a také v případě, lze-li podle trestního zákona uložit výjimečný trest. Slovenský trestní řád umožňuje v těchto případech držet obviněného ve vazbě vždy o jeden rok více než trestní řád u nás.²⁰³ Další výrazný rozdíl v této otázce je spatřován v průběhu rozhodování o dalším trvání vazby. Na Slovensku dochází k prvnímu rozhodování o dalším trvání vazby těsně před uplynutím základní sedmiměsíční vazební lhůty. Oproti tomu v našem řízení je nutné pravidelně každé tři měsíce od právní moci posledního rozhodnutí o vzetí do vazby rozhodnout, zda se obviněný i nadále ponechá ve vazbě.

Při celkovém zhodnocení problematiky rozhodování o dalším trvání vazby považují naši právní úpravu za více souladnou se zásadou, že vazba může trvat jen nezbytnou dobu. Proto také shledávám za vhodnější, že se o dalším trvání vazby rozhoduje již po třech měsících od prvotního rozhodnutí o vzetí do vazby, i když by se mohlo zdát, že jsou tímto častým přezkumem až příliš zatěžovány naše české soudu.²⁰⁴ Jsou tak více zaručena osobní práva a svobody obviněného.

²⁰³ Srov. § T2a odst. 1 TrŘ, § 76 odst. 6 TP.

²⁰⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. „*Navrhuje se prodloužit lhůtu, ve které je zapotřebí rozhodnout o dalším trvání vazby, ze stávajících tří měsíců na šest měsíců.*“ Tento návrh byl podložen tím, že značný počet vazebních přezkumů

3.1.4. Nahrazení vazby

Slovenská úprava týkající se institutu nahrazení vazby se téměř zcela shoduje s úpravou naší. Je tak možné nahradit vazbu zájmovým sdružením občanů, nebo důvěryhodnou osobou, písemným slibem, dohledem probačního úředníka anebo peněžitou zárukou. Shodná je zde i úprava v možnosti nahradit pouze vazbu útěkovou a předstižnou (preventivní) a nikoli vazbu koluzní. Slovenský trestní řád však výslovně neupravuje možnost uložit obviněnému omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí. To však nevylučuje možnost takového omezení soudcem obviněnému uložit.²⁰⁵

u téhož obviněného vede k cirkulaci spisů mezi státními zástupci a soudy prvního a druhého stupně, což zpomaluje celkový průběh vazebního řízení a tím se prodlužuje i délka trestního řízení jako takového. Tento návrh však novelou neprošel.

²⁰⁵ ČENTÉŠ, Jozef. *Väzba ako najzávažnejší zásah do základných práv a slobôd*. Trestněprávní revue. 2008, č. 5, s. 135: „V prípade akceptovania niektorej z týchto možností nahradenia väzby je sudca pre prípravné konanie oprávnený uložiť splnenie primeraných povinností a dodržanie obmedzení, napr. zákaz vycestovania do zahraničia, povinnosť odovzdať legálne držanú zbraň, zákaz vzdať sa z obydlija a podobne.“

4. Závěr a úvahy de lege ferenda

4.1. Úvahy de lege ferenda

V této kapitole bych se ráda zaměřila na některé návrhy budoucí trestněprávní úpravy institutu vazby, které by podle mého názoru mohly být oproti současnému znění trestního řádu upraveny odlišně, a to v návaznosti na věcný záměr trestního řádu, zveřejněný na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti České republiky.²⁰⁶

1) Jako první změnu, a tím se ztotožňuji s věcným záměrem trestního řádu, bych navrhla úpravu, že v případě vazby útěkové by bylo vhodné přesněji vymezit hrozbu vysokého trestu tak, že vysoký trest hrozí za zvlášť závažný zločin.²⁰⁷ S ohledem na vymezení zvlášť závažného zločinu v § 14 odst. 3 TrZ by pro zamezení budoucích dohadů bylo vhodné zpřesnit tyto zvlášť závažné zločiny na ty, u nichž zákon stanoví trest odnětí svobody kolem deseti let.

2) Jako další změnu bych navrhla zavedení možnosti podat stížnost proti rozhodnutí o propuštění zadrženého obviněného na svobodu státním zástupcem, a to hned z několika důvodů. Před soudcem probíhá jakási obdoba kontradiktorního řízení, ve kterém se soudce nezabývá jen otázkou vazby, ale nepřímo i důvodností zahájení trestního stíhání, což je velmi důležitý moment pro další postup přípravného řízení. Proto je na místě, aby rozhodnutí soudce bylo přezkoumatelné.²⁰⁸ Neztotožňuji se s faktem, že je možné podat stížnost například proti usnesení o propuštění zadržené osoby za současného přijetí některého z opatření nahrazující vazbu a v případě rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu nikoliv. Stejně tak se neztotožňuji s tím, že obviněný může podat stížnost proti jeho vzetí do vazby, ale státní zástupce podat stížnost proti jeho propuštění nemůže. Snahou přeci je, aby v řízení měly obě strany stejné možnosti, aby byla zachována vyváženost, a proto by tomu mělo být i v tomto případě.

²⁰⁶ Věcný záměr trestního řádu. Dostupné z: <http://1url.cz/tiEJ>.

²⁰⁷ Věcný záměr trestního řádu, s. 44. Dostupné z: <http://1url.cz/tiEJ>.

²⁰⁸ RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 764.

3) Další změnou, která by podle mého názoru byla přínosem, je zavedení obligatorního slyšení obviněného v případě každého rozhodování o vazbě. Povinnost slyšet obviněného, aniž by musel osobně žádat o vazební zasedání, považuji za nezbytnou hlavně v přípravném řízení, kde rozhoduje soudce na návrh státního zástupce, ve kterém státní zástupce vyjadřuje své postoje a návrhy pro další rozhodnutí o vazbě a obviněný se dle současné úpravy nemůže automaticky, bez předchozí žádosti, k tomuto návrhu vyjádřit. Došlo by tak k maximálnímu zaručení práva na spravedlivý proces, neboť obviněný by měl stejná práva a možnosti vyjádření ke všem okolnostem potřebným pro rozhodnutí o vazbě jako státní zástupce, a proto by byla zaručena již několikrát uváděná zásada rovnosti zbraní, která je v trestním řízení vyžadována i ze strany Evropského soudu pro lidská práva. Přinejmenším by však měla být trestním řádem upravena poučovací povinnost soudu a v přípravném řízení soudce obviněného o tom, že má obviněný právo žádat o osobní slyšení.

4) Souhlasím s návrhem věcného záměru trestního řádu v tom smyslu, že by se v budoucnu již neuplatnila omezení týkající se přijetí opatření nahrazujících vazbu v souvislosti s koluzní vazbou a dále i s vazbou předstižnou, bude-li obviněný stíhán pro některé trestné činy. Důvodem pro tuto změnu je z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (srov. např. rozsudek ze dne 19. června 2001 ve věci stížnosti č. 39360/98 S. B. C. proti Spojenému království, § 22) vyplývající úvaha, že není vhodné přijetí takovýchto náhradních opatření vylučovat pro všechny případy přímo zákonem a že by zákonodárce měl nechat na soudci (případně i státním zástupci), aby sám a s ohledem na konkrétní okolnosti případu a osobu obviněného posoudil, zda nebude možné dosáhnout žádoucího účelu (zamezení ovlivňování svědků nebo jiného maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání) jiným opatřením než vazbou, byť tomu tak v drtivě většině případů být nemusí.²⁰⁹

²⁰⁹ Věcný záměr trestního řádu, s. 51. Dostupné z: <http://1url.cz/tiEJ>.

5) Jako velký přínos pro modernizaci trestního řízení vidím Ministerstvem spravedlnosti²¹⁰ navrhovaný další způsob, jímž by bylo možné nahradit vazbu, a to pomocí elektronického sledování, kdy by byl obviněný monitorován prostřednictvím elektronického náramku. Nejen že by došlo ke snížení vazebně držených osob a tím k ulehčení přeplněných věznic, ale hlavním přínosem by bylo zachování rodinných a pracovních vazeb obviněného. Neboť jak už jsem několikrát zmiňovala, je třeba pamatovat na zásadu presumpce nevin, a proto si myslím, že tento způsob výkonu vazby nejméně ovlivní budoucí život obviněného v případě, že se prokáže, že není pachatelem trestného činu, pro který se trestní řízení vede.

4.2.Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo komplexně popsat právní úpravu vazebního práva v České republice, a to mimo jiné i ve vztahu k velkým novelám Trestního řádu č. 265/2001 Sb. a č. 459/2011 Sb., které se tohoto institutu dotkly. Myslím si, že se má snaha popsat detailně celý proces skutečností od zadržení podezřelého, přes řízení o vzetí do vazby, opětovné rozhodování o vazbě až po skončení vazby podařila. Ve své práci jsem měla v úmyslu podložit teoretický a detailní popis problematiky konkrétními rozhodnutími soudu, u kterých lze lépe spatřovat praktické použití daných zákonných ustanovení.

Záměrem mé diplomové práce byla snaha o podrobný rozbor relativně nového institutu vazebního zasedání, a to zejména popsáním dřívějších skutečností, které k této nové úpravě vedly a na ně navazující judikaturu Ústavního soudu České republiky a Evropského soudu pro lidská práva. Tuto část považuji za hlavní přínos mé práce, neboť se jedná o ucelený popis problematiky týkající se práva obviněného na osobní slyšení v případě rozhodování o dalším trvání vazby. Jak jsem již uvedla v úvodu, díky tomuto detailnímu zpracování nebyl již prostor pro popsání zvláštních typů vazebního řízení. Z těchto typů jsem si vybrala pouze úpravu vazebního práva mladistvých, jelikož jsem považovala za podstatné se k rozhodování o vazbě

²¹⁰ Tamtéž, s. 52.

mladistvých vyjádřit, neboť dle Zákona o soudnictví ve věcech mládeže se jedná o zcela mimořádný zajišťovací prostředek, důsledkem kterého smí být mladistvý vzat do vazby jedině v případě, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak, a to i v případě, jestliže jsou shledány důvody vazby. Mám za to, že podobně jako v řízení proti mladistvým, by se o vazbě mělo rozhodovat i u dospělých. Proto jsem se ve své práci zabývala též problematikou týkající se možnosti nahrazení vazby. Bylo by dobré s ohledem na statistiku počtu osob ve vazbě, kterou uvádím v příloze, aby tyto instituty byly v praxi používány mnohem častěji, než je tomu doposud. Je sice pravdou, že počty osob držených ve vazbě klesají, ale přesto se domnívám, že by mohla být ještě mnohem nižší. Na tento fakt navazuje i jeden z mých bodů kapitoly týkající se úvah de lege ferenda, ve kterém mimo jiné navrhuji aplikaci pátého způsobu nahrazení vazby, a tím je zavedení a praktické používání elektronického monitoringu, který je již upraven v ustanovení týkajícího se trestu domácího vězení.

Na závěr jsem vypracovala srovnání právní úpravy Slovenské republiky s platnou právní úpravou v České republice. Vždy jsem se snažila nastínit slovenskou úpravu a následně ji porovnat s úpravou českou a současně s tím shrnout, kterou s těchto úprav považuji za vhodnější.

Omezení osobní svobody před konečným rozhodnutím o vině a trestu bude vždy problematickou otázkou, která bude diskutována nejen ze strany trestněprávních odborníků, ale i široké veřejnosti a médií. Důvodem těchto diskusí je fakt, že vazba může mít na obviněného stejný společenský a psychologický dopad, jako trest odnětí svobody po vyhlášení odsuzujícího rozsudku. Navzdory této skutečnosti je však vazba stále nejistějším opatřením pro dosažení účelu trestního řízení. Měla by se však uplatňovat stále intenzivnější snaha najít nové způsoby a taková řešení, která by pomohla snížit počet zadržených osob končících ve vazbě, aniž by však tato skutečnost ohrozila dosažení účelu trestního řízení.

5. Seznam použité literatury a pramenů

5.1. Komentáře, učebnice, monografie

- CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA, Světlana KLOUČKOVÁ, Václav MANDÁK, František PÚRY, Bohumil REPÍK a Antonín RŮŽEK. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006. ISBN 80-720-1594-X.
- HÁKOVÁ, Lucie, Zdeněk KARABEC, Petr KOTULAN, Václav NEČADA, Hana PŘESLIČKOVÁ a Jiří VLACH. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, Zpráva z výzkumu. ISBN 978-80-7338-097-7.
- HRUŠKA, Jiří a Petr VOLEVECKÝ. *Několik poznámek k aktuálním změnám trestního řádu*. *Trestní právo*. 2012, č. 7-8.
- HUSÁR, Eugen. A KOLEKTIV. *Trestné právo procesné*. 2., prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r. o., 2001. ISBN 80-89047-041-1.
- IVOR, Jaroslav. *Trestné právo procesné*. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2006. ISBN 80-8078-0101-X.
- IVOR, Jaroslav. A KOLEKTIV. *Od zločinu k trestu: Sprievodca občana trestným konaním*. Bratislava: EUROKÓDEX, s.r.o., 2012. ISBN 978-80-89447-76-3.
- JELÍNEK, Jiří, Antonín DRAŠTÍK, Karel HASCH, Jana NOVÁKOVÁ, Zdeněk SOVÁK a Vlastimil ŠEVČÍK. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-58-0.
- JELÍNEK, Jiří. A KOLEKTIV. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 3. vyd. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-29-8.
- MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975.
- MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. A KOLEKTIV. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8.
- NOVOTNÝ, František, Josef SOUČEK. KOLEKTIV. *Trestní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-237-0.

- RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-817-7.
- SCHELLEOVÁ, Ilona. A KOLEKTIV. *Právní postavení mladistvých*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-864-3282-3.
- *Slovenský trestní řád*. Překlad: Artlingua. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006.
- ŠÁMAL, Pavel, Petr HRACHOVEC, Zdeněk SOVÁK a František PÚRY. *Trestní řízení před soudem prvního stupně*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996. ISBN 80-7179-049-4.
- ŠÁMAL, Pavel, Miroslav RŮŽIČKA, František NOVOTNÝ a Josef DOUCHA. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997. ISBN 80-7179-087-7.
- ŠÁMAL, Pavel, František NOVOTNÝ, Miroslav RŮŽIČKA, František VONDRUŠKA a Jaroslava NOVOTNÁ. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-741-3.
- ŠÁMAL, Pavel. A KOLEKTIV. *Trestní řád*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-043-0.
- ŠÁMAL, Pavel, Helena VÁLKOVÁ, Alexander SOTOLÁŘ, Milana HRUŠÁKOVÁ a Milada ŠÁMALOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9.
- VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-321-9.
- *Vzory vybraných rozhodnutí státních zástupců na trestním úseku*. Brno, 2010. 1 SL 108/2010.

5.2. Odborné články

- ČENTÉŠ, Jozef. *Vězba ako najzávažnejší zásah do základných práv a slobôd*. Trestněprávní revue. 2008, č. 5.
- ČENTÉŠ, Jozef. *Rozhodovanie o väzbe v prípravnom konaní a v konaní pred súdom*. Trestněprávní revue. 2008, č. 9.
- FASTNER, Jindřich. *Je proti rozhodnutí soudu o propuštění zadržené osoby na svobodu přípustná stížnost?* Právní rozhledy. 1998, č. 6.

- HANUŠ, Libor. Hrozba vysokého trestu v kontextu útěkové vazby. *Právní rozhledy*. 2004, č. 11.
- HERCZEG, Jiří. *Habeas corpus v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva*. Bulletin advokacie. 2004, č. 4.
- HERCZEG, Jiří. *K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby*. Bulletin advokacie. 2005, č. 10.
- KRÁL, Vladimír. *K nové právní úpravě vazebního řízení*. Bulletin advokacie. 2001, č. 11. - 12.
- MANDÁK, Václav. *Předstížná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995*. Bulletin advokacie. 1996, č. 4.
- MANDÁK, Václav. *Důvody koluzní vazby po novele trestního řádu z roku 1995*. Bulletin advokacie. 1996, č. 6-7.
- MUSIL, Jan. *Vazební lhůty po novele trestního řádu*. *Trestněprávní revue*. 2002, č. 1.
- PAŘÍZEK, Igor. *Přípustnost opětovného vzetí obviněného do vazby*. *Trestní právo*. 2001, č. 9.
- POKORNÝ, Michal. *Stížnost proti rozhodnutí o ponechání ve vazbě (§ 71 odst. 5 TrŘ) podaná obviněným (§ 74 odst. 1 TrŘ)*. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 3, s. III.
- REPÍK, Bohumil. *Některé otázky rozhodování o vazbě ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva*. Bulletin advokacie. 2003, č. 9.
- REPÍK, Bohumil. *Několik poznámek k řízení o vazbě*. *Trestněprávní revue*. 2005, č. 2.
- REPÍK, Bohumil. *K rozhodování státního zástupce o vazbě z hlediska čl. 5 odst. 4 EÚLP*. *Trestněprávní revue*. 2005, č. 11.
- RŮŽIČKA, Miroslav. *Vazba po novele trestního řádu: Změny provedené zákonem č. 265/2001 Sb.* *Právní rádce*. 2002, č. 10, příloha.
- RŮŽIČKA, Miroslav a Jana ZEZULOVÁ. *Může soud, který rozhoduje o stížnosti proti některým rozhodnutím o vazbě (např. rozhodnutí o vzetí do vazby nebo rozhodnutí o dalším trvání vazby), takové rozhodnutí zrušit a věc vrátit k novému projednání a rozhodnutí?* *Trestněprávní revue*. 2005, č. 7.

- ŘÍHA, Michal. *1. Usnesení o vzetí do vazby a o nepřijetí písemného slibu obviněného*. Trestněprávní revue. 2009, č. 5.
- SOTOLÁŘ a Pavel ŠÁMAL. *Zjednodušené řízení*. Trestněprávní revue. 2002, č. 3.
- ŠÁMAL, Pavel. *K aktuálním otázkám rozhodování o trvání vazby (§ 71 TrŘ)*. Trestněprávní revue. 2002, č. 7.
- ŠÁMAL, Pavel. *K rozhodování o vazbě a k trvání vazby mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue. 2004, č. 2.
- ŠEBESTA, Kamil a Jana BOUČKOVÁ. *Usnesení o vzetí do vazby - ve světle stávající judikatury (I. část)*. Epravo.cz [online]. 2010 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://1url.cz/TW4T>.
- ŠEBESTA, Kamil a Jana BOUČKOVÁ. *Usnesení o vzetí do vazby - ve světle stávající judikatury (II. část)*. Epravo.cz [online]. 2010 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://1url.cz/zW4j>.
- VANTUCH, Pavel. *Důvody vazby*. Právní rádce. 2003, č. 2.
- VANTUCH, Pavel. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. 2003, č. 8, s. 58.
- VANTUCH, Pavel. *Nahrazení vazby peněžitou zárukou*. Právní rádce. 2003, č. 9.
- VANTUCH, Pavel. *Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka*. Právní rádce. 2003, č. 11.
- VICHEREK, Roman. *Důvody vazby*. Trestní právo. 2012, č. 9.
- VICHEREK, Roman. *Koluzní důvod vazby*. Epravo.cz [online]. 2012 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://1url.cz/IW4e>.
- VICHEREK, Roman. *Co je nového v trestním řádu od 1. 1. 2012 – II. část*. Epravo.cz [online]. 2012 [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://1url.cz/bWY6>.
- VRTĚL, Petr. *Ztížené řízení před samosoudcem*. Trestněprávní revue. 2002, č. 4.
- ZEMAN, Petr, Eva BIEDERMANOVÁ, Simona DIBLÍKOVÁ, Jakub HOLAS a Jiří VLACH. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu*. Trestněprávní revue. 2011, č. 5, s. 142.

5.3. Právní předpisy

- Zákon č. 141/1961 Sb., O trestním řízení soudním (Trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážní ČR, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších ústavních zákonů
- Listina základních práv a svobod, vyhlášena předsednictvem České národní rady č. 2/1993 Sb., jako součást ústavního pořádku České republiky ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- Zákon č. 460/1992, Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Evropská úmluva o lidských právech a základních svobodách
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

5.4. Judikatura

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 4. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 1/94, ve Sbírce zákonů pod č. 101/1994 Sb.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 9. 1994, sp. zn. II. ÚS 138/93
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, ve Sbírce zákonů pod č. 214/1994 Sb.
- Sp. zn. 14/94
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 3. 1997, sp. zn. III. ÚS 271/96
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 7. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 2/97, ve Sbírce zákonů pod č. 186/1997 Sb.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 11. 2000, sp. zn. IV. ÚS 137/2000
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 1. 2001, sp. zn. IV. ÚS 257/2000
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 2002, sp. zn. II. ÚS 185/02
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 27. 2. 2003, sp. zn. III. ÚS 22/03
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 4. 2003, sp. zn. IV. ÚS 613/01
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 573/02
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 4. 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03
- Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. ÚS 104/2006-n
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 45/04
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 5. 2008, j. č. I. ÚS 734/08-1
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 8. 2008, j. č. II. ÚS 897/08-1
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 4. 2010, j. č. Pl. ÚS 6/10-1
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 8. 2012, j. č. IV. ÚS 2215/12-1
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 9. 2012, j. č. I. ÚS 2632/12-1
- Usnesení Najvyššieho súdu v Bratislave ze dne 25. 6. 1980, sp. zn. 1 To 47/80, [Rt 57/1081]
- Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 1987, sp. zn. St 1/87, [Rt 36/1987]
- Usnesení Najvyššieho súdu v Bratislave ze dne 22. 2. 1988, sp. zn. 4 To 12/88 [Rt 8/1989]

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 2. 1989, sp. zn. 11 To 8/89 [Rt 17/1990]
- Usnesení Najvyššieho súdu v Bratislave ze dne 8. 2. 1991, sp. zn. To 6/91 [Rt 55/1991]
- Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 12. 1992, sp. zn. Tpj 46/92 [Rt 15/1995]
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 1. 1994, sp. zn. 4 To 43/94 [Rt 34/1994]
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 2. 1994, sp. zn. 4 To 92/94, 6 To 98/94 [Rt 33/1994]
- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 22. 3. 1994, sp. zn. 9 To 168/94 [Rt 29/1994]
- Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 1. 9.1994, sp. zn. 5 To 441/94 [Rt 51/1995]
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 1995, sp. zn. 7 To 2/95 [Rt 39/1995]
- Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 19. 7. 2000, sp.zn. 8 To 359/2000 [Rt 18/2001]
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2001, sp. zn. 5 Tvo 33/2001
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 12. 2001, sp. zn. 15 Tvo 165/2001 [Rt 23/2003]
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 12. 2001, sp. zn. 15 Tvo 155/2001 [Rt 24/2003]
- Usnesení Krajského soudu v českých Budějovicích ze dne 4. 1. 2002, sp.zn. 4 To 3/2002 [Rt 5/2003]
- Usnesení Krajského soudu v Plzni zed ne 20. 2. 2002, sp. zn. 8 To 59/2002 [Rt 58/2002]
- Usnesení Krajského soudu ze dne ze dne 12. 4. 2002, sp. zn. 4 To 263/2002, [Rt 16/2003]
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 4 To 558/2003, [Rt 34/2004]
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2003, sp. zn. 4 Tz 97/2003

- Usnesení Vrchného soudu v Olomouci ze dne 14. 5. 2004, sp. zn. 4 Tmo 11/2004 [Rt 19/2005]
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2004, sp. zn. 8 Tvo 42/2004 [Rt 12/2005]
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2012, sp. zn. 11 Tvo 9/2012
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 10. 1986, Sanchez-Reisse v. Švýcarsko (stížnost č. 9862/82). Dostupné z: <http://1url.cz/7iuE>
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 10. 1998, Assenov a spol. v. Bulharsko (stížnost č. 24760/94). Dostupné z: <http://1url.cz/Qiuw>
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 3. 1999, Nikolova v. Bulharsko (stížnost č. 31195/96). Dostupné z: <http://1url.cz/1iuo>
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 3. 2000, Baranowski v. Polsko (stížnost č. 28358/95). Dostupné z: <http://1url.cz/EiuN>
- Nález Ústavného soudu Slovenskej republiky ze dne 17. 5. 2006, sp. zn. III. ÚS 84/06
- Nález Ústavného soudu Slovenskej republiky ze dne 23. 8. 2006, sp. zn. III. ÚS 108/06
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. 4. 2009, Giorgi Nikolaishvili v. Georgia (stížnost č. 37048/04)

5.5. Internetové zdroje

- <http://beck-online.cz/>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Dostupné z: <http://1url.cz/uiTG>.
- Pokyn obecné povahy ze dne 19. listopadu 2003, poř. č. 12/2003 nejvyššího státního zástupce, jímž se upravuje postup státních zástupců při trestním stíhání osob, při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním a postup v trestním řízení soudním, <http://1url.cz/3WdP>.

- Věcný záměr trestního řádu. Dostupné z: <http://1url.cz/tiEJ>.
- <http://vzory.heydukova.cz/>. Kapitola 12.19.
- Statistická ročenka Vězeňské služby za rok 2011. Dostupné z: <http://1url.cz/fijt>.

Resumé

The aim of my thesis “Custody in criminal proceedings” is to process current legal regulation of custody in criminal proceeding. This thesis also deals with problems of arrests, which in many cases precede the custody.

Institute of custody is a specific measure of the criminal procedure, which allows arresting the accused in criminal proceedings. The purpose of the Institute of custody is not to sanction the accused, but to prevent obstructing, impeding the implementation of evidence, avoiding criminal proceedings, punishment or continuing in the crime for which the he is prosecuted. When the Institute of custody is used, it is important to remember the principle of proportionality and restraint, because the custody is perceptible interference in personal liberty of the accused.

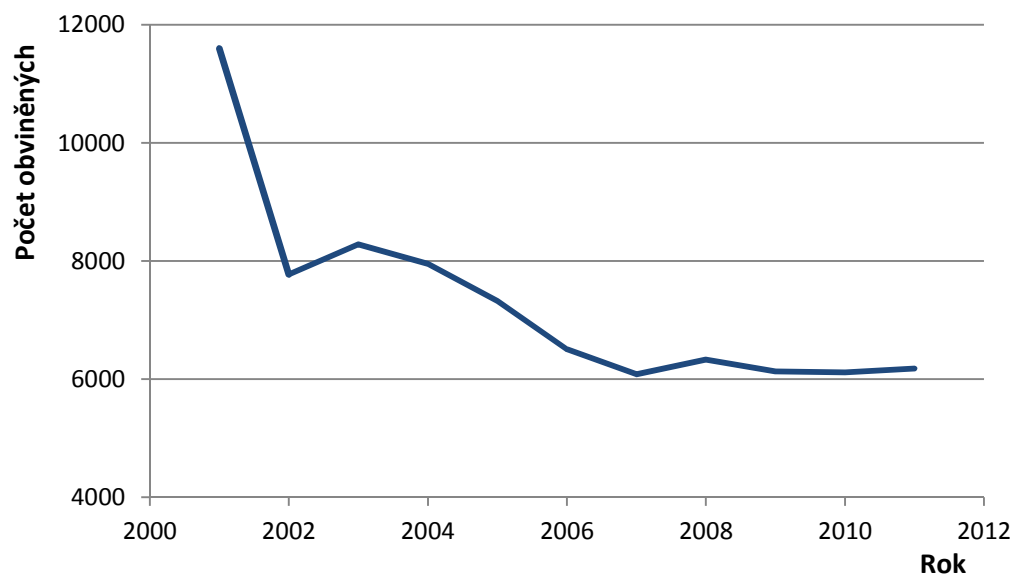
The Institute of custody is regulated by Act No. 141/1961 Coll. of Criminal Procedure (Criminal Procedure Code), specifically § 67 to § 74a. A person can be taken into custody solely in case of criminal prosecution, and that is possible in situations cited in § 67 (reasons for custody) and for a period of time determined by this Act (§ 72a) only. The decision about custody can be made by the court and in case of pre-trial proceedings by the judge only. The accused is entitled to file a complaint against this decision. It is necessary to continuously examine reasons for custody. The court or the judge, in case of a pre-trial proceeding, are obligated to decide if the reasons for custody remain unchanged and this needs to be done on regular basis. After the custody decision, the accused can also apply for release from custody at any time.

A highly important amendment of The Code of Criminal Procedure was the Act. No 459/2011 Coll., which has been effective since 1. 1. 2012. This amendment introduced the procedural regulation of the right to be heard, before the court or the judge decides about custody. The right to be heard is included in The Code of Criminal Procedure, section “custodial session“ (§ 73d to § 73g), which involve the right to be heard. Custody can be substituted by the measure specified in the Act (§ 73 to § 73a).

Restriction of personal freedom before a final decision on guilt and punishment will always be a contentious issue, which will be discussed by criminal experts as well as by the general public. The reason for these discussions is the fact that the custody of the accused has the same impact as a prison sentence after conviction publication. Despite this fact, the custody remains the surest measure to achieve the purpose of criminal proceedings. Therefore, the effort of finding new ways to help reduce the number of cases of detained persons should be increased without negatively affecting the accomplishment of criminal proceedings.

Příloha č. 1:
POČET OBVINĚNÝCH PŘIJATÝCH DO VAZBY V LETECH 2001 - 2011

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet obviněných	11600	7776	8285	7951	7323	6504
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	
Počet obviněných	6085	6334	6134	6115	6178	

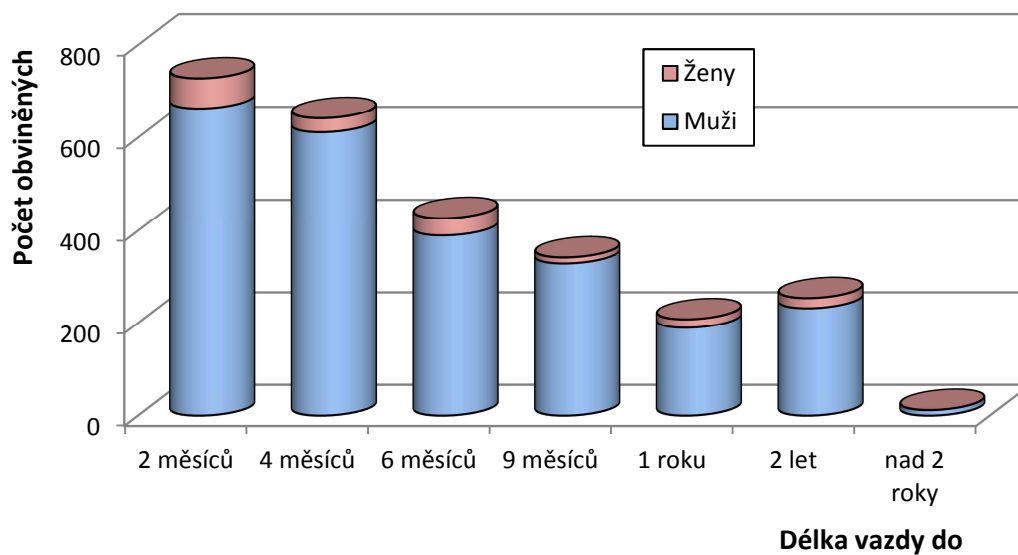

Zdroj:

Statistická ročenka Vězeňské služby za rok 2011. Dostupné z: <http://1url.cz/fijt>.

Příloha č. 2:
DÉLKA VAZBY – STAV K 31. 12. 2011

Délka vazby do	Muži	Ženy	Celkem
2 měsíců	663	65	728
4 měsíců	612	30	642
6 měsíců	390	37	427
9 měsíců	329	13	342
1 roku	190	18	208
2 let	232	22	254
nad 2 roky	12	0	12
Celkem	2428	185	2613

Zdroj:

Statistická ročenka Vězeňské služby za rok 2011. Dostupné z: <http://1url.cz/fijt>.

Příloha č. 3:
NÁVRH NA VZETÍ OBVINĚNÉHO DO VAZBY (VZOR)

Okresní (Krajské) státní zastupitelství v

ZT ../ KZV

Okresnímu soudu

.....

Věc: obv. - trestní stíhání - návrh na vzetí obviněného do vazby

Příl.: vyšetřovací (trestní) spis Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR v

.....

ČTS: ...

Státní zástupce Okresního (Krajského) státního zastupitelství v podává podle § 68 odst. 1 trestního řádu **n á v r h**, aby byl vzat do vazby obviněný:

....., nar., bytem, z důvodů uvedených v § 67 písm. ...) trestního řádu, který je policejním orgánem Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR v pod ČTS: stíhán pro přečin/zločin podle § trestního zákoníku, jehož se měl dopustit tím, že **(uveďte se stručný popis skutku v souladu s usnesením o zahájení trestního stíhání - není nutno uvádět doslovně, ze jména u rozsáhlejších skutků – k náležitostem návrhu srov. čl. 32 pokynu obecné povahy č. 8/2009).**

Ve vztahu k obviněnému jsou dány důvody vazby podle § 67 písm. trestního řádu. **(Uvede se podrobné zdůvodnění důvodů vazby - nestačí jen odkaz na zákonný text.) (Uvede se odkaz na výši trestní sazby dovolující rozhodnout o vzetí obviněného do vazby, popřípadě poukaz na ustanovení § 68 odst. 3 trestního řádu, v důsledku jehož použití se toto omezení neužije, s odkazem na skutečnosti, které takový postup odůvodňují.)**

(Uvede se také stručný obsah podkladů pro zahájení trestního stíhání a podání návrhu na vzetí do vazby - srov. § 67 a § 68 odst. 1 větu druhou trestního řádu).

Obviněný byl zadržen podle § 75 trestního řádu (podle § 76 odst. 1 trestního řádu po vydání předchozího souhlasu státního zástupce) policejním orgánem dne hod.

v v průběhu výslechu dne (uveďte se i jiný způsob omezení osobní svobody, např. i dle § 76 odst. 2 trestního řádu, resp. podle ustanovení § 26 písm. a) až c), § 61 odst. 5, § 63 odst. 3 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů).

Obviněnému byl jako obhájce ustanoven JUDr., Advokátní kancelář Obviněný v rámci svého výslechu ze dne prohlásil, že žádá, aby se ustanovený obhájce zúčastnil na rozhodování soudce Okresního soudu v o vzetí do vazby. Žádám, aby státní zástupce Okresního (Krajského) státního zastupitelství v, který ve věci vykonává dozor v přípravném řízení, byl o výslechu zadržené osoby soudcem (§ 77 odst. 2 trestního řádu) včas vyrozuměn.

Uvede se i vyjádření k případné nabídce záruky, slibu nebo peněžité záruky.

V dne

Státní zástupce
OSZ (KSZ)

Zdroj: Vzory vybraných rozhodnutí státních zástupců na trestním úseku. Brno, 2010.

1 SL 108/2010.

Příloha č. 4:

**STÍŽNOST OBVINĚNÉHO DO USNESENÍ O VZETÍ DO VAZBY Z DŮVODU VAZBY
PODLE § 67 ODS. 1 PÍSM. A) TR. ŘÁDU (VZOR)**

[§ 74 odst. 1 tr. řádu, § 68 tr. řádu, § 67 odst. 1 písm. a) tr. řádu]]

Krajský soud v Brně

Rooseveltova č. 16

Brno

prostřednictvím

Městského soudu v Brně

Rooseveltova č. 16

Brno

sp. zn. Nt399/2000

obviněný: Karel Novák, nar. 30. 9. 1959, nezaměstnaný,
bytem Brno, Lidická č. 78, t. č. ve vazbě ve věznici Brno-Bohunice,
stíhaný pro trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. b)
tr. zákona

zastoupený obhájcem: JUDr. Martin Bílý, advokát, AK Brno, Kobližna č. 11

25. května 2000

**Věc: stížnost obviněného Karla Nováka proti usnesení Městského soudu v Brně
ze dne 21. května 2000 č. j. Nt 399/2000-5 o vzetí do vazby**

d v a k r á t

Usnesením Městského soudu v Brně ze dne 21. 5. 2000 č. j. Nt 399/2000-5 jsem byl podle § 68 tr. řádu vzat do vazby z důvodů uvedených v § 67 odst. 1 písm. a) tr. řádu. Proti tomuto usnesení jsem ihned po vyhlášení podal

s t í ž n o s t ,

kterou odůvodňuji takto:

Citované usnesení napadám v celém rozsahu. Nedomnívám se, že by u mě existovaly konkrétní skutečnosti odůvodňující důvody vazby podle § 67 odst. 1 písm. a) tr. řádu. Jak je patrné z odůvodnění napadeného usnesení, důvod vazby podle § 67 odst. 1 písm. a) tr. řádu je spatřován především ve skutečnosti, že jsem se dlouhodobě nezdržoval v místě bydliště, takže musel být podle § 69 odst. 1 tr. řádu vydán příkaz k zatčení mé osoby. Mám za to, že ze skutečnosti, že jsem se po určitou dobu nezdržoval v místě bydliště, nelze dovozovat, že bych se skrýval, abych se tak vyhnul trestnímu stíhání. Já jsem se v místě trvalého bydliště nezdržoval z toho důvodu, že jsem se snažil si najít trvalé zaměstnání, abych si tak opatřil trvalý zdroj příjmu a mohl uhradit způsobenou škodu. Tedy z mé strany se nejednalo o snahu se vyhnout trestnímu stíhání. Navíc poštovní doručovatelce v místě trvalého bydliště jsem sdělil, aby po dobu mé nepřítomnosti mou poštu doručovala mému otci Pavlu Novákovi, bytem Brno, Koniklecova č. 7. Nelze mi klást k tíži, že poštovní doručovatelka naši dohodu nedodržela. Navíc chci poukázat na to, že jakmile jsem se dověděl, že mě hledá policie,

dostavil jsem se na policii sám, což je patrné ze spisu. Z uvedených skutečností je podle mého názoru nepochybné, že vydání příkazu k mému zatčení jsem nezavinil, takže mi toto nemůže být přičítáno k tíži. Mám tedy za to, že důvod vazby podle § 67 odst. 1 písm. a) tr. řádu u mé osoby neexistuje.

Proto navrhuji, aby napadené usnesení bylo krajským soudem podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. řádu zrušeno a bylo rozhodnuto tak, že se propouštím z vazby na svobodu.

obviněný
Karel Novák

Zdroj:

<http://vzory.heydukova.cz/>. Kapitola 12.19.

Příloha č. 5:
PŘEDLOŽENÍ ŽÁDOSTI OBVINĚNÉHO O PROPUŠTĚNÍ Z VAZBY NA SVOBODU SOUDU

Krajské (Okresní) státní zastupitelství v

ZT ../ KZV

Okresnímu soudu

.....

Věc: obv. - trestní stíhání - předložení žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu

Příl.: žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu, vyšetřovací (trestní) spis Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR v ČTS: ...

Státní zástupce Okresního (Krajského) státního zastupitelství v podle § 73b odst.

3 věty třetí a § 72 odst. 3 věty první a druhé trestního řádu předkládá žádost obviněného, nar., bytem, t. č. ve vazbě ve Vazební věznici v, a **navrhuje**, aby žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu byla jako nedůvodná zamítnuta.

Obviněný je policejním orgánem Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR v

..... pod ČTS: ... stíhán pro přečin/zločin podle § trestního zákoníku, jehož se měl dopustit tím, že **(uvede se stručný popis skutku v souladu s usnesením o zahájení trestního stíhání - není nutno uvádět doslovně, ze jména u rozsáhlejších skutků).**

Usnesením Okresního soudu ze dne sp. zn. byl podle § 68 trestního řádu z důvodů uvedených v § 67 písm.) trestního řádu vzat do vazby. **(Uvede se odkaz na případné rozhodnutí o stížnosti proti usnesení o vzetí do vazby včetně rozhodnutí o stížnosti; popřípadě se uvedou i rozhodnutí o tom, že obviněný se i nadále ponechává ve vazbě).**

I nadále trvají důvody vazby podle § 67 písm.) trestního řádu. **Stručně se zdůvodní důvody vazby.**

Vdne.....

Státní zástupce

OSZ (KSZ)